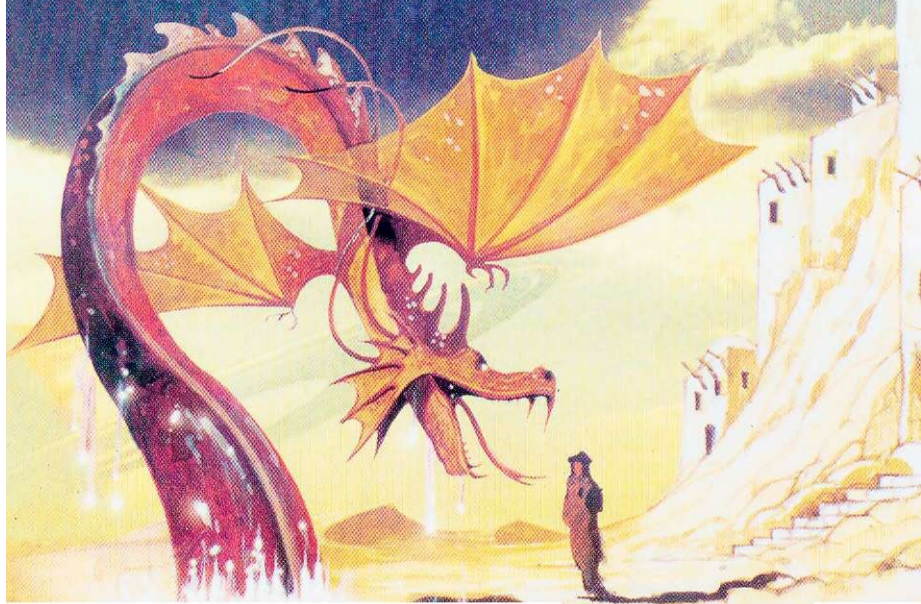

Într-o zi, a venit nisipul
și l-a acoperit...

Marcel Brion

ORASUL de NISIP

CAPITOLUL I

Mă aventurasem în această regiune în căutarea unor fresce maniheene, a căror existență îmi fusese semnalată cu puțin timp în urmă. Religiile și ereziile au sălășluit succesiv pe aceleași locuri, în aceste ținuturi ale Asiei Centrale, brăzdate de drumurile pe care au trecut apostolii și cuceritorii, la marginea marelui deșert. Orașe bogate și splendide trăiau înconjurate de verdeață și străbătute de ape cântătoare. Caravanele venite din est și din vest, dinspre nord și sud, poposeau aici să facă schimb de mărfuri. Misionarii credințelor îndepărtate erau ascultați cu aceeași plăcere. Alături de palatele negustorilor și depozitele pline cu mărfuri diverse, se ridicau templele zeilor cunoscuți și necunoscuți.

Într-o zi a venit uscăciunea. Grădinile și palmierii au pălit, au căzut în pulbere. Vântul a ridicat veșmântul pustiurilor și deșertul s-a pus în mișcare cu vântul. Bisericele și locuințele s-au năruit. Cărămida s-a întors în starea de argilă brută. Călugării și-au părăsit grottele care le adăposteau meditațiile și au plecat spre locuri mai puțin aride, mai puțin sălbătice. În chiliile mănăstirilor budiste sau nestoriene și-au făcut cuibul liliicii, murdărind cu excremente picturile luminoase unde se odihnesc, în mijlocul unor grădini de vis, divinități surâzătoare.

Falezele înalte, la picioarele cărora se târăsc albiile râurilor secate, sunt adevărate știubeie de grote pictate. Credincioșii lui Manes le-au împărțit o vreme cu preoții Preafericitului. Un călător descoperise câteva miniaturi lăsate de ei, ascunse în câteva dulăpioare sau abandonate în maldăre de deșeuri. Nici o frescă care să-l reprezinte pe Manes, zeii sau discipolii lui, nu a ajuns până la noi, în ciuda cercetărilor făcute de arheologi. Indicația dată mă interesa în cel mai înalt grad așa încât n-am ezitat să pornesc la drum.

Nu l-am mai văzut niciodată pe omul care îmi vorbise despre ele. Era un bătrân mongol, îmbrăcat cu o haină

lungă de culoarea trandafirului ofilit și purtând pe cap o bonetă din piele de vulpe. Ne aflam așezați unul lângă altul, în fața unui foc, în curtea unui caravanserai din K... Flăcările făceau să danseze umbre mari, vesele și ridicole în spatele conducătorilor de cămile nemișcați, proiectând o animație iluzorie pe galeriile din lemn agățate de zidurile din chirpici. În jurul nostru plutea mireasma marilor pustii și ne simțeam învăluți de o atmosferă ciudată de troc și aventură. Din când în când, un om se ridica și întetea focul din balebă uscată. Covoarele și blănurile de oaie răspândeau un miros greu și amar. Și îmi părea încărcat de somn, de povești, de fantezii și iluzii. Conducătorii de cămile vorbeau cu glas scăzut de parcă le-ar fi fost frică să nu încurce firele viselor. Stele familiare străluceau deasupra curții. Noaptea avea miros de iarbă și lapte.

Îl ascultam pe povestitor stând sprijinit cu coatele pe un balot de blănuri. Omul, în timp ce vorbea, făcea gesturi de prestidigitator. Avea vocea înăbușită, monotonă, intensă; ai fi crezut-o încărcată de aluzii la lucruri, la evenimente pe care nu voia sau nu putea să le exprime cu claritate. Gesturile aveau poate intenția să umple lacunele istorisirii, dar ele rămâneau pentru mine de neînțeles; mi se păreau doar pline de fantezie, capricioase, ca acelea pe care le faci ca să distrezi sau să adormi un copil.

Uneori animalele se mișcau și mormăiau prin somn. Un miros puternic și amar se deplasa odată cu ele. Am luat un pumn de nisip și l-am lăsat să-mi curgă printre degete. Nisipul șiroia încet, iritându-mi pielea cu cristalele lui minuscule. L-am privit cum se strângea în grămăjoare, pe pantele cărora se rostogoleau avalanșe când deschideam prea mult mâna. Mongolul își strânsese pulpanele veșmântului pe genunchii jegosi. Clipea din ochi spre stele, de parcă lumina lor ce palpita continuu i-ar fi vătămat vederea. Îl ascultam pe jumătate adormit. Frontiera dintre vis și realitate, totdeauna atât de vagă, era și mai nesigură în seara aceea. Crezi că te-ai oprit la limita visului și a feeriei când, de multă vreme, trecuseși deja de partea

cealaltă. Toate acestea ar fi putut la fel de bine să se întâmple ieri sau acum câteva secole. Nu mai există măsuri comune când te lipsești de autoritatea numerelor. Mongolul număra ceva pe degete, poate zilele călătoriei. Nu știu. Focul înțepător îți lua vederea, te toropea. Vântul rece, venind de pe platourile înalte, încovoia și răsucea flăcările. Un ponei păros se trezi, își scutură căpăstrul și nechează. În jurul balotului de blănuri de care mă sprijineam stăruia o ciudată mireasmă de zăpadă și de pădure.

Când mi-am răsturnat capul pe blănurile întunecate, toate stelele au coborât spre mine. Veneau din toate părțile cerului. Erau de toate culorile. Și mai erau ascuțite, proaspete, pocnitoare. Mongolul îmi arată cu mâna o constelație pe care nu o cunoșteam, trasă cu vârful arătătorului, prin acea dezordine de lumină, silueta unui animal misterios, apoi scrise câteva litere pe nisip. Am încuviințat pe jumătate moleșit de somn. Atunci se apropie mai mult și murmură în taină, foarte aproape de urechea mea, o lungă frază de neînțeles. I-am răspuns cu un surâs obosit și binevoitor, deja amestecat cu inconștiență. Focul scădea, repetându-și umbrele nătange și bondoace. Mâna îmi alunecă printre florile fantastice ale unui covor.

A doua zi, însoțitorul meu avea febră și a trebuit să ne prelungim șederea la caravanserai. Dacă se îmbolnăvea, prudența impunea să ne întoarcem, luând calea unui oraș, unde am fi putut găsi un medic. Ne reținea totuși speranța de a descoperi frescele maniheene despre care auzisem. Dar dacă grota, așa cum mi s-a spus, era într-adevăr la o zi de K... atunci puteam să plec singur, să examinez locul și să verific dacă informația era exactă. Dacă totul se adevăra, mă întorceam la însoțitorul meu și așteptam să se vindece, ca să mergem apoi împreună să copiem acele picturi. Dacă era însă vorba de decorații asemănătoare cu cele deja cunoscute, atunci era inutil să mai rămânem multă vreme în această regiune. Drumul era ușor, puteam să mă lipsesc de ghidul nostru, care astfel ar fi rămas lângă bolnav.

Oricum, mongolul se oferise să-mi arate calea și aș fi călătorit în tovărășia lui.

Am plecat în zori. Vântul uscat și tăios sufla jos, la nivelul solului, culcând iarba și gonind praful. Poneii noștri tropăiau veseli pe drumul tare. Își sunau zurgălăii clătinând coamele care miroseau a fân tăiat. Către prânz, am ajuns la o încrucișare de drumuri, unde mongolul m-a părăsit ca să-și urmeze calea. Nu mai riscam să mă rătăcesc, spunea el arătând cu biciul o faleză lungă de un roșu maroniu, în care se deschideau găurile întunecate ale grotelor.

Într-adevăr, grotelile erau acoperite cu picturi, dar fuseseră deja examinate de Stein, Le Coq sau Grunwedel. Nu-mi rămăsese nimic nou de descoperit. Am căutat zadarnic acele personaje înveșmântate în alb și purtând pe cap mitre persane: toate apăreau în miniaturile maniheene și sperasem să le întâlnesc aici. Am zărit fresce executate de călugări budiști, în acel stil compozit unde regăsim India, China, Grecia și Iranul. Personajele se distingeau printr-o suplețe rafinată a liniilor, o grație încântătoare a fețelor, un colorit sugestiv și proaspăt. Le-am contemplat cu plăcere, încercând totuși decepția exploratorului care, în locul surprizelor așteptate, nu găsește la capătul călătoriei decât forme deja bine cunoscute.

Examinarea metodică a tuturor grotelor mi-a luat multă vreme. Până la urmă, în caverne s-a așternut o umbră deasă și mi-am terminat lucrul la lumina lanternei. Apoi, deoarece era prea târziu să mă întorc la K... În acea seară și preferam să nu mă aventurez singur, noaptea, pe căi puțin familiare, m-am instalat să mă culc. Un Buddha, înconjurat de îngeri zburători, îmi zâmbea cu o blândețe calmă și gravă. Mi s-a părut în clipa aceea că respir mireasma de tămâie care impregna, cândva, acea chilie, pe vremea când călugării locuiau acolo și meditau la preceptele Preafericitului.

Am privit încă o dată peisajul înainte de culcare. Faleza muntoasă, unde mă cuibărisem ca în scobitura unui cuib de pasăre, domina o lungă câmpie deșertică.

Straturile de roci și de nisip păstrau forma a ceea ce fusesse pe vremuri albia unui mare fluviu. În mijlocul acestei câmpii, se ridica un munte de nisip, asemenea unei gigantice piramide. De cealaltă parte a văii, sterile și nelocuite, se etajau platouri de rocă roșiatică. Aspectul general al aceluia loc dădea o impresie de profundă dezolare. Acolo unde fuseseră oaze înfloritoare, vegetație foșnitoare, domnea uscăciunea minerală. Aerul era greu, încărcat de furtună. Nori groși, de culoarea aramei, se rostogoleau foarte jos la orizont. Acea liniște vicleană și suspectă, care preceda furtunile, strivea peisajul.

Am adormit devreme, legănat de ritmul rugilor și cântărilor ce răsunau altădată în acel sălaș monahal. Aș fi putut să aud și zgomotul clopotelor și gongurilor care însoțeau vechile invocații. Toate acestea mi-au trecut prin vise așa cum briza ușoară mișcă ramurile și leagănă florile în grădină. Apoi grădina a început să tremure și copacii s-au lovit unii de alții de parcă briza devenise un vânt violent. Și năpădite de acest vânt, grotele adânci răsunau cu tonurile de bas ale unor tuburi de orgă.

Am avut impresia că furtuna rupea cuvertura cu care mă înfășurasem și mă smulgea din culcuș: a fost o senzație atât de clară și de puternică, încât m-am deșteptat tresărind.

O clipă n-am știut dacă visez sau e adevărat: totul oscila în jurul meu.

Luna își lipea lumina înghețată de intrarea grotei, dar deodată se întunecă și o pânză subțire de nisip, ușoară și fierbinte, căzu peste mine. Afară auzeam un gâfâit lung, o respirație enormă și furioasă, care împingea înapoi aerul, amețindu-mă și sufocându-mă. Am scos capul afară din grotă să văd ce se petrecea, dar l-am tras repede înăuntru, căci ai fi zis că vântul caută să mă aspire și pe mine.

Știind că aceste vijelii, de obicei, nu țin mult, m-am culcat din nou. Mă îngrijora doar gândul ca nu cumva norii de nisip, ridicați de vânt, să acopere drumurile pe care trebuia să mă întorc la K... N-am putut să readorm. Mă chinuiau tot felul de gânduri fantastice. Căldura devenise

insuportabilă și trebuia să fac efort, când respiram, ca să nu înghit din acel nisip pe care vântul îl făcea să se învâртеască până în adăpostul meu.

CAPITOLUL II

La ziuă, vântul nu-și pierduse nimic din viteză și violență. Soarele, albicios și cenușiu, aproape că dispărea în spatele rafalelor de nisip. Nici gând s-o pornești la drum pe o astfel de vreme. Din fericire, luasem cu mine o bună cantitate de hrană și o carte de Shakespeare, care nu mă părăsea niciodată. M-am așezat cât mai confortabil cu putință, mi-am umplut pipa și am început să citesc.

Orele treceau și noaptea veni fără să mă fi plictisit o singură clipă, dar, din nefericire, fără ca furtuna să se fi domolit. Mi-am făcut inventarul proviziilor. Nu riscam să mor de foame și de sete, chiar dacă ar fi trebuit să petrec mai multe zile fără să pot părăsi grota. Asia Centrală te obișnuiește să prevezi toate eventualitățile. Nu-mi făceam griji decât pentru calul meu, pe care-l lăsasem la poalele falezei, și pentru tovarășul meu bolnav, care rămăsese la caravanseraiul din K... În ceea ce mă privea pe mine personal, un sentiment de indiferență și de iresponsabilitate începea deja să mă detașeze de toate grijile obișnuite. Vuietul vântului și plesnetul rafalelor de nisip de zidurile de stâncă mă amețeau și-mi provocau o somnolență bizară.

*

**

Noaptea a venit aproape imperceptibil, lumina ternă și săracă care intra în grotă slăbind de la o oră la alta. Rozul strălucitor al picturilor și nuanțele calde de albastru s-au topit în tonuri cenușii. Urletele vântului au sfârșit prin a mă arunca într-un soi de năucire destul de agreabilă.

A doua zi, înfruntând uraganul, am privit afară cât am putut de mult. Peisajul se schimbase într-un mod extraordinar. Tot nisipul care acoperea platourile fusese luat de vânt și scheletul stâncos apărea în întregime, clar,

roșu, gol.

În câmpie se roteau încă vârtejuri, mânate de marile mâini avide ale vântului, care râcăiau pământul cu ferocitate. Muntele de nisip din mijlocul văii era deja erodat în chip curios. Vârful piramidei dispăruse iar laturile apăreau săpate și scobite de falii adânci. S-ar zice că tot ce nu era rocă, tot ce nu se înrădăcina direct în țesătura cea mai deasă a pământului era smuls și luat de vijelie.

Am cunoscut destule furtuni de nisip în aceste regiuni, nici una totuși nu fusese așa de lungă și așa de violentă. Citisem în Svante Arrhenius că imperii întregi au fost înghițite astfel de această mare fierbinte și uscată și că, în alte locuri, nisipul smuls de vânt dezgolise tot ce acoperea, dar nu fusesem niciodată martor la un fenomen asemănător. Cum o să-mi găsesc drumul în acest ținut al cărui aspect se schimbase atât de mult? Ce se întâmplase cu calul meu în acest ciclon înspăimântător?

Nu mai vedeam îndeajuns ca să citesc. În lumina slabă a grotei, Buddha mă învăța, cu un surâs, că totul e schimbător. Viața noastră e altceva sau mai mult decât o curgere de nisip? Oare secolele prețuiesc mai mult decât o simplă răsturnare de clepsidră? Câte transformări nu a suferit lumea, de când pioșii artiști i-au pictat imaginea în această grotă?

Această înțelepciune mă consola, această indiferență față de tot ce e precar și trecător îmi calma nerăbdarea. Știam că e inutil să vrei să o iei înainte sau să fugi de destin, căci te așteaptă chiar în acel loc unde, dintotdeauna, a fost hotărât că trebuie să-l întâlnești. Chiar și prezența mea în acea antică chilie de călugăr, unde s-au adăpostit, de atunci, pelerini hinduși și chinezi, negustori, bandiți, vagabonzi și cuceritori, încetează să mă mai mire. Că vântul duce sau aduce nisip, nu e în definitiv același lucru? Buddha ridică mâna într-un gest de avertisment prudent. Are dreptate: nimic din tot ce este trecător nu are importanță. Devin doar mai econom cu hrana, îmi micșorez rația zilnică de apă, spunându-mi că

furtuna poate să dureze veșnic...

*

**

La începutul celei de a treia zi, vântul pare să-și fi pierdut din forță, cel puțin la înălțimea falezei muntoase unde locuiesc, căci în vale gonește încă nori de praf. Muntele de nisip a devenit de nerecunoscut. S-ar zice că tot pământul mobil a fost desprins de pe el, că a revenit la structura lui reală, intimă și profundă, că se întoarce la vechea lui stare și că, eliberat de aceste torente de nisip care l-au înghițit cândva, își va găsi aspectul de altădată.

Cerul s-a luminat. Soarele strălucește din nou în atmosfera debarasată de norii uscați. Mi se pare că aud un zgomot de apă și de frunziș, dar praful care s-a strâns formând un fel de ceață maschează încă adâncurile văii. Dacă acalmia se prelungește, mâine voi putea să pornesc la drum și să mă întorc la K... Poate că îmi voi găsi calul nevătămat. Poneii mongoli au o rezistență extraordinară și fac față cu curaj tuturor privațiunilor.

Am adormit plin de curaj și de încredere. În curând furtuna se va sfârși și voi regăsi caravanseraiul din K... Sunt nerăbdător să mă scald în apă proaspătă. Buddha îmi zâmbește cu o ironie indulgentă și compătimitoare. Nu voi păstra o proastă amintire zilelor petrecute în prezența imaginii lui binevoitoare. M-a învățat atâtea lucruri!

În crucea nopții, trezit de un presentiment, m-am sculat și m-am apropiat de intrarea în grotă. Luna își revărsa peste întreaga vale strălucirea ei înghețată. Vântul mai sufla încă, dar pierduse acea energie agresivă și distrugătoare pe care o avea zilele trecute. Și-a domolit iuțeala și nu mai e atât de fierbinte. În aer stăruie acea temperatură caldută și umedă care vine de la cursul unei ape. Ceața ce acoperă câmpia are o strălucire lăptoasă și cenușie. Un fel de briză urcă din prăpastie, acolo unde formele se concentrează în mase nedesluite. În fața mea, platourile stâncoase strălucesc ca porfirul. Noaptea, extraordinar de limpede, pare încărcată de posibilități fantastice și miraculoase. Îmi amintesc un uimitor proverb

musulman: „Noaptea poartă în pânțele zilele”. Aceasta se umflă, într-adevăr, de parcă ar fi populată de numeroase miracole. Luna își împrăștie apa feerică peste o lume care, pentru mine, a devenit nouă și surprinzătoare. Toată acea lână deasă de nisip, care acoperea lucrurile, a dispărut. Atmosfera vagă, neclară, care le învăluia, se risipește și face loc unor forme noi. O ființă saltă un giulgiu greu, îl dă la o parte, se ridică și înaintează. Nu mă mai gândesc că valurile nisip luate din această vale acoperă probabil acum alte orașe, sufocă alte câmpuri. Există în lume o cantitate de viață constantă și limitată, și trebuie ca o ființă să moară ca să permită alteia să revină la viață. Nu sunt eu însumi un om foarte de demult pe care vântul l-a făcut să iasă din mormântul lui adânc?

*

* *

Odată cu vântul s-a dus și noțiunea timpului. Nu-mi mai amintesc de câte zile locuiesc în această grotă. Tot ce a fost viața mea, până acum, pare fără importanță în comparație cu aceste zile pe care le-am trăit aici, sub zâmbetul lui Buddha, în această chilie pe care am simțit-o imediat prietenoasă și familiară, de parcă o locuisem vreme îndelungată. Mi se pare că ceea ce aș putea numi pretențios peisajul meu interior s-a transformat în același timp cu acest ținut sălbatic de deșert, faleze și platouri, și în aceeași măsură. Scheletul lumii a fost dezgolit în această teribilă despuiere a pământului; în mine la fel, tot ce e artificial, accesoriu, superficial, în plus, cade și se șterge. Revin la acea substanță esențială a ființei, care e suportul și punctul de plecare al tuturor metamorfozelor. Sunt un om gol sprijinit de fața nopții, întinzând brațele spre aceste lumini reci care curg din cer, gata să primesc, ca pe un veșmânt solemn, un trup nou.

Ceea ce am prevăzut s-a întâmplat. Așa cum mă gândisem, muntele de nisip în formă de piramidă, care se afla în mijlocul câmpiei, acoperea ruinele unui oraș îngropat. Vântul care l-a debarasat de dunele sufocante, i-a dezgolit edificiile. A curățat de nisip și albia unui mare

fluviu, căruia îi zăresc acum scobitura stâncoasă. Lumina lunii desenează cu o vioiciune extraordinară curba acestei alpii, profilul caselor. Încep să disting forma piețelor, traseul străzilor, ca un ciudat desen în cenușiu și albastru etalat pe câmpia liberă. Mai sunt încă grămezi de nisip ici și colo, prin curți, în fundătura străduțelor, pătând cu masele lor întunecate și informe epura precisă a acestui plan. Deja posed o topografie exactă a locurilor. Din înălțimea falezei, unde se află grotă mea, văd întregul oraș întinzându-se în vale, îmbrățișând conturul albiei fluviului, dincolo de care ghicesc cartiere periferice, table de șah ale căror mici pătrățele separate de ziduri joase nu sunt altceva decât grădini.

Îmi spun că niciodată un arheolog nu a avut o asemenea șansă. Vântul a făcut pentru mine, în puține zile, munca pe care mii de lucrători o fac cu mare greutate în mai multe luni. A scos la iveală, din crusta lui de nisip, un oraș intact, adormit de secole sub un înveliș arid și fierbinte, îngăduindu-i să privească iar cerul, luna, stelele, noaptea, într-o mare liniște uimită de moarte și de trezirea la viață.

Imediat ce se va lumina, voi coborî în vale. Ce urme de civilizații dispărute voi găsi în aceste ruine? Gândul că sunt doar eu posesorul acestui tezaur imens, enigmatic, posesorul unui oraș antic scos la lumina zilei, îmi provoacă o amețală ciudată. Și totuși, nu numai curiozitatea științifică mă îmboldește și mă face să tropăi de nerăbdare în fața intrării în grotă. Un alt sentiment, mai profund și mai misterios, tremură în mine în timp ce aștept să pălesc stelele și să se ivească zorii. E sentimentul pe care îl poate avea un călător care, după ce a rătăcit multă vreme pe toate drumurile lumii, disperat că nu mai ajunge în țara lui, se pomeneste deodată în fața unor câmpuri familiare și uitate, își recunoaște urma pașilor în praful unui drum, recunoaște o ramură ruptă în trecere din gardul viu, o floare ieri închisă în bobocul ei și care acum se deschide și înfloreste.

* *

Orașul pe care mi-l arată zorii e mai puțin precis și în același timp mai puțin fantastic decât cel pe care mi-l arătase clarul de lună. Minunile majore ale nopții, bogată în mistere și evocări! Spectacolul din fața ochilor, în lumina bătând în cenușiu a zorilor, nu e mai puțin misterios, nici mai puțin evocator, dar mai stabil, mai coerent. Știu că aceste forme nu ar putea să se strice, ca acelea cu care se jucau miracolele nocturne. Orașul din fața mea nu mai are nimic feeric sau ireal. E un oraș ca toate celelalte, adormit în frigul crispat al dimineții. Acolo unde lumina lunii îmi arătase ruine, recunosc case intacte, și nu mă mai surprinde deloc, căci acest oraș nu a fost luat cu asalt, nici incendiat, nici înghițit de un cutremur de pământ, nici calcinat de lava unui vulcan. Într-o zi, a venit nisipul și l-a acoperit, așa cum fluxul acoperă o plajă.

Un oraș adormit, învăluit în liniștea lui infinită. În spatele platourilor înalte din stânci roșii, cerul devine de culoarea turturelei, de culoarea coralului. Agrafe vii de aur agață norișorii ușori și pufoși ca niște pene de struț. Dimineața se întinde, pârâie, suspină, dislocând pacea somnoroasă a peisajului. Un cântec de pasăre deranjează tăcerea. Un câine latră. Roata unui puț scârțâie. În albia fluviului se mișcă plase de argint, se alungesc și se umflă. Pe tabla de șah a vechilor grădini răsare o iarbă nouă și soarbe umiditatea nopții. Un om își deschide poarta, iese în stradă, și, cu capul dat pe spate, privește cum se înalță soarele. Își scutură hainele mototolite de somn, își trece mâna peste fața adormită, își piaptână cu degetele părul încurcat de lunga noapte. Zăresc într-o curte o femeie care strânge bucăți de lemn și aprinde focul nou. Un copil se agață de rochia ei, râde și țipă.

Toate aceste zgomote capătă în neclintirea lumii trezite o vitalitate magică. S-ar zice că vor pătrunde până în colțișoarele cele mai profunde ale somnului întârziaților pe tărâmul viselor, stârnind din adâncul pământului întinse și prelungi ecouri.

Nu am luat nimic cu mine când am părăsit grota. Ca

să nu fiu stingherit în coborârea dificilă și periculoasă a falezei, ca să nu fie nimic inutil și care să mă încurce în această viață ce va deveni a mea. Am mâinile goale. Am lăsat, sub ochii vigilenți ai lui Buddha roz și verde, cărțile, cuverturile și restul proviziilor.

Cobor prudent treptele uzate ce duc de la poalele muntelui până la chiliile călugărilor. Înainte de a-mi părăsi adăpostul, privesc încă o dată îngerii cu lungi haine luminoase care zboară pe tavanul grotei, printre nori cu gheare ca niște cârlige de undiță. Fețele lor sunt rotunde, mâinile fine nervos înlănțuite, zâmbetul subtil și fugar. Mi se pare acum că mi-au fost de mare ajutor în acest noviciat făcut pe pragul metamorfozei. Trag după ei, pe cerul lor de culoarea aurorei, eșarfe ciopârțite și panașe tremurătoare. Centurile li se desfac, hainele lungi se împrăstie. Ultimul pe care l-am văzut semăna trandafiri pe un zid fără importanță. Și apoi nu mai e nimic decât asperitățile rocii de care mi se agață mâinile și picioarele, ezitând pe treptele nesigure.

CAPITOLUL III

Când am atins pământul, în loc de nisipul moale și îngăduitor în care acum câteva zile mă scufundam aproape până la genunchi, am găsit un sol compact și dur de culoarea fierului ruginit și a argintului înnegrit. Deasupra mea se ridică muntele locuit de păsări țipătoare și de zei vagi. Sihăstriile pictate nu mai sunt decât niște găuri de umbră, falii stâncoase în adâncul cărora dansează îngeri și veghează monștri. În fața mea, o cărare îngustă coboară peste ultimele pante abrupte spre scobitura văii. Mai departe, întâlnește un drum, așa cum un râu se varsă într-un fluviu, și acest drum se înnoadă cu altele, care se despart iar, și fiecare se duce în direcția lui, peste câmpuri și printre pâlcuri de copaci.

O proștețime deosebit de plăcută urcă dinspre solul umed. M-am scăldat în primul râu pe care l-am întâlnit: nu

este decât un canal între două ridicături de pământ bătătorit, și apa aici nu e încă foarte limpede și foarte proaspătă, dar mi-am spălat fața și mâinile de tot nisipul și de toată noaptea, și mă simt minunat de ușor. Pe drum tropăiau câțiva ponei. Câțiva bivoli adulmecă iarba și scurmă cu copita movilele mirositoare. Păsări roz se urmăresc în zbor țipând.

Poarta orașului se deschidea chiar în momentul când soseam în fața ei. Zăvoarele erau trase cu mare zgomot, erau dezlegate lanțurile: canaturile grele trosneau și scârțâiau. Ucenicii dădeau jos obloanele prăvăliilor. Bucătarii atâtau focul cuptoarelor. Aerul era plin de o mireasmă plăcută de ulei prăjit și de pâine proaspătă. Am intrat într-o prăvălie unde mirosea a scorțișoară și a chimen, am cumpărat o plăcintă mare, plată și moale, încă moale și mirosind a hrișcă, scobită ca o farfurie, în mijlocul căreia negustorul a vărsat o mână de bob fiert. A examinat curios monedele pe care i le dădeam ca plată, le-a cântărit pe o mică balanță ce se găsea lângă tejghea, apoi mi-a pus câteva întrebări pe care nu le-am înțeles. Mi-a înapoiat atunci banii cu un aer de milă și un gest de ospitalitate amabilă. După ce am părăsit prăvălia, l-am văzut că venise în prag să se uite după mine. Fără ostilitate, doar cu o nuanță de mirare în bunăvoința lui. Oamenii întâlniți pe străzi, după aceea, nu au părut deloc surprinși de prezența mea în mijlocul lor; numeroasele caravane care traversau orașul îi obișnuiseră să vadă trecând fețele cele mai ciudate.

Sunt încă prea ostenit și amețit ca să mă amestec prin mulțimea bazarului. Stăruie în mine ceva din apăsarea nocturnă și cleiul viselor. Ca să mă spăl, m-am dus drept la fluviul ce curge între maluri înalte, împodobite cu mușchi și stuf. Apa iute rotea vârtejuri și clipoceă. M-am apropiat de un mic golf neted și calm, căruia curentul nu-i deranja pacea adormită, și am intrat în apă. Era răcoroasă și plină de viață de parcă ar fi coborât din munții înzăpeziți. Cerul liniștit și falezele roșii se oglindeau în ea. Pești sinuoși, albaștri și aurii, înotau printre pietricele. Le admiram

nepăsarea, grația liniștită a hoinăreliei, ritmul plăcut al plimbării. Uneori urcau dintr-un elan până la suprafața apei, unde apariția bruscă a capului lor curios stârnea inele de unde. Așa de mult mă distra acest joc, încât am stat multă vreme să-i privesc, uitând chiar să-mi curăț murdăria și nisipul de care eram acoperit după mai multe zile petrecute în grotă. Priveam și oglindirea corpului meu, ciudat amestecată cu feluritele mișcări ale peștilor. Încremenirea mea îi încuraja să vină și să se rotească în jurul picioarelor mele, pe care le îngheța frigul torentului. În acel moment, mi-ar fi plăcut să mă simt transformat în statuie de marmură, căci spiritul metamorfozelor pătrundea în mine vesel și plin de fantezie.

Tovarășii mei dejoacă s-au răspândit deodată în dezordine, când un pește mai mare de culoarea bronzului, îngust și ucigător, intră în trupa lor veselă. Mi-a trecut aproape de picioare, atât de aproape încât am crezut că simt plesnetul dur al solzilor. Avea ochii liniștiți și răi, botul înarmat cu dinți ascuțiți. Nu-mi acordă mai multă atenție decât dacă aș fi fost un trunchi de copac sau o piatră și, întorcându-se brusc, înghiți un pește auriu care întârziase într-o iluzorie securitate. Apoi se îndepărtă cu o lovitură de coadă dezinvoltă și disprețuitoare. Dar trecerea lui tulburase pentru multă vreme această regiune pașnică, și peștii jucăuși n-au mai revenit. Atunci am ieșit din apă și m-am întins pe mal să mă usuc la soare. Când m-am întors la haine, ele mi-au părut absurde, inconfortabile și necuviincioase. Cele ale oamenilor care se plimbau domol de-a lungul fluviului aveau mai multă noblețe, dezinvoltură și frumusețe. Aș fi vrut să am și eu unul din acele veșminte lungi, ample și suple, de culoarea florilor sau fructelor, atât de potrivite cu mersul sau cu repaosul.

La ora siestei, m-am aventurat în bazar. Era aproape pustiu și tăcut ca o fântână. Negustorii, prăvăliți pe baloturi de marfă, perne sau covoare strânse, dormeau în fundul dughenelor lor răcoroase ca niște grote. Nici unul nu m-a privit când am trecut. Uneori se trezea o pisică, căska, își întindea labela și se uita după mine cu o lungă

strălucire galbenă între pleoapele pe jumătate închise. Un câine o luă la fugă ducând în gură un cap de oaie pe jumătate devorat, în coliviile agățate deasupra fațadelor armurierilor sau negustorilor de mirodenii, păsări neliniștite din pricina tăcerii își plecau capul și amuțeau. Am văzut recipientele boiangiilor – ce păreau când pline de albastrul cerului, când pline de sânge – inactive, înconjurate de muște bâzâitoare; tarabe cu cuișoare, nucșoare și trandafiri uscați; flacoane de cristal conținând o picătură de parfum galben sau castaniu-auriu; spade cu mânerul din jad și garda din email cloazonat. Un lepros, aidoma unui cadavru, stătea întins între o bornă roz și un maldăr de murdării. Ți se părea că auzi acoperișurile din scânduri și împletituri răsunând sub loviturile soarelui.

Am părăsit bazarul fără să fi deranjat pe nimeni din somnul și visele lui. O poartă mare, sculptată, m-a redat spațiilor libere, râulețelor, copacilor, grădinilor. M-am întors spre fluviu, de parcă intensă și rapidă lui vitalitate ar fi făcut să mă simt mai puțin rătăcit în acest oraș. Căldura era atât de intensă, încât cerul albastru, apa galbenă și verde, stâncile roșii ale platourilor înalte căpătaseră o tentă uniformă, ce se asemena cu cea a prafului și a lămâii. Nici o umbră nu viețuia sub soarele vertical; copacii abia dacă întindeau un îngust umbrar întunecat. În mijlocul drumului pustiu, strâns în jurul lui, moțâia un șarpe verzui.

La apropierea mea, ridică bănuitor capul, amenințând o clipă cu privirea și cu limba, până când m-am îndepărtat, mai mult intimidat decât speriat, și s-a strecurat apoi cu o încetineală disprețuitoare printre ierburile înalte. Păsări tăcute, aplecate pe aripi întinse, se roteau pe cerul de un roșu aprins. Din când în când, una dintre ele se lăsa să cadă brusc la pământ, ca o piatră, și se ridica iar cu un salt vertical, agitând un cioc avid și gheare fără pradă. Doar o clipă spațiul a fost umplut de strigătele disperate ale unui iepure, pe care un răpitor mai avid sau mai îndemânatic îl înlănțuise, și care își urla agonia în timp ce era dus spre norii lipsiți de transparentă.

I-am ascultat tânguiriile cu inima bătând cu putere, până când a murit sau a ajuns prea departe ca să-l mai aud. Nu mai distingeam zbaterea absurdă a lăbuțelor, și cerul crud a devenit din nou gol și tăcut.

Timp de câteva zile, am trăit cerșind. Negustorii cărora le propuneam banii mei, în schimbul hranei, mi-i înapoiau după ce-i cântăreau îndelung și îi examinau, dar nici unul nu mi-ar fi refuzat pâinea și legumele de care aveam nevoie. La început mă jenam să profit astfel de generozitatea lor, dar m-am obișnuit să primesc așa cum ei erau obișnuiți să dea. Mai mult nu ceream; de îndată ce mă vedeau intrând în prăvălie, îmi întindeau o plăcintă plată, garnisită cu o bucată de carne, pe care o primeam cu un zâmbet recunoscător. Până la urmă mi-au făcut plăcere aceste pomeni, totdeauna însoțite de o vorbă sau de un surâs binevoitor. Obișnuiam să-mi petrec noaptea în scobitura uneia dintre porțile mari, unde stăteau în timpul zilei judecătorii și scribii publici. Noaptea nu erau prea reci, iar când briza din zori mă trezea, priveam cu plăcere ultimele stele printr-un spațiu liber de alabastru sau de marmură pictată.

Totuși, într-o zi, mi s-a făcut rușine să tot cerșesc. Remarcasem o tarabă de schimb la o răspântie a bazarului. Se etalau acolo monede de o frumusețe prețioasă și ciudată. Stând pe vine în spatele sacilor și balanței, un bărbat mic cu ochii jucăuși mă urmărea cu privirea când treceam, și dacă mă opream o clipă să examinez splendoarea unui cap de zeu, de cal sau de pasăre, zâmbea netezindu-și barba neagră. În ziua aceea pâinea mi se păruse fadă sau îmi fusese rușine să mă amestec cu sârmanii care veneau și ei să întindă mâna prin prăvălii. Mi-am scos din buzunar toți banii pe care îi aveam și i-am vărsat pe tarabă. Omul a luat monedele, le-a studiat clipind din ochi, le-a privit cu lupa, le-a încercat pe balanță și pe o piatră, apoi le-a așezat una lângă alta în lungul tarabei. Le cerceta cu o expresie bizară, în care curiozitatea numismatului se amesteca cu decepția financiarului. Gravă niște cifre pe o tăbliță, șterse, gravă din nou, numără,

socoti și îmi înmână, în sfârșit, o grămăjoară de monede de aur și argint, pe care era imprimat ceva ciudat și superb. De atunci am putut să-mi plătesc hrana și să mă aventurez în restaurantele în aer liber, unde se servea friptură de oaie și vin aspru. Învătasem să deosebesc hanurile după marea vânzoleală a călătorilor și a vitelor de povară care se agitau fără încetare și am hotărât să locuiesc și eu într-unul dintre ele.

Alegerea s-a oprit asupra unui han mai retras, departe de porți și de marile piețe, și care era, în consecință, mai puțin frecventat de conducătorii de caravane. Acesta adăpostea mai cu seamă pelerinii porniți să viziteze marile sanctuare din India, sau care se întorceau de acolo. Ușile camerelor stăteau deschise pentru ca Spiritul – așa se spunea – să poată circula liber. Se auzea în toată casa un zumzet de rugăciuni ca zgomotul de greieri și de albine. Pe culoare întâlneam oameni îmbrăcați în galben, cu capul ras, a căror față suptă vorbea despre asprele privațiuni. Păreau că nu mă văd, cufundați cum erau într-o senină contemplație, și când, din întâmplare, ni se încrucișau privirile, ghiceam că pentru ei nu eram decât o prezență, abia un paravan ușor și aproape transparent ce ascundea realitatea absolută a lucrurilor.

Camera mea dădea spre o galerie de lemn situată deasupra curții interioare. O fântână își susura viersul în bazinul ei de plăci smălțuite. Plantele ce se cățarau de-a lungul stâlpilor care susțineau galeria erau încărcate cu flori mari și roșii răspândind un parfum puternic. Acest parfum îmi intra noaptea în cameră și trecea apăsător peste visele mele, care se pomeneau în derivă, ca niște vise rătăcite pe acel val de miresme tari. De cum se iveau soarele, florile se închideau, înfășurându-și petalele până când luau aproape forma unui deget; dar întoarcerea seriei le deschidea cu violență și lăsa să curgă parfumurile cele mai puternice.

Camera mea comunica cu exteriorul printr-o lucarnă. Ea dădea spre o străduță îngustă și tăcută. Nu vedeam decât un zid ocru cu o tencuială scorojită, care se curăța.

Mi s-a întâmplat să zăbovesc îndelung la această fereastră și să contemplan toate peisajele fantastice care se formau și se destrămau pe asperitățile zidului. După câteva minute de observare atentă, vedeam formându-se munți și pustii, orașe cu turnuri și cupole, mări agitate și brăzdate de vase mari, armate ce se înfruntau în mijlocul mareelor, râpe abrupte, păduri și poduri, uneori chiar ceva care semăna cu un cer cețos, format din nori masivi; și când priveam atunci adevăratul cer, acesta căpăta consistența dură, opacă și compactă a zidului. La începuturile șederii mele în acest oraș, pentru că nu cunoșteam pe nimeni, obișnuiam să mă las fascinat ore în șir de metamorfozele neprevăzute ale zidului prost tencuit. Uneori era necesar chiar un mare efort ca să mă smulg de la acest spectacol, spectacol atât de atrăgător încât peisajele adevărate și adevăratele clădiri, prin comparație, păreau puțin interesante. Existau zile când aceste peisaje erau așa de frumoase, încât voiam să mă plimb prin mijlocul lor îndelung, să mă pierd și să nu mă mai întorc niciodată. Pe când priveam schimbându-se aceste forme în mișcare, șuşoteala rugăciunilor din camerele vecine mă legăna cu zgomotul ei de maree.

Uneori, un negustor se rătăcea în acest refugiu de pelerini. Îl vedeam că renunță treptat la limbuția și purtările lui autoritare. Nu mai vorbea tare, nu mai râdea zgomotos, nu mai tropăia greoi pe scândurile galeriei și înceta să se mai tragă tot mereu de barbă. După câteva zile, mergea și el cu pași mici, pe vârful picioarelor, pleca ochii și vorbea încet, cuprins de uimitorul calm mistic al acestei case. La anumite ore, zumzetul rugăciunilor înceta brusc, de parcă credincioșii fuseseră răpiți în extaz și duși într-un cer inaccesibil; și tăcerea aluneca în camere, densă ca un covor de păslă. Se mai întâmpla ca, în camerele pustii, să strălucească lumini, niște lumini albastrui, care se mișcau și săreau din obiect în obiect. În sfârșit, forța rugăciunii era atât de mare încât, într-o zi, am crezut că văd pe unul dintre acei călugări legănat domol, de niște mâini invizibile, la oarecare distanță de sol. Distingeam

clar toate desenele covorului pe care îngenunchease, și între corp și covor îi atârna capătul eșarfei. Am rămas câteva ore în galerie, supraveghind cu coada ochiului această uimitoare cameră, așteptând momentul când călugărul va coborî pe pământ, dar zborul lui nu mai înceta și m-am plictisit să-l pândesc. După câteva zile, în camera care se învecina direct cu a mea, am auzit un șoc scurt, asemănător cu cel pe care îl produce un corp ce cade de la o anumită înălțime, și m-am gândit că vecinul meu, care avea și el aptitudinea de a pluti în spațiu, aterizase puțin cam prea brusc, ca urmare a unei falii de neatenție care se deschisese în meditația lui.

Chiar aceste minuni îmi făceau hanul mai plăcut și îmi plăcea atmosfera liniștită, intensă și de reculegere. Dacă aș fi trăit aici mai multă vreme, aș fi fost probabil și eu cucerit de această ambianță de puternică religiozitate, prăbușindu-mă într-un hău de rugăciuni, de miracole și de austerități. Căci în jurul acestor sfinți vagabonzi era atâta pace, suavitate și fericire, încât nu se putea asemui cu nici o altă stare omenească. Beatitudinea lor pătrundea în mine fără să fi făcut nimic să o merit. Îi primeam radiația ca pe un dar gratuit, răspândit de meritele excesive ale acestor pelerini. Toate lucrurile din casă contribuiau la tihna lor sacră și înfloreau în bucuria totală a perfecteii împliniri.

Eram foarte conștient că exista un pericol atât în zidul a cărui tencuială era capabilă de minuni așa de variate, cât și în rugăciunile care te înălțau fără efort până la grinzile tavanului; și dacă, în acel moment, căutam prieteni, era pentru că simțeam primejdia la care mă expunea o singurătate vecină cu prea multe magii. Dacă nu mi-aș fi impus o plimbare zilnică în bazar sau în grădinile de dincolo de fluviu, nu mi-aș mai fi părăsit camera, bucata de zid din fața lucarnei și rugăciunile șoptite, care se auzeau în fiecare chilie. Cu toate că ușile erau mereu deschise, după cum am spus, nu am intrat niciodată în vreuna dintre aceste camere, la ora când călugării ieșeau să cerșească: simțeam la pândă o forță invizibilă și vigilentă ce apăra accesul, gata să mă lovească

dacă aş fi trecut pragul. Astfel, în inima acelei păci existau puteri care puteau fi, după împrejurare, binefăcătoare sau făcătoare de rău.

CAPITOLUL IV

Mai întâi mă atrăsese culoarea acelui covor, armonia bogată şi ciudată de galben, de purpură şi de maroniu. Aceste culori se ciocneau domol, cu un şoc uşor, a cărui urmare o primeai până în suflet. Erau în acelaşi timp energice şi extrem de plăcute, cu o deplină savoare de fruct, şi, din loc în loc, o densitate aproape metalică. Te făceau să te gândeşti la toamnă, la apele moarte, la frunzele uscate, la ciorchinii de strugure. Toate simţurile participau la bucuria de a le poseda. Le făceai să se topească în gură, le striveai cu degetele. Apoi totul mirosea a ambră, silex şi iarbă arsă.

Nu am remarcat desenul decât mai târziu, dar începând din momentul când i-am dat atenţie, nu am mai văzut altceva. Te gândeai la început la o grădină, îi urmăreai aleile şi râuleţele, te opreai sub chioşcurile îmbrăcate în plante agăţătoare înflorite, îţi umezeai mâinile la un jet de apă. Plimbarea era dirijată cu un simţ perfect al grabei şi odihnei. Erau porţiuni de iaz în faţa cărora nu puteai face altfel decât să te opreşti şi să vezi înotând peşti, încovoiaţi ca nişte cârlige de pescuit sau ascuţiţi ca vârfurile de lance, porţiuni de romburi de culoarea pământului ars, care erau plante rare, şi o ciudăţenie de piepteni blonzi, care erau plopî agitaţi de vânt.

Mai întâi se vedea această grădină, apoi grădina îţi amintea de o faţă, şi faţa se ascundea în dosul unei măşti, al unei viziere, al unui grilaj. Straturile deveneau scrisori şi peştii cifre. Drumul cotea spre soluţia unei probleme, care se eclipsa în spatele necunoscutelor ei. O geometrie severă făcea conturile dure, interogarea algebrică înţepenea formele. Tot ce se afla acolo făcea aluzie la ce nu

era, vorbind pe ocolite, prin simboluri și prin alegorii. Se ajungea astfel la fabula mistică, la ecuație, la rebus. Dacă te lăsaai prins, îți dădeai seama, după un timp, că acea grădină fusese plasată acolo ca o momeală pentru păsări la marginea unei capcane, unde ai fi căzut dacă nu te trăgeai brusc înapoi, cu riscul de a da peste trecătorii care te priveau atunci cu uimire și își netezeau mâneca veșmântului lung pe care ai fi strâns-o prea tare.

Nu cred că acea capcană fusese pusă acolo numai pentru mine. Putea să fie prins oricine, cu excepția celor pe care obișnuința îi avertiza imediat în fața acestui gen de tentații. Îndemnul era la început amabil și curtenitor, apoi ghearele se strângeau, și dacă nu te eliberai la vreme, poate că te-ai fi afundat la rândul tău în acea prăpastie de lânuri multicolore, te-ai fi metamorfozat și tu în pește-cârlig sau în pește-vârf de lance. Presupun că mulți dintre cei care s-au plimbat fără teamă au fost transformați astfel în pești sau în copaci, după dorința secretă a inimii lor, înainte de a remarca trapa deschisă sub picioare.

Din fericire, negustorul ieși din prăvălie în momentul când urma să-mi pierd controlul și, cu un gest nonșalant, etală în fața mea un alt covor pe care nu se vedeau decât nori albaștri, cu margini bizare, pe un cer albastru. Era anticamera paradisului mitic sau un reflex într-o baltă, dar, oricum, ceva care rămânea inofensiv și nu stârnea nici simțurile, nici imaginația. Cred că dacă aș fi stat multă vreme pe acest covor, până la urmă l-aș fi simțit mișcând ca un val, undulându-se ca o prerie... Și ce vise mi-ar fi adus atunci în somn? Dar nu doream asta. Am făcut semn negustorului să ducă de acolo acel cer iluzoriu și m-am întors la grădină. Atunci, fără să spună un cuvânt, negustorul desprins covorul galben, maroniu și purpuriu, atârnat lângă ușă, expus tuturor trecătorilor, îl rulă și îl duse în fundul prăvăliei. Am privit lung la cuiul de care fusese agățat; semăna cu unul dintre peștii iazului.

Mai mult jignit de dezinvoltura negustorului decât împins de dorința de a revedea covorul, am pătruns în urma lui în prăvălie. Un miros de lână caldă, de usuc, de

praf, de mosc mucezit îmi asaltă nările de îndată ce am intrat, înaintam bâjbâind în penumbră, împiedicându-mă de baloturi. M-am lovit de o masă și am auzit zăngănit de pahare. Negustorul dispăruse în adâncurile magaziiilor și depozitelor. Undeva, o pasăre sărea în colivia ei și un ceas cu apă făcea un zgomot de izvor. Rumoarea discuțiilor de pe aleile bazarului, plesnetul de limbă al conducătorului de măgari, clopoțelul negustorilor de apă se topeau în acest zgomot de izvor, ca un murmur de nedefinit. Eram epuizat de oboseală de parcă aș fi făcut un drum lung, fără îndoială pentru că febra începea deja să mă cuprindă. M-am lăsat să cad pe o grămadă de covoare rulate și cred că am închis ochii, dar nu am adormit. Erau încă prea multe capcane în jurul meu.

Persanul se întoarse ținând în mână o eșarfă de mătase brodată. O purta cu o oarecare solemnitățe, și gestul cu care o aruncă pe umerii mei semăna cu un omagiu, cu o consacrare. Se dădu câțiva pași înapoi – probabil să vadă dacă eșarfa îmi venea bine –, miși ochii, zâmbi, apoi își strânse în pumn barba ascuțită.

Nu aveam nevoie de o eșarfă, dar îndată ce am fost atins de mătasea ei, am și început să ard de dorința de a fi a mea.

Frecventasem prea puțină lume, de la sosirea mea în acest oraș, ca să fiu familiarizat cu limba lor. Chiar și valoarea monedelor îmi puneă încă probleme; când cumpăram un obiect, mă mulțumeam să scot din buzunar un pumn de monede invitându-l în tăcere pe negustor să le ia pe cele care reprezentau valoarea obiectului. Am făcut și de data aceasta la fel, dar, spre marea mea surpriză, persanul a ales un mic ban de bronz, și, în plus, m-a gratificat cu un frumos salut și cu o privire de recunoștință. Presupun că a acceptat această plată ridicolă pentru a nu mă umili făcându-mi un cadou, căci eșarfa valora cu siguranță de o mie de ori mai mult.

Acest act de inițiere odată terminat, totul s-a petrecut așa cum se întâmplă de obicei când un cumpărător intră într-o prăvălie. Negustorul se așază pe

vine în fața mea. Un băiat de vreo douăzeci de ani, îmbrăcat în mătase roz, aduse ceai în cești prețioase. Două ajutoare au rostogolit din fundul depozitului mase grele de covoare, pe care au început să le întindă în jurul meu. Am avut impresia că farmecul era rupt, dar era altceva: se ivea un alt farmec, de o calitate mai puțin prețioasă, mai puțin insidioasă, căruia mă puteam abandona fără pericol.

Persanul mă privea cu bunăvoință. Anunța uneori cu un cuvânt originea covorului, numele-i magic, vechimea, dar nu mă presa să fac o alegere, să cumpăr. Contemplarea covoarelor ce ni se aduceau părea să-i facă mai multă plăcere lui decât mie. Se întâmpla să oprească cu un gest ajutoarele, să le ceară să-i pună pe genunchi un anumit covor, căruia îi pipăia moliciunea mătăsoasă, invitându-mă și pe mine să fac la fel, ghidându-mi ușor mâna pe suprafața împestrițată ce se lăsa sub degetele mele. Îi respira uneori mireasma, de parcă ar fi vrut să regăsească amintirea focului de balegă, a cămilei, a iacului, a cortului de păslă, a ierbii tunse, a apei proaspete. O desagă dungată cu verde și albastru păstra încă pe fundul ei un pumn de nisip cenușiu pe care îl prefiră încet, cu voluptate. Suspină și ochii i se închiseră, zâmbind mereu, dar zâmbetul lui avea acum ceva amar, disperat.

Covoarele adunate atingeau acum înălțimea unei mese, la nivelul ochilor noștri. Văzusem îngrămădindu-se în fața mea prea multe ciudățenii și minunății ca să nu mă simt amețit. Eram ostent de parcă mă întorceam dintr-o foarte lungă călătorie, de parcă aș fi parcurs ținuturi imense pe unde se mergea încet, cu greutate, și eram epuizat de prea multe peisaje blânde și violente. Îmi înnodasem eșarfa în jurul gâtului. Era decorată cu mici personaje de culoarea căpșunii și caisei. Erau cavaleri cocoțați pe cai vânat-rotați, hamali striviți de saci mari, câini, capre și măgari, soldați și arcuri, călăreți cu lănci și stindarde. În pragul unei case, două femei asistau la plecarea escortei. Își agitau mânecile lungi în semn de rămas bun, iar una dintre ele își întorcea capul să nu i se vadă plânsul. Cu fața ei tristă și mânecile mari, semăna cu

o pasăre răătăcită, năpăstuită de furtună. Mai erau brodați și munți, și stele, și soarele care se ridica din spatele munților.

Copilul de casă luă ceștile goale. Ajutoarele stăteau cu brațele atârând pe lângă corp, la oarecare distanță de noi. Probabil că nu mai aveau covoare să-mi arate. Se adunaseră în fata mea ca niște aluviuni milenare, ca straturile de teren ce formau platourile înalte de stâncă roșie, dincolo de fluviu. Mă jucam distrat cu un ciucure de lână. Persanul privea plopilor doborâți de vânt și cochiliile roz ce navigau pe ape prețioase. Rumoarea bazarului scădea, se stingea. O lampă coborî, își zăngăni lanțurile, se aprinse, urcă iar. Grinzile pictate dansară cu reflexe de sticlă colorată.

Mă întrebam dacă, înainte de a părăsi prăvălia, n-ar fi trebuit să înapoiez negustorului eșarfa pe care o pusese pe umerii mei, așa cum călătorul sosit la țintă înapoiază haina grea ce i-a fost împrumutată pentru trecerea strâmtorilor și ghețurilor. Dar negustorul păru că ghicește această intenție. Se ridică, se apropie de mine, și, afectuos, înnodă capetele eșarfei pe pieptul meu. Nu mai era doar o inițiere, ci aproape un act de adopțiune. I-am strâns mâinile cu efuziune. Atunci mi-a sărutat umărul. Pe când corpul lui îl atinge ușor pe al meu, i-am simțit parfumul părului: un amestec de flori necunoscute. Părul lui ondulat strălucea cu scânteieri roz sub lumina lămpii. Haina-i lungă de in era netedă și răcoroasă la pipăit. I-am sărutat și eu umărul cu solemnitate.

Puteam să vin la prăvălie cât de des voiam. În fiecare zi dacă îmi făcea plăcere. Casa lui va fi casa mea, servitorii lui mă vor servi, bucătarii îmi vor pregăti mesele, copilul de casă va fi la dispoziția mea. Băiatul surâse și mă privi dintr-o parte cu timiditate.

Când am ajuns la han, cele două covoare pe care le văzusem la început se aflau acum în camera mea. Unul lângă celălalt, cerul și grădina. Era ora când tăcerea umplea chiliile pelerinilor, ora celei mai înalte meditații, a exaltării pe crestele de gheață, a avântării în zbor pe

aripile păsărilor mari. Unul dintre covoare - cel cu nori albaștri tiviti de vânt - mă invita la aventuri aeriene, celălalt mă atrăgea spre secretele naturii abstracte. În această cameră banală, aproape lipsită de mobilă, ele introduceau o frumusețe primejdioasă și un spirit de fugă. Și nu eram capabil, asemenea pioșior mei vecini, să scap de ele prin rugăciuni și contemplație. O rogojină simplă, un zid gol le era de ajuns pentru a săvârși cele mai vaste plutiri ale sufletului. Nu aveau nevoie, ca mine, de peisaje iluzorii descoperite pe un zid de pe care cădea tencuiala, nici de un covor de lână. Aplecați peste abisul ființei lor interioare, își desfășurau acele aripi care le permiteau să coboare până la adâncul hăului și apoi să urce până la umerii îngerilor, până la genunchii zeilor. Cei care își aprinseseră lămpile, zăreau în jurul flăcării agitate mari halouri verzi și albastre, strălucind ca niște stele ciopârțite în fâșii lungi, decupate în unde sinuoase. Lângă ceilalți ardea o altă flacără, palidă, cu un miez roz în centrul unui fum cenușiu, acea flacără care lua uneori forma unei fețe sau a unei muzici.

Iar eu, căutând cu degetele cărările frânte printre straturile ascuțite, regăseam drumul lentelor migrațiuni în cerc printr-o grădină închisă, ascultam în mine însumi trosnetul metamorfozelor. Chiar mi s-a părut că devenisem atât de mic încât covorul deschidea în jurul meu perspective fără sfârșit, și că alei largi se întretăiau, închizând neliniștea unui minuscul vagabond, prizonier încă al viselor și dorințelor sale.

CAPITOLUL V

— ... Când e lună plină, acești oameni, înveșmântați în haine lungi, roșii și negre, care îi pun la adăpost de lumina nemiloasă, urcă pe cea mai înaltă terasă. Turnul e foarte înalt, domină tot orașul, unde nu se găsesc decât case mici și joase, aproape turtite de pământ. Cei care locuiesc în aceste case sunt triști și palizi ca niște

troglodiți. În jurul orașului se înalță faleze de pământ albăstrui, rotunjite ca niște maxilare. Marele fluviu e culcat în cerc, în câmpie, asemenea unui dragon adormit. Strânge orașelul între labe, îl presează de scobitura pântecelui său.

Cu amândouă mâinile, povestitorul strânsese tot ce vedea din oraș în jurul lui și, formând un bulgăre, îl lipea de piept.

— Așa face dragonul.

Ascultătorii suspinară, atenți și neliniștiți. Un copac mare, plin de flori albe cu miros amețitor, îl adăpostea la umbra lui pe omul care vorbea. Acesta avea o față brună și un păr cenușiu, răsfrânt în șuvițe zbârlite. Din când în când, își ștergea cu capătul eșarfei saliva spumoasă care îi venea în gură. Uneori i se mai întâmpla să miște buzele în tăcere, așa cum fac muții. Atunci, fiecare încorda auzul pândind vorbele surprinzătoare, dar nu se auzea nimic, până în clipa când, după o ciudată gâlgâială a gâtului, vocea sa răsuna din nou, ascuțită, neplăcută, enervând și captivând, astfel încât nu puteai să nu asculți și sfârșitul istorisirii. Mâinile omului te rețineau și ele prin tot felul de gesturi curioase, de neînțeles uneori; dar când, nereușind să găsească cuvântul ce denumea un obiect, povestitorul îl modela în spațiu cu degetele lui agile, obiectul se afla deodată acolo, greu și compact, și prezența lui concretă devenea aproape insuportabilă prin apăsătoarea emfază a afirmării lui.

Era momentul înserării, când ziua și noaptea se întâlnesc și se contemplă o clipă, înainte de a se arunca una asupra alteia ca să se sfâșie. Povestitorul prefera acest moment pentru că atunci imaginația omului e lipsită de rezistență și primește cu plăcere formele care vin spre ea. În sfârșit, istorisirea devine din ce în ce mai patetică odată cu înstăpânirea nopții, iar în obscuritatea totală se săvârșesc crimele cele mai înspăimântătoare și cele mai mari sacrificii.

— ... Planuri înclinate, foarte abrupte și greu de urcat, suie de-a lungul celor patru fețe ale turnului, până la

terasa cea mare, unde cerul stă culcat asemenea unui leu adormit. Preoții poartă în mâini vase de bronz în formă de mamele sau de viscere omenеști, pline cu un vin roz foarte limpede. Urcă fără să scoată o vorbă, fără să li se audă pașii. Nici o muzică nu-i însoțește. Doar uneori, se aude frecarea tălpi lor de pâslă pe marmura de culoare deschisă a scării. Vedeți, din loc în loc animale de marmură albă decorează această scară. Sunt animale pe care le cunoașteți dar și animale pe care nici un om nu le-a văzut vreodată. Sunt plasate la întâmplare (ați crede că la întâmplare, dar e un fel de simetrie în această dezordine și nu puteți să o înțelegeți). Le învăluie o lumină, o lumină ce emană din inima lor profundă, sau care nu e poate decât reflexul lunii. Nu știu, cine ar putea să spună?

Ascultătorii așteptau o revelație care nu veni. Povestitorul își șterse gura și fruntea, făcu o strâmbătură, miji ochii, își mișcă limba în gură.

— Îl cheamă Barduk, zise persanul care era așezat lângă mine.

Mă lua adesea cu el, la apusul soarelui, să ascult povestitorii care se instalau dincolo de porți și atrăgeau la ei pe cei curioși să asculte istorii extraordinare. Era cel mai bun mijloc să mă familiarizez cu limbajul ținutului, îmi spusese persanul, și chiar el, care era străin, învățase multe de la povestitori când se stabilise în acest oraș. De atunci, cu toate că trecuse multă vreme, păstrase obiceiul să se amestece printre ascultătorii populari, și de fiecare dată, mărturisea el, îi făcea mare plăcere. În sfârșit, Barduk era povestitorul lui preferat.

Multe erau cuvintele cărora nu le înțelegeam sensul și, probabil, frumusețea lirică a povestirii îmi scăpa, ca și aluziile subtile, dar, redusă chiar la conturul cel mai brut, e a purta un puternic interes. Barduk avea un fel de a te convinge de realitatea celor mai neverosimile aventuri care mă uimea și mă fermeca. Mai târziu, după ce m-am împrietenit cu el, am înțeles că această putere de convingere provenea din bogăția spiritului și generozitatea inimii lui. Pentru Barduk, o poveste nu era o țesătură mai

mult sau mai puțin împestrită, ci o mare aventură la care participa întreaga ființă. Niciodată nu istorisea aceeași povestire, iar ascultătorii simțeau o senzație de angoasă văzând ivindu-se imagini care, abia create, se și mistuiau. Nu le scria după aceea; le uita imediat ce le povestea, așa că erau iremediabil pierdute. Câțiva ascultători, cu memorie bună, încercau să și le amintească, dar, când le povesteau și ei prietenilor, aceștia nu le recunoșteau și îi luau peste picior. „Nu-i deloc asta, ziceau ei, dând din cap, nu-i deloc asta.” Totuși cuvintele erau aceleași, imitatorii lui Barduk excelau în reproducerea gesturilor sale, dar istoria pe care încercau s-o reînvie astfel rămânea moartă, și Barduk el însuși o renega, o respingea cu dispreț.

Barduk a jucat un mare rol în viața mea în vremea aceea. Îi datorez mult, mult mai mult decât faptul de a fi cunoscut mai bine limbajul acestui ținut. Povestile lui erau pentru persan aproape ceea ce covoarele acestuia erau pentru mine. Povestitorul se împrietenise cu noi și, când ne vedea venind, ne făcea semn să ne așezăm lângă el. Noi refuzând, preferând să ne pierdem prin mulțimea de meșteșugari, mici negustori și leneși care formaseră cercul în jurul copacului. Ni se părea că povestirea ajungea la noi mai caldă și mai vie dacă o ascultam amestecați cu gloata anonimă și vulgară.

Înainte de începerea povestirii era totdeauna un mare moment de încordare, plin de uluială și aproape de anxietate. Ascultătorii se încruntau și încordau auzul de parcă ar fi vrut să prindă o introducere neexprimată. În acest timp, Barduk se juca cu pietricelele lui pe care le sălta dintr-o mână în alta. Momentul când arunca pietricelele în aer, de parcă ar fi dat semnalul de zbor unui stol mare de păsări, anunța că povestirea era pe cale să înceapă și fiecare se concentra să nu piardă nimic din primele cuvinte ce conțineau de obicei cheia și cifrul întregii istorisiri. De aceea Barduk arunca priviri de mânie și dispreț spre cei care întârziiau, deoarece era foarte posibil ca aceștia să nu înțeleagă povestea sau să o interpreteze într-un fel absurd și capricios. Dacă ni se

întâmpla și nouă să pierdem prima frază, nu eram scutiți de iritarea și disprețul lui, în ciuda gestului amical de scuză cu care persanul încerca să-și facă iertată venirea târzie. Ca să ne pedepsească, nu privea o singură dată spre noi în timpul povestirii, iar când termina, trebuia să ne păzim să-l felicităm pentru improvizația lui.

— ... Când preoții ajung în vârful turnului, se așază în cerc în jurul unei găuri negre, care e deschizătura unui puț. În fundul acestui puț se zărește o lumină galbenă în mișcare. Preoții coboară apoi în acest puț, punând piciorul cu mare grijă pe pietrele ieșite în afară care formează treptele unei scări. Vasele lor de bronz sunt acum pline cu un lichid lunar alb ca laptele. Căci în vârful turnului au golit vinul adus în recipiente de marmură cenușie și, în schimb, au primit de la cer acest lichid alb. Cerul are nevoie de vinul lor pentru a hrăni stelele, care ar pieri dacă oamenii nu le-ar hrăni. Ar deveni niște găuri negre în cer și ar cădea din ele metale stinse. Puțul în care preoții au dispărut unul câte unul coboară foarte adânc în pământ, mult sub nivelul solului, și se deschide în câteva galerii subterane, unde oamenii nu îndrăznesc să se aventureze. Rămân strânși în sala centrală, aflată imediat sub deschizătura puțului. Acești oameni cred că pământul ar muri dacă nu i-ar aduce această ofrandă de lapte de lună, pe care cerul le-o dă în schimbul vinului lor. Laptele de lună e turnat într-un vas pântecos de bronz, purtat în spate de patru dragoni. Laptele curge în corpul dragonilor, prelingându-se printr-o tăietură îngustă făcută în gura lor, și pică în pământ picătură cu picătură. Liniștea e atât de adâncă, încât se aude picuratul laptelui și zgomotul cu care îl sugă pământul. În acest timp, orașul doarme, și mulțimea celor adormiți, cufundați în vise vesele sau apăsătoare, nu știe că datorită strădaniei acestor preoți universul continuă să trăiască. Căci lumea subpământeană nu e decât un animal cu mii de încolăcături, ce se ondulează, respiră și gâfâie. Cuvă de bronz este așezată exact pe locul unde se găsește inima lui. Dacă oamenii uită să-i dea de băut din acest lapte, care cade din cer în

picături rare și minuscule, animalul se agită brusc și cataclismele distrug orașele, crapă munții ca pe niște rodii și scufundă navele avântate departe pe mare. Cei ce adună lapte – sunt numiți cei ce ospătează cerul – se supun unor purificări foarte severe. Sunt obligați să păstreze tăcerea cât durează luna plină. Vinul pe care îl oferă cerului e, în realitate, un vin vulgar, plăcut, dar fără valoare și întru totul asemănător cu cel băut de populația orașului.

Barduk are obiceiul să-și întrerupă povestirea la anumite intervale, cu să răsuflă și să se odihnească. Permite atunci ascultătorilor să-i pună întrebări, fără să le răspundă totdeauna. Dacă nu știe răspunsul, se mulțumește să dea din cap precum un cal pe care îl supără muștele și reia cursul povestirii. Altfel, înainte de a răspunde, se concentrează câteva secunde, cu ochii în jos, jucându-se cu pietricelele, sau ridică capul și citește enigmele înscrise pe frunzele copacului. E suficient uneori să cadă o frunză, pe care o culege și o examinează cu mare curiozitate, și o întreagă istorie este deviată, modificându-i-se complet concluzia. Crăpăturile din scoarța copacului sau nervurile aproape imperceptibile ale petalelor de floare îi stimulează în felul lor inspirația și îl călăuzesc în dezvoltarea povestirii. Tot așa cum semnele pe care le trasează cu vârful degetului în praf îi servesc ca puncte de reper. În timp ce vorbește, desenează repede figuri, peisaje, forme necunoscute, litere, imagini cerești, pământești și infernale.

Un bărbat bătrân, ce ascultase cu multă atenție povestirea în ziua aceea, profită de această pauză în care Barduk desena și îl întreabă ce s-ar întâmpla dacă unul dintre preoți ar bea lapte de lună.

— Ar dobândi o clarviziune cumplită, răspunse povestitorul. Ar putea să vadă prin ziduri, ar fi în stare să treacă el însuși prin ele și prin stânci. Lumea subpământeană l-ar atrage irezistibil. Ar coborî acolo, intrând în morminte și în curând s-ar pierde în măruntaiele animalului-pământ. Și tot așa se întâmplă și cu cei care primesc din neatenție o picătură de lapte de lună pe față.

Devin orbi pentru lumea oamenilor, ochii li se acoperă, ca și gura, de o crustă calcaroasă, și ajung indiferenți față de evenimentele pământului, drept pedeapsă pentru că acum au căpătat priceperea lucrurilor subpământene.

Nu-mi amintesc ce a mai povestit apoi Barduk. Pe măsură ce noaptea devenea și mai profundă, istoria devenea mai complicată, mai sumbră și năpădită de labirinturi încâlcite, ca organele secrete ale animalului-pământ despre care vorbea. Povestirea lui s-a oprit brusc, la mijlocul unei fraze. Toți ascultătorii au simțit, în același timp cu mine, un șoc înăbușit, precum acela provocat de o cădere neprevăzută. Simțeam și o senzație ciudată de rătăcire. Tot ce ne arătase întruchipa reliefuri dure, mase proeminente. Imaginile erau în fața mea, tăiate în piatră sau în metale mate. Le smulsese din el însuși, așa cum un om își scoate de la piept tot ce are mai prețios sau mai crud. Persanul însuși lăsase capul în jos ascultându-l; zâmbetul lui obișnuit, care era în același timp ironic și binevoitor, părăsise acea față devenită deodată gravă și palidă.

Barduk a pus palmele peste ochi și am înțeles că nu va mai povesti nimic în seara aceea. Cercul ascultătorilor s-a spart după un lung murmur de elogiul și de recunoștință. Fiecare a plecat în tăcere, de parcă ar fi dus cu el un secret apăsător. Din fericire, în acea seară nu era lună; n-am fi putut să-i suportăm strălucirea. Noaptea era netedă și mată ca un cearceaf negru, plată și agățată de cele patru colțuri ale lumii. Barduk a adormit sub copac, acoperit cu haina lui de culoarea ametistului. Peste el cădeau flori albe, mirositoare, desprinse de vânt, și polenul aurit i se prefira prin vise.

CAPITOLUL VI

Mâna ce se plimba nehotărâtă deasupra platoului cu bijuterii avea o palmă largă și degete foarte lungi. În acea palmă recunoșteai câmpii, fluvii cu numeroși afluenți, văi

săpate de vechi torente. Când orfevrul așeză pe ea o piatră prețioasă, ca să o poată vedea mai de aproape, această piatră semăna cu un aerolit căzut în mijlocul deșertului. În contrast cu palma senzuală, cărnoasă, terestră și aspră, degetele păreau extraordinar de fine, dotate cu acel dublu văz pe care îl au antenele la insecte, având o sensibilitate personală, aproape independentă de cea a corpului. Era un spectacol fascinant să le vezi circulând ușor printre bijuterii. Arătătorul îndepărta mai întâi obiectele de mai mică valoare, cele din aur greu, pietrele opace. Apoi, când contrastul cu o cizelură rafinată sau cu o fațetă ascuțită îl oprea, degetul mare se apropia domol, palpa cu clarviziunea tactilă a orbilor, recunoștea formele, materia, cele două degete se puneau de acord și, printr-un consimțământ unanim, izolau în chip delicat lucrul pe care îl observaseră. Orfevrul făcea în acel moment un gest plin de solemnitate tandră și delicată; ai fi zis că nimic nu mai exista pentru el decât acel mic obiect, că toată dragostea lui se concentra în el și sporea cu un puternic val de simpatie umană frumusețea inertă a unui metal sau a unui cristal.

În vitrina magazinului său, din colțul primei străduțe a Bazarului Giuvaergiilor, nu se găseau decât pietre prețioase brute, încă strânse în materia originară a metamorfozelor, și asta mă atrăsese. Confrații lui își expuneau cele mai frumoase diamante sau capodoperele măiestriei lor, tot ce reține cu ușurință atenția poporului. De aceea aveau totdeauna o mare îmbulzeală în fața prăvăliilor, în vreme ce aceasta, cea a lui Kalkeidos, era aproape disprețuită de trecători. Cei care se opreau aici erau negustori extrem de bogați, conduși de paraziți cultivați, sau oameni îmbrăcați simplu, a căror privire nobilă și distantă atingea în treacăt vitrinele, și care nu ieșeau din detașarea lor decât ca să remarce o piatră rară pe care vulgul o lăsa să treacă neobservată, un obiect de o frumusețe secretă, interioară, excesivă, care fusese pusă la o parte, pe o poliță prea sus sau prea jos, pentru ca numai cel căruia îi era destinată să o zărească în trecere.

Un ou de piatră, spart în două și umplut cu rubine, o baghetă de acvamarin încastrată într-un bloc de rocă cenușie, un diamant mare învelit încă de argilă albăstruie, câteva safire în ganga lor, totul era aruncat la întâmplare pe o simplă scândură. Cel ce se plimba indiferent, se putea întreba cine era negustorul atât de absurd care să pună la vedere astfel de pietricele. Dar, după poziția soarelui, ale cărui raze cădeau prin tavanul de rogojini și stuf, un fulger albastru țâșnea dintr-o falie a pietrei, o săgeată de lumină scobea roca și trăda prezența focului subteran.

— E bine să iei contact cu pietrele prețioase văzând locul pe care îl ocupau în țesătura umilă a pământului, mi-a spus într-o zi orfevrul, când am devenit destul de familiar cu el ca să-l întreb despre ciudățeniile din prăvălia lui. Cei care nu cunosc berilul decât tăiat nobil, cu mii de fațete sclipitoare, uită că s-a născut ca o genială izbucnire de lumină într-o existență obscură. E la îndemâna oricui să înțeleagă și să aprecieze frumusețea unei pietre prețioase, când o crede împodobită cu toată arta giuvaergiului, dar le iubește cu adevărat și pătrunde până la inima lor numai acela care a scobit mai întâi mineralul și ganga și a extras, cu spiritul, din acel noroi întărit, o picătură de foc esențial.

M-a invitat atunci să mă așez lângă el, într-un colț al prăvăliei, de unde îi puteam vedea comod trecând pe cei ce se plimbau pe străduța bazarului. Majoritatea nu arunca nici o privire spre vitrină: dacă o făceau din neatenție, întorceau îndată capul cu indiferență; unii chiar făceau o strâmbătură de dispreț și se repezeau la vecinul care etala veselă de aur, brățări mari de granate și coliere grele. Unul singur se opri în ziua aceea, un om ce purta un veșmânt modest, aproape sărac, care se lăsa împins de conducătorii de măgari și de negustorii de apă fără să le remarce bruftuluielile și înjurăturile. Parcurgea cu un zâmbet discret tot ce era expus – avea mâinile ascunse sub haină, dar se simțea că ochii lui pun stăpânire pe lucruri. Ajuns în fața acestei prăvălii se opri, își desfăcu veșmântul care ascundea o haină lungă, peticită și plină de praf, își eliberă mâinile, își mângâie tâmplele, ceafa și barba și

scoase un suspin adânc de mulțumire.

Am crezut că aud pietrele prețioase răspunzând la șocul privirii lui. Le cerceta cu atâta dragoste, încât mi se părea că văd ganga dezlipindu-se ca o floare. Pietricelele prețioase începeau să sclipească, să strălucească, nu cu acel fast orgolios pe care îl au uneori când împodobesc o femeie foarte frumoasă, ci domol, intens, misterios, de parcă ar fi vrut să răspundă cu toată lumina lor tandreții cu care erau privite. Acest sublim și luminos răspuns nu există decât în dragoste, și cred că pietrele prețioase îl iubeau cu adevărat în acel moment pe bărbatul ce le privea. Atunci orfevrul se ridică din fundul prăvăliei, îi făcu semn să intre, și el intră așa cum intrasem și eu.

Căci fusesem și eu prins de ciudățenia acestor lucruri, captivat de frumusețea lor. Totuși nu în bazarul giuvaergiilor mă plimbam cu cea mai mare plăcere. Preferam aleile destinate țesăturilor, vaselor de pământ, armelor, mirodeniilor. Accesul la obiecte e acolo mai liber; le poți atinge în tăcere: nici un geam nu le izolează, nici un grilaj nu le apără. Dacă îmi trecea prin minte să iau un vas de pământ și să-l duc cu mine, o puteam face, în timp ce, la orfevri, un colier de perle sau o brățară de jad erau protejate de capcane îndemânatică; deși păreau că sunt la îndemână, adevărul era că rămâneau inaccesibile și aceste artificii mă enervau.

În fața pietrelor brute expuse simțeam o plăcere de o calitate foarte rară și foarte profundă, pe care nici cele mai frumoase bijuterii din lume nu mi-o pricinuiseră vreodată. Va stârni mirare poate dacă voi spune că toate minunățiile pe care orfevrul mi le-a arătat, în interiorul prăvăliei lui, în acea zi și în zilele următoare, nu mai aveau pentru mine grația miraculoasă a unui smarald cuibărit într-un pumn de noroi brun. Și privirea mea distrată a întâlnit chiar acel smarald care pătrunsese în mine violent, ca un cuțit.

Nu-l râvneam sau, mai bine spus, îl doream nu ca să mă împodobesc cu el. Ci doar fiindcă presimțeam că destinul meu și al acestei pietre erau unite printr-o legătură inextricabilă, că eram necesari unul altuia și că o

armonie deosebită se năştea din întâlnirea noastră. Am examinat cu atenţie şi celelalte pietre preţioase, dar la aceasta reveneam mereu, nu pentru că mărimea şi strălucirea ei o făceau unică, ci fiindcă piatra aceea era în acord cu mişcările esenţiale ale spiritului şi inimii mele. Era acea flacăra din focul pământului pe care propriul meu foc trebuia să o întâlnească şi să o aleagă ca să ardă în strălucirea ei cea mai vastă. Ceva în mine îmi spunea că nu aş putea să mai trăiesc dacă îmi era luată această piatră.

În acel moment, o mână surprinzătoare, a cărei palmă era largă ca o câmpie, iar degetele-i subţiri semănau cu tije de floare, a intrat în vitrină, a atins uşor rubinele şi diamantele, a deplasat un ou de safir şi a atins smaraldul. Cred că inima mea a încetat să mai bată. Degetele s-au închis în jurul pietrei care a dispărut în palmă şi mâna s-a retras. Toate celelalte pietre preţioase erau încă la dispoziţia mea, dar, în locul aceleia, nu mai era decât o gaură neagră, o prăpastie întunecată. Însă un moment mai târziu, în locul smaraldului se arătase o faţă de un alb mat, cu trăsături nobile şi regulate, o gură mică, de un roşu viu, cu sprâncene foarte negre. Pleoapele, pe jumătate închise, parcă surâdeau. Buzele i se mişcau sub mustaţa deasă; am ghicit invitaţia şi am intrat în prăvălie.

Smaraldul brut era pus pe o măsuţă, chiar pe lemn. L-am văzut de cum am intrat, şi am avut un elan de bucurie, dar orfevrul m-a prins de mână şi m-a îndrumat în altă direcţie. Trebuia să contemp lu tot ce avea, ca să verific dacă ataşamentul meu pentru această piatră era adevărat. M-am lăsat condus în faţa unor cufere deschise, şi plimbarea noastră a început.

Mai întâi a fost un culoar îngust şi întunecat ca un puţ de mină, care se lărgea deschizându-se într-o încăpere plină cu dulapuri de lemn de santal, al cărui parfum te ducea cu gândul la o pădure pietrificată. Orfevrul a aprins o lampă mică şi a deschis primul dulap.

Când am ieşit din prăvălie, soarele apusese deja. Ceilalţi orfevri îşi ferecaseră uşile şi obloniseră vitrinele. Bazarul pustiu te purta cu gândul la o alee de morminte.

Urme de nenumărate picioare rămăseseră imprimate în praf, câini jigăriți se dondăneau pe grămezi de gunoaie. Dintr-o sticlă răsturnată curgea un vin negru, picătură cu picătură. Grilajele tavanului opreau lumina stelelor și nu mă puteam ghida decât după cea a felinarelor agățate la răspântia străduțelor, asemenea unor repere așezate în locurile periculoase ale acestui labirint negru. Orfevrul se despărțise de mine pe pragul magazinului său și mă lăsase singur în mijlocul acelei îngrămădiri de prăvălii defuncte.

Am strâns în mâini inelul pe care mi-l dăduse și am început să alerg orbește, drept în fața mea.

— Acest smarald nu-ți este destinat, îmi zisese el cu un ton de compasiune, când mă readusese în fața giuvaerului, după vizitarea tuturor dulapurilor. Nu-ți închide sufletul într-o piatră care trebuie să mai aștepte încă vizita unei ființe alese. Dacă ți-aș da voie s-o iei astăzi, l-aș frustra pe omul pentru care e vital să o aibă. Nu confunda dorința cu pasiunea, nici pasiunea cu necesitatea. Vei înțelege într-o zi ce înseamnă acest cuvânt.

Și scosese din ultimul dulap o tavă cu inele. Toate erau foarte frumoase și de o nobilă originalitate.

— Alege, zise el.

Nu eram în stare să aleg și am recunoscut acest lucru. Atunci el zâmbi și mărturisi că oferta lui fusese o capcană. O alegere rapidă, inspirată de măreția sau valoarea mare a unei bijuterii, trădează pe oamenii cu aspirații vulgare. Voia să-mi dea un inel, dar numai pe acela care îmi era destinat: nu altul. Dacă aș fi ales încrezându-mă în hazard sau condus de spiritul profitului, ar fi cerut pe acel inel un preț excesiv, pe care nu-l puteam plăti, m-ar fi însoțit până la ușa prăvăliei și n-aș mai fi intrat acolo niciodată. Dimpotrivă, dacă așteptam, pentru alegerea inelului, să se stabilească „contactul” între mine și obiect, mi l-ar fi dăruit solemn pe cel pe care l-aș fi ales, mi-ar fi dăruit prietenia și intimitatea viitoare cu toate lucrurile splendide ce se aflau în magazinul lui.

Era un inel foarte simplu: un cerc subțire de aur

purtând o agată șlefuită. Vinele albe brăzdau carnea roșie a pietrei și formau cutele veșmântului lung purtat de un personaj ce se înălța în altorelief. Haina lungă, care îi ascundea tot corpul, se evaza pe sol. Mânecele erau și ele ample și larg cutate. Personajul ducea degetul arătător al mâinii drepte în fața gurii, de parcă recomanda tăcere, iar mâna stângă lăsată în jos, arăta ceva asemănător cu o stea de mare căzută la picioarele lui. Putea să fie un astru desprins din cer, ca și un ciudat animal marin. Nu cunoșteam semnificația acestei scene și mesajul ce-l conținea pentru mine sau pentru oricare altul, dar mă frapa expresia feței. Zâmbetul lui calm liniștea și avertiza în același timp. Mâna lăsată în jos era plină de milă; cealaltă, maiestuoasă și prudentă.

L-am întrebat din privire pe orfevru sensul acestei alegorii, dar închisese ochii și își mângâiasse barba fără să răspundă.

— Ia-l, zisese el domol. Privește-l. Ascultă. Așteaptă. Toate lucrurile devin limpezi la ceasul hărăzit limpezirii.

Și apoi, ca să șteargă gravitatea cu care pronunțase fără voia lui aceste cuvinte, adăugase:

— Acum s-a făcut noapte. Formele sunt pline de erori și de capcane. Întoarce-te acasă. Vei reveni aici cât de des îți va plăcea. Există în această casă suflete în armonie cu al tău, care au multe de primit de la tine și multe să-ți dea, oricât de puțin ai dori-o.

CAPITOLUL VII

Animalul-pământ își mișca greu măruntaiele. Un noroi galben cădea din cer. Aerul era plin de mirosuri groaznice și tremurături lungi scuturau solul, deschizând falii largi unde clocotea un lichid negru.

Mă culcasem pe podeaua camerei mele. Tobe sălbatice îmi băteau în tâmpile și în inimă. Mă trezisem dârdâind de febră la acea oră foarte târzie din noapte, când lucrurile se măresc extraordinar și capătă în spațiu o

importanță nemăsurată. Eram încă conștient de existența mea și de locul unde mă aflu. Recunoșteam încă covorul și covorul-grădină. Îmi aminteam chiar de visul întrerupt brusc și alungat de asaltul febrei. Apoi un puhoi de lucruri violente se rostogoliseră peste mine, pământul se deschisese ca un copac lovit de trăsnet, praful și cenușa șiroiau.

O fredonare grăbită zumzăia în han. Pelerinii se pregăteau pentru sărbătoarea de a doua zi, călugării agitau clopoței, hârâtori, gonguri. Magicienii conversau cu îngerii și demonii. Și febra, strângând toate zgomotele dispersate în noapte, le amesteca într-o fanfară sălbatică ce răsună în jurul corpului meu uitat.

Am strigat și am gemut, dar tumultul rugăciunilor și descântecelor îmi înăbușea chemările. Prin fața ușii mele trecea uneori un bonz, arunca o privire în acea obscuritate dureroasă și se îndepărta semeț și impunător în egoismul lui. În noaptea aceea de conversații cu zeii nu era loc pentru un om care suferea.

Am sperat că voi găsi oarecare consolare culcându-mă pe covorul-grădină, dar cărările, în unghiuri și serpentine, se înnodau într-un meandru indescifrabil. Copacii nu mai aveau decât spini și ramuri moarte. Cactuși viperini puneau stăpânire pe straturi, alungând florile blânde, plantele benefice. Zbârlit de ascuțișuri și de spini, covorul semăna cu acele scânduri cu cuie pe care se culcau asceți aroganți, cenușii și uscați ca niște vechi jurăminte, orgolioși din pricina ghearelor de animal și a devoțiunii lor sălbatice. Era mai cu seamă unul care trăia de câțiva ani stând turcește pe lame de pumnal la intrarea bazarului. Corpul lui de gresie și piele, murdar de praf, mânjit de vopsea roșie și de excrement, nu mai era decât un vestigiu de sacrificiu și mândrie. Privea trecătorii cu maiestatea unui rege și cruzimea unei fiare. Suferința îl ridica între cer și pământ, până la acel tron invizibil unde stătea, aruncând de acolo de sus asupra oamenilor mediocri și asupra propriului trup, o privire de disprețuitoare compasiune.

Pe vremea când cerșeam, îmi ordonase într-o zi să împărțim castronașul lui cu pomană, pe care credincioșii caritabili veneau să-l umple în fiecare dimineață. Accepta ofrandele ca să nu-i întristeze pe binefăcătorii lui, dar nu se atingea de nimic. Îmi era foarte foame și hrana aceea era apetisantă. Ideea de a mă atinge de castronaș mă făcea totuși să mă înfior. Dacă nu m-ar fi amenințat că mă va blestema, cred că aș fi avut curajul să refuz și să fug, dar ochii lui aurii aveau o strălucire atât de apăsătoare, încât a trebuit să mă așez lângă el și să mănânc. Tot timpul acestei mese (și înghițeam îmbucăturile fără să întârzii cu mestecatul, pentru a se sfârși mai repede), ochii i-au rămas fixați asupra mea, urmărind fiecare cocoloș de orez care îmi intra în gură. Ai fi zis că voia să devină hrană și să pătrundă în mine. Când văzu castronașul gol, întoarse capul, și m-am simțit de parcă mâinile ce mă strângeau mă lăsaseră să scap. Eram amețit, fără forță și frânt de oboseală. M-am ridicat împleticindu-mă și, fără să-i mulțumesc, m-am îndepărtat cu un pas greu, până sub poarta umbroasă, unde am adormi; până la apusul soarelui.

Mai târziu, când am avut ceva bani, după ce schimbasem monedele, am vrut să-i restitui ce-mi dăduse, și i-am adus alimente savuroase într-un castronaș nou de cupru. Mi-a aruncat o privire mânioasă și zeflemitoare, apoi a comandat unui trecător să ia de jos castronașul și să-l arunce pe un maldăr de gunoaie. Avea vocea tristă, iar părul, de culoarea pământului, era încâlcit ca niște sfori. Unghiile de la mâna stângă, al cărei pumn îl ținea închis de mai mulți ani, treceau prin carne în niște brazde de puroi uscat și sânge coagulat.

Ascetul și-a făcut din nou apariția în acele zile de febră. Mi se părea că se așezase în ușa camerei mele. Îi auzeam vocea aspră și înăbușită. Nu venise să mă consoleze; abia dacă era vorba de transmiterea unui orgoliu de neînvins, a unei uri prost ascunse sub masca milei. Nu aveam forța să-l alung. Intrase la mine, în mine. Apăsa pe umerii mei ca Bătrânul Mărilor.

Ca să respect obiceiul călugărilor și pelerinilor, care își lăsau ușile de la camere deschise, pentru ca spiritul să poate să vină să-i viziteze oricând, nici eu nu-mi închideam ușa. Nu că aș fi așteptat trecerea zeilor și a genilor: știam că nu ar intra la mine atâta vreme cât pioasele personaje care umpleau casa le chemau lovindu-și tamburinele și își îngânau cu glas ascutit invocațiile. În primele zile, am simțit oarecare jenă să mă expun astfel curiozității trecătorilor, dar am constatat repede că nimeni nu-mi acorda atenție. Și nici eu nu am mai fost interesat de ce se petrecea în chiliile vecinilor mei, chiar când îi auzeam stând de vorbă cu jumătate de glas cu persoane invizibile, sau când zăream pe stâlpii galeriei reflexul focurilor celeste ce ardeau în adâncul alcovurilor lor.

Animale obișnuite profitau de această ușă deschisă și intrau la mine. Găseam câteodată pisici culcate în iazul cu pești-cârlig sau încolăcite printre norii franjurați cu alb. Într-o zi, un șarpe a intrat ca o lovitură de bici, a alunecat până la picioarele mele cu capul la înălțimea capului meu, cu ochii ficși în ai mei. Era verde și maroniu, cu frumoase desene castaniu-aurii. Suplu și calm ca o dansatoare, s-a balansat o clipă în fața mea, legănându-și capul așa cum legeni în mână o piatră înainte de a o arunca, apoi s-a răzgândii: brusc și, în loc să mă lovească, s-a încolăcit liniștit pe covor. Ochii i s-au închis și a adormit. Dar gâtul îi bătea, iar inelele strânse îi rămâneau pregătite pentru detenta bruscă și pentru săritură. L-am privit un moment, apoi am ieșit și am rămas afară întreaga zi. Când m-am întors seara, dispăruse. Nu l-am mai revăzut până la acest acces de febră, care l-a instalat în camera mea, atent și amenințător. Ascetul și șarpele stăteau așezați de o parte și de alta a ușii mele. Poate că de aceea nu îndrăznea nimeni să intre la mine.

*

**

Nu știu câtă vreme am rămas cufundat în această toropeală; cred că mai multe zile. Nu-mi mai era foame, iar setea, după ce mă făcuse să sufăr cumplit, se calmase,

arzând scăzut ca focul sub cenușă. În galerie, călugării și pelerinii au defilat în procesiune vreme de mai multe zile. Veșmintele lungi, galbene și roșii, treceau prin fața ușii mele. Mâinile slabe loveau gongurile. Un flaut - aidoma unui fruct amar - își rărea strigătele. Zi și noapte, la lumina torțelor și în bătaia soarelui, procesiunea se învârtea în jurul galeriei; jos, în curte, animalele neliniștite mugeau, înspăimântate de această pietate vehementă.

Mi-am pierdut cunoștința de mai multe ori. Delirul sosea atunci din adâncurile orizontului, purtându-l pe crea sta valurilor lui pe ascet, pe șarpe și pe animalul-pământ care, în povestirea lui Barduk, se hrănește cu lapte de lună. Toate acestea, amestecate, se rostogoleau peste mine, mă striveau și mă călcau în picioare. Mă agățam de eșarfa dată de persan, de parcă ea m-ar fi putut ajuta să ies din genuni, dar, de fiecare dată, frânghia se rupea în mâinile mele și cădeam și mai adânc. Când mi-am apropiat de față inelul de agat, vederea mea încețoșată de febră nu mai recunoștea personajul îmbrăcat cu o haină lungă, care cerea tăcere arătând steaua căzută la picioarele lui. Această nobilă imagine se transforma într-o figură grotescă sau terifiantă și îmi arunca amenințări neclare. Atunci preferam să mă las să alunec în acea năucire fără cunoștință, unde nu mă urmărea nici un dușman.

Odată, un bătrân, care era poate patronul hanului, s-a apropiat de mine pe când deliram. Mirosea a staul și a grajd. Avea încă fire de paie agățate de haine. Mi-a pus o întrebare la care nu am putut răspunde, m-a examinat cu un aer perplex și, după o clipă, s-a îndepărtat. Dar îngenunchease lângă mine, îmi pipăise mâinile și simțisem răcoreala palmei lui pe frunte în același timp cu mirosul de fân și de ham. Altădată l-am văzut puitând o torță în procesiune, amestecat printre pelerinii și călugării îmbrăcați în straie galbene. A aruncat o privire spre mine, trecând prin fața ușii, dar nu a intrat în cameră.

Hanul a redevenit acum tăcut. Pelerinii au plecat spre un sanctuar îndepărtat; pentru a ajunge acolo, vor merge vreme de mai multe săptămâni, trecând prin păduri

și pustiuri. Vor traversa fluvii imense, se vor lupta cu tigri și cu șerpi. Când suferința ie va deveni insuportabilă, au să bată în gonguri și geniile vor coborî asupra lor să-i întărească. Când vor trece iar prin acest oraș, vor povesti istorii pline de minunății, vor descrie locurile sacre pe care le-au văzut și miracolele petrecute în prezența lor. Vor fi mai obosiți, mai slabi, arși de soare, trași la față și ridați când vor defila din nou în procesiune prin fața ușii mele, și vor pună tot felul de relicve sub umbrele cu clopoței de aur. Azi hanul e gol. O altă trupă de pelerini se îndreaptă spre acest oraș, dar vor sosi abia mâine, și voi fi singur o noapte întreagă în această casă mare și mută, unde curentul de aer suflă la ușile camerelor și scutură flămurile pictate cu embleme de demoni.

Am pierdut orice existență individuală. Febra a ucis în mine frica, dorința și până și senzația de a fi. Nimeni nu se sinchisește de mine în acest han pustiu. Populez singur o lume nelocuită și în mine îmi împlinesc destinul elementele. Asta voia poate să-mi comunice personajul gravat pe inel, cerându-mi să nu spun nimic: că trebuie să înviem în noi stelele moarte și să reaprindem focul cu propriul nostru jar. Atunci când nu mai poți separa flăcările stelei de cele care ard în tine, atunci când nu mai vezi decât prin lumina ei, când căldura ei a devenit căldura ta, vei intra în viața eternă. Tot ce ai trăit până atunci nu e decât lecție și simbol.

Cine mi-a spus asta? Figura cizelată din agat? Fața ei devine limpede, evidentă, amicală. Steaua pe care o credeam moartă gâfâie, tresare și arde cu o strălucire roșiatică. Soarele îmi inundă camera, îi respinge pe vizitatorii răufăcători, calcinează mlaștinile febrei. Bătrânul rânâș s-a întors lângă mine. Ține încă în mână hățul pe care-l curăța. Dar e însoțit de trei oameni. Trei forme - înalte și zâmbitoare în soare - se apleacă spre mine și îmi vorbesc. Prietenii mei.

CAPITOLUL VIII

Nevăzându-mă hoinărind prin bazar, prietenii mei s-au îngrijorat, m-au căutat și m-au găsit în acel nămol fetid al febrei. Îmi întind mâinile, mă ajută să revin la lumină. Un băiat tânăr pisează ierburi amare într-o piuliță. Altul amestecă mirodenii cu vin. Un altul aduce stofe de cânepă, apă caldă, esență de trandafiri. Camera mea s-a umplut deodată de animație, de bunăvoință, de solitudine și de afecțiune. Tocmai a sosit o caravană; aud cum cămilele beau și mănâncă zgomotos, în curte. Nu mai sunt călugări în straie galbene, ci rânđași tineri care aleargă și râd, călăreți care plesnesc din bici, și uneori șocul răsunător al unui vas de bronz care se răstoarnă, sau zgomotul surd al unui balot de stofe ce cade dintr-un car.

— Mai întâi trebuie să-l ducem departe de-aici, spune persanul. În casa asta se respiră un aer groaznic. Cei mai puternici sunt aici striviți și nimiciți. Așteptăm ceva mai mult de la el decât căderea în năucire sau magie.

Ridic mâna care poartă inelul. Persanul privește cu uimire piatra gravată și se uită întrebător la orfevru, care dă din cap și zâmbește. Apoi se apleacă spre mine, atinge cu degetul personajul care impune tăcere și-mi zice:

— Urmează-l peste tot unde te va conduce. Cu el ești în siguranță.

Barduk s-a apropiat și el și privește cu atenție inelul, îmi mângâie capul umed de nădușeala febrei. Fața întunecată a povestitorului este foarte aproape de a mea. Îi văd ochii palizi ca niște pietre de lună - aproape ca ochii unui orb - și ridurile de pe frunte asemenea unei albi de fluviu sec. E în cameră o căldură, o lumină care nu seamănă cu nimic din ceea ce am cunoscut până acum. Mă las pe pat, potolit, calm, fericit. Un tânăr apropie de buzele mele o ceașcă de faianță. Un soi de lapte dulce și tare îmi curge în gură. Acum mă simt destul de puternic să mă ridic, să ies, să alerg. Aș vrea să mă duc până la fluviu, să-mi smulg hainele murdărite și să intru în apă gol.

Capul îmi recade pe pernă. S-ar zice că niște mâini suple și puternice mă ridică și mă leagă. Alunec ușor

într-un somn fără vise, larg și luminos ca apa fluviului și, totuși, percep încă vorbele prietenilor mei. Sau le-am auzit în vis?

— Duceți-l la mine acasă. Va cunoaște toate grădinile pământului înfățișate în arabescul lânurilor îmbinate. Pajiști iluzorii și ceruri fictive îl vor face să perceapă palpitarea pământului. Va învăța limbajul formelor, elipsele aluziei. Lucrurile nu vor veni spre el în starea lor rudimentară și brută, ci transformate deja de vis și de inteligentă. Va primi hrana mai bună și mai subtilă de care are nevoie.

Aceste revelații își vor croi drum până la spiritul lui. Casa mea are terase mari ca oglinzile cerului. Se va culca cu fața la soare, cu fața la stele. Nici un obstacol nu va împiedica lecția luminii. Dacă vreo dificultate va opri spiritul să se lepede de țesăturile grosolane ale trupului, cântăreți din flaut și luth vor înălța scara lor de aur și cristal pregătindu-i ascensiunea.

— Un covor mai este încă o închisoare, zice Barduk. Culcă-te pe pământul gol, cu palmele și ceafa lipite de sol, și visele adevărate vor urca spre tine din adâncurile cele mai profunde. Inventez povestiri când sunt așezat pe un covor, dar revelațiile inefabile se îmbulzesc pe buzele mele dacă apăs pe pământ direct, cu toată greutatea trupului meu. Stau într-o casă fără ziduri și fără acoperiș. Un caravanserai de pe vremuri, acum în ruină. Mii de ființe au trecut pe acolo, cu dramele și plăcerile lor. Câteva bucăți din zidul din cărămidă sunt încă în picioare, impregnate în angoasele și extazele acestor ființe. Au venit și au plecat, nerăbdătoare ca niște fugari. Nici una nu a rămas mai multă vreme în acest culcuș de popas, dar aproape toate au lăsat aici partea cea mai tragică și mai esențială din ele însele. Siluete de ceață se desprind din cărămizile vechi și se preumblă noaptea prin vastele săli goale. Sunt prezențe amicale, mai ușoare și mai fine decât cei care trăiesc. Ele mi-au inspirat cele mai frumoase povestiri. Lăsați-l pe străin să doarmă în ruinele vechiului caravanserai; acolo adie neîncetat spiritul marilor pustiuri.

Mi se părea că mai auzisem aceste cuvinte. Ascultându-le, le așteptam pe cele care aveau să vină după ele, gata să le recunosc, de parcă acea clipă o trăisem mai înainte nu o dată, ci de mai multe ori. Mâini delicate mă dezbracă de hainele umede și pătate, pe piept și pe pânțele îmi curge apă proaspătă, degete fine îmi masează gambele. Un vin tare și negru curge în mine, fierbinte ca sângele pământului. Cineva aranjează un buchet într-o vază albastră lângă capul meu: mirosul suav și înțepător al florilor aduce cu el aerul călduț al grădinilor. Un băiat tânăr îmi face vânt cu o frunză de palmier; ochii lui surâd când îi întâlnesc pe ai mei.

— Ce vom face cu hainele lui?

— Să se usuce la soare și să se purifice de prezent și de trecut. Apoi le veți împături și le veți pune într-un cufăr; trebuie să le poată găsi, dacă asta îi va fi dorința.

Alunecă pe mine o cămașă de cânepă de culoarea cerului, cu o bandă largă de culoarea purpurei în jurul gâtului. Mânecile se prind cu câte o stea de bronz. Pe umăr îmi cade o ghirlandă de flori. Mă gândesc, nu știu de ce, la niște funeralii solare. Ce înseamnă aceste cuvinte? Capul mi-e încă prea obosit și prea gol ca să le înțeleg sensul.

Orfevrul a rămas nemișcat și tăcut în vreme ce toți făceau câte ceva în jurul meu și discutau despre soarta mea. Mă observa cu un fel de perspicacitate melancolică și-și netezea barba cu mâna care nu avea inel. Purta o haină lungă de pânză cenușie, aspră ca un sac, și ca cingătoare un lanț de fier lustruit, în catarama căruia era prinsă o bucată de aur brut. O bonetă tricotată cu verde și alb îi acoperea capul. Avea o apărătoare de muște din jad și fildeș, ca o coamă de cal, suplă și blondă ca un păr de femeie. O agită o clipă spre mine să-mi facă vânt, și un parfum tropical greu se răspândește din ea, apăsător și călduț ca o ploaie de primăvară.

În curte s-a auzit un cântec. Cămilele se puseră în mișcare, sforăiră. S-au auzit fluierături, pocnituri de bici. Apoi bătaia ușoară a numeroaselor picioare moi călcând

praful. Mirosul sălbatic de blănuri, mătăsuri și mirodenii țâșni din lăzile ce se hurducau pe spatele animalelor agitate. Porțile scârțâiră din balamale și caravana plecă. Prietenii mei au ieșit din cameră. Aplecați peste balconul de lemn, în galerie, priveau la călătorii ce se îndepărtau. Răsuflarea spațiilor libere intra în cameră și-mi provoca o amețeală atât de puternică, încât m-am agățat de covor pentru a nu fi măturat de acest vânt. Covorul reprezenta o grădină cu iasomie, narcise, iazuri cu pești, drumuri pavate cu plăci emailate și fântâni la încrucișarea aleilor. Nu erau animale familiare și nici păsări. Chiar florile aveau un aspect ciudat, căci nu erau așa precum le văd oamenii de obicei, ci așa cum le-ar vedea cel care le-ar observa de dedesubt, din interiorul pământului. Culoarele lor erau strălucitoare, dar formele evazive și surprinzătoare. Totuși erau flori, și în centrul grădinii era un chioșc de tavanul căruia atârna o lampă în formă de stea. Lampa era stinsă; totuși o lumină blândă învăluia totul împrejur. Eram singur, îmbrăcat cu o haină lungă de cânepă de culoarea pământului. Băiatul care îmi masase picioarele mi-a strecurat un trandafir umed între degete.

*

**

Când prietenii mei s-au întors în cameră, tocmai mă trezisem. De la lungile zile de boală care mă epuizaseră, nu-mi mai rămânea decât o senzație de fericire nepăsătoare. Aveam fruntea răcorită, membrele odihnite. Respiram trandafirul umed cu parfumul lui de dimineață, de copilărie. Cerul lipea o bucată de email albastru pe lucarna îngustă. În galerie plutea o pulbere ușoară, aurită.

— Conduceți-l la mine acasă, zise orfevrul. Copiii mei vor avea grijă de el. Va mânca fructele grădinii și va sorbi din căușul mâinii apa unui izvor răcoros. E bine ca omul, potolindu-și setea, să-și cunoască și gustul corpului.

— Grădina ta e fără aventuri și fără vise, îl întrerupse Barduk cu o expresie comică de dispreț. Totul respiră acolo moderație, cumpătare și virtute. Străinul se va plictisi.

— În bârlogul tău de fantome ar muri de teamă. Tu le

îmbânzești cu poveștile tale, și ele se chircesc în jurul tău să te asculte ca niște câini bine dresați. Și crezi că înțelepciunea însăși e lipsită de aventuri? La mine va găsi calea adevărată spre centrul lui și spre centrul universului, care au același punct. Tu îl vei rătăci pe drumuri de noapte ce se apleacă peste hăuri. Oare tu însuși vei fi totdeauna îndeajuns de puternic să eviți căderea?

Am văzut o ușoară expresie de neliniște trecând pe fața întunecată a povestitorului. Măinile lui au făcut un gest de parcă ar fi îndepărtat ceva. Poate că prevestirea rea. Dar nu zise o vorbă, și încetă să-și mai laude caravanseraiul în ruină.

— Care e părerea ta? zise orfevrul adresându-se persanului.

Acesta dădu din umeri, îndepărtă brațele și răspunse:

— Să aleagă el.

În momentul în care se întorceau spre mine toți trei, întrebători, am avut presentimentul că între ei exista un fel de înțelegere, și că, oricare ar fi alegerea mea, toate drumurile m-ar fi dus la aceeași țintă. Toți trei arătau aceeași solicitudine și aceeași afecțiune. Aceeași dorință de a mă lumina, de a mă explica mie însumi. Deja aveam un cadou de la fiecare: darul lui Barduk nu era un obiect, ci un vis, și apoi când l-am văzut adormit sub copacul înflorit, când petalele albe căzuseră peste buzele lui maronii, înțelesesem semnificația unui alt semn. Poate că așteptând mai mult aș fi văzut o umbră depărtându-se de trupul lui, venind spre mine, întinzându-mi o mână transparentă. Dar îmi era frică, o mărturisesc, de cei care locuiau în casa lui veche.

Locuința persanului mă tenta mai mult, pentru că mi-o imaginam asemănătoare cu magazinul lui, plină de covoare ametoitoare. Dar mi-am amintit că în vitrina orfevrului pietrele prețioase erau încă închise în găoacea lor, că luceau prin crăpăturile unei bucăți de rocă, că se împlineau în foc ca o perlă în cochilia ei, și deodată am ghicit că la el acasă trebuia să merg. Nu aveam deja inelul lui și mesajul stelei moarte? Persanul îmi întinse mâna.

— Ai dreptate. Alegerea ta e înțeleaptă. De altfel, vei constata că locuințele noastre sunt vecine și că se ajunge de la una la cealaltă fără greutate. Nici noi nu ne despărțim, chiar atunci când călătorim în ținuturi depărtate. Căci nu avem decât un singur suflet, așa cum nu există decât un singur foc în imensa stea cu mii de raze.

CAPITOLUL IX

Casa orfevrului se afla în mijlocul unor grădini, de cealaltă parte a fluviului. Luntrașii te transportau de la un mal la altul în bărci pântecoase, căptușite cu piele. Armătura de stuf făcea aceste bărci să semene cu niște trupuri bizare de pasăre. Apa, galbenă și groasă, curgea repede mârâind, gâtuindu-se în vârtejuri, lipăind cu o limbă murdară insulițe brune, unde cârâiau păsări flamingo și găinușe. Când se topeau ghețarii, un curent verzui și rece cobora din munții înalți, limpezind valurile mâloase. Plantele puneau stăpânire cu aviditate pe aluviunile grase și se ghiftuiau, cu o foame sălbatică, cu umiditatea lor. Trăgeai la mal printre stuf și sălcii.

Între zidurile joase de argilă bătătorită care separau grădinile, erau cărări de iarbă proaspătă. Cei care voiau să-și înconjoare de taină locuința, puneau deasupra acestei împrejmuiri grilaje de lemn vopsit în verde sau roșu, pe care se cățarau tot felul de plante agățătoare. O apă limpede șiroia neîntrerupt prin micile canale. Măgari cu ochii legați se învârtteau în cerc punând în mișcare moara cu vase maronii și apa se vărsa cu un zgomot răcoros într-un bazin de marmură. Rodieri înalți, strălucitori ca un foc de artificii, umbreau puțurile.

Când te întorceai spre orașul lăsat în spatele tău, vedeai mai întâi meterezele de cărămidă roșcată apoi, dincolo de ele, cupole smălțuite, verzui și albastre, turnuri acoperite cu flamuri, fleșe purtând un cuib de barză. Rumoarea bazarului ajunge aici ca un lung suspin neliniștit și găfâitor. Luntrașii se chemau cu strigăte scurte și

ascuțite când barca li se rotea cuprinsă de un curent mai violent. În vreme ce orașul mirosea a praf, mirodenii uscate și arome arse, de cum ajungeai la periferie, îți răcorea fruntea un miros plăcut de iarbă umedă. Drumurile pustii erau atât de pline de tăcere, încât căderea unui fruct copt răsuna ca prăbușirea unui astru. Chiar când nu bătea vântul, plopii se mișcau într-o șușotire fără sfârșit. Gardurile de nuiele aveau un parfum amar. Tufișurile de trandafiri îți veneau în întâmpinare de departe purtate de o căldură înmiresmată.

Uneori, o tânără fată, sprijinită cu coatele în poartă, te privea cum treci netezindu-și părul, și dacă mai încolo te-ai fi întors, ai fi constatat că te-a urmărit cu ochii, distrată, nepăsătoare, curioasă. Copiii se jucau cu pisoi, veverițe, șopârle și păsări cu aripile tăiate, care se poticneau în mers ca niște infirmi. Dincolo de grădini erau plantați palmieri, urmau câmpurile de cereale și, în sfârșit, pustiu. Pustiu de culoarea tigrului, agitându-și răsuflarea uscată și dunele mișcătoare ce se ondulau cu violența stăpânită a unei fiare gata de atac.

Când orașul a devenit prea mic pentru ca toți locuitorii să stea în el, cei mai bogați au pus să li se construiască pavilioane de agrement în grădinile lor și s-au mutat aici. De multă vreme pacea străjuia siguranța drumurilor și câmpurilor. Pentru a rămâne fideli tradiției, soldații făceau încă de pază la porți, dar neglijau să-și umple tolba cu săgeți și santinelele își părăseau adesea postul să flecărească în timp ce mâncau pepeni sub o streășină de bambus. Caravanele intrau și ieșeau liber, fără să plătească impozit; în semn de recunoștință, conducătorii de cămile depuneau o floare, câteva boabe de orez și un bănuț de bronz pe altarul zeilor tutelari, ridicat în umbra porților. Chiar și zeii erau puțin exigenți în acest oraș. Cu un zâmbet liniștit de consolare, de suferință și de moarte, și cei mai nenorociți căpătau curaj când zâmbetul le repeta că totul în această viață nu e decât iluzie.

Printre trandafiri și rodieri am ajuns la casa orfevrului. Grădina lui semăna cu o capodoperă de

măiestrie, cu frunzișuri de bronz, cu fructe de coral și jad. Nici o briză nu agita în ziua aceea arborii aliniați de-a lungul cărărilor. Plopii își domoleau glasul, florile își înălțau cozi lungi și ostenite. O gazelă ridică brusc capul la apropierea noastră, adulmecă alarmată, interogă spațiul cu toate simțurile, apoi, liniștită, se ghemui din nou într-o umbră albastră. Pielea pătată cu maroniu și alb strălucea precum catifeaua și ochii aveau strălucirea liniștită a frumoaselor pietre de onix. Mai departe, câteva servitoare cântau lângă o fântână. Purtau rochii în culori vesele, asemănătoare cu niște crengi înflorite. Când mergeau legănându-și gălețile de bronz, ai fi crezut că și grădina se mișcă. O fetiță slabă și oacheșă, aproape goală, cu o centură de scoici în jurul mijlocelului îngust, țița de te surzea cu o voce ascuțită, și servitoarele râdeau urmărind-o pe alei.

Am văzut în această grădină lucruri frumoase și ciudate. Straturi făcute asemenea unor covoare, pâlcuri de flori ce imitau constelațiile, flori singuraticice, cărora nu le știam numele, care căpătau deodată o importanță extraordinară prin faptul că erau izolate în mijlocul unei pajiști și, în altă parte, plante abundente, îmbulzite, ca mulțimea în zilele de sărbătoare sau de răzmeriță.

Un negru bătrân, care aștepta lângă prag, oferă un ibric și o tavă cu prăjituri. Haina lungă era rotunjită în jurul lui ca o mare corolă sclipitoare de culoarea purperei, prinsă cu cataramă de lapis-lazuli. Unghiile semănau cu niște scoici sidefii. Ne-a însoțit de la intrarea grădinii până la ușa casei, bătând din palme și strigând nume care îi făcură pe servitori și pe copii să dea fuga la treburile parcă uitate. Și-au făcut apariția și câinii, sărind, lătrând; se rostogoleau cu bucurie la picioarele noastre. Plantele împrăștia pete albastre pe zidurile roz și pe țiglele roșcate. Perdele agitate de mâini invizibile se legăna la ferestre. Albinele zumzăiau. Aerul era plin de un parfum de miere.

— Acum odihnește-te, îmi zise orfevrul.

M-am culcat pe covorul pe care negrul tocmai îl

întinsese la umbră. Această umbră era plină de zumzete și de arome de fructe. Mi-am spălat fața cu apă proaspătă, am mușcat dintr-o prăjitură, apoi toropeala unei indolențe preafericite mă răsturnă din nou pe covor. Cerul era presărat cu frunze mari, asemănătoare cu niște mâini mângâietoare ce veneau din toate părțile. M-am înfiorat amintindu-mi de camera mea și de ușa mereu deschisă, de galeria de lemn pe unde treceau călugării în galben. Aici palpiția pământului ajungea până la mine direct. O simțeam bătând în căușul palmelor, lovindu-mi ceafa, răsunând în tot corpul. Nu auzeam decât murmurul insectelor și foșnetul uscat al aripilor de păsări. O gazelă se apropie de mine și-și puse boticul rece pe dosul palmei. Am stat nemișcat să nu o sperii, dar, fără să vreau, pleapele au clipit și, cuprinsă de teamă, gazela a făcut un salt într-o parte și s-a îndepărtat sărind. Multă vreme am crezut că simt încă pe piele acea răsuflare umedă, ușoară și tandră ca o sărutare. Mai târziu s-au apropiat maimuțele cu veste roșii și bonete cu pene. Erau indiscrete și trăncăneau tot timpul. Micile lor labe cu gheare mă sâcăiau, îmi scuturau degetele și mă trăgeau de păr. Lenea mea le scandaliza. După ce renunțară să mă mai incite la joacă, începură să dezghioace migdale, fără să se mai gândească la mine. Le auzeam sporovăiala de bătrâne impertinente, rânjetele pițigăiate, certurile smiorcăitoare pentru un fruct. S-au instalat lângă mine sătule, cu o gravitate comică, și au adormit în aceeași poziție, cu o mână îndoită sub cap. Mă gândeam că se prefac din maliție, dar le-am auzit în curând văicărindu-se și bombănind prin vis.

În casă cânta o copilă. Cu o voce clară, limpede, ușoară ca apa, cu note înalte de o extraordinară prospețime, urmată de un murmur aproape nedeslușit, ca cel al unui râuleț agitând în trecere crengi umede. Din când în când, o coardă gravă vibra, eliberând vaste rezonanțe în intervalele cântecului. Ghiceam mâna nepăsătoare care mângâia iuth-ul, capul plecat, ascultând la inima instrumentului, ecoul unei muzici interioare

răspundea de departe la chemările acestui cânt.

În aerul nemișcat, unde copacii neclintiți de vânt căpătau o greutate metalică, această voce strălucea ca firele lucitoare pe care păianjenii le trimit de la o creangă la alta. Acordurile de luth agățau boabe de rouă și fâșii de pulbere luminoasă. Și la fel cum drumurile capricioase ale păianjenului compun un desen subtil, nepăsarea aparentă a acestui cântec construia forme stabile și solemne cărora toropeala după-amiezii le adăuga o maiestate extraordinară.

După ce vocea a tăcut, am ascultat îndelung ultimele vibrații ale luth-ului. Mai întâi a fost un zgomot de insecte și de frunze, o agitație nerăbdătoare și ușoară, apoi sunetele s-au rărit, s-au prelins ca apa unui izvor care seacă, și ghiceai picăturile coborând de-a lungul unei tije de mușchi, zăbovind în drum, uzându-și ultima umiditate suptă de un țesut vegetal sau pierind pe placa caldă a unei stânci arsă de soare. Ultima notă a luth-ului s-a legănat o clipă în spațiu apoi a căzut. Una dintre micile maimuțe culcate lângă mine gemu și își închise convulsiv mâna lungă de bătrân, și am adormit și eu.

*

**

Sprijinită de un copac, o tânără mă privea atent. Când m-am trezit, ochii noștri s-au întâlnit imediat, dar ea nu-și întoarse privirea. Nu avea nici o expresie de curiozitate pe față, nici zâmbetul amabil cu care întâmpini pe cineva. Nu era foarte deosebită de copacul de care se sprijinea și eu însumi mă simțeam devenit iarbă, plantă. Era înconjurată de mireasma vieții. Un calm vegetal emana din ea ca din acei mari arbori ce se oglindesc într-un fluviu domol. Chiar nemișcarea ei avea ceva sacru. Străinul nu era pentru ea ceva de mirare. Mă accepta ca pe unul din evenimentele zilei aduse de cursul normal al faptelor. Prezența mea în acea grădină, în inima acelei după-amiezi calde și blânde, făcea parte din ritmul lucrurilor.

În sfârșit, se mișcă, culese un fruct și-l oferi

maimuțelor care săriră să-l capete. Le ascultă cârâitul indiferentă, fără să-și mute privirea de la mine, și eu am fost cel care a întors primul capul. Din curtoazie, din timiditate, din pudoare? Nu știu.

Aș fi vrut s-o întreb dacă ea cântase adineauri, dar n-am îndrăznit. Pacea dintre noi nu trebuia deranjată de cuvinte, și am avut aproape o senzație de ușurare când s-a îndepărtat, cu un mers calm și domol, printre copaci. Purta o rochie subțire de culoarea caisei. Avea gâtul gol, lung și subțire. Își desfăcu eșarfa albastră ce-i înconjură părul și o lăsă să se târască pe iarbă în urma ei. Nu-și întoarse capul. Eșarfa făcea un zgomot de pârâu. Buclele ei negre aveau strălucirea tandră și caldă a toamnei.

Vocea cânta din nou, dar de data aceasta în grădină; absența luth-ului și libertatea cântecului, pe care nu-l mai înăbușeau perdelele și zidurile, îi dădeau o amploare care mă emoționa. Eram aspirat de acea voce ca de o chemare aeriană. Cântecul zbura printre crengile nemișcate ca un stol de păsări sălbatice. Dacă aș fi înțeles cuvintele cântecului, chemarea ar fi fost mai puțin misterioasă, mai puțin imperioasă. Am fost gata să mă ridic și să mă duc lângă femeia aceea, dar un fel de lene mă ținea de umeri și mă lipea de pământ. Eram încă foarte slăbit, abia convalescent și nepregătit să pornesc într-o călătorie dificilă pe urmele unui cântec. Am încercat să-mi amintesc fața ei, dar, deși o privisem cu atenție, imaginea se tulbura deja ca o oglindire într-un iaz deranjat de legănarea stufului. Cântecul se îndepărta pe sub copacii încărcăți de fructe; undeva îl culese ecoul unui zid și-l repetă într-o șuşotire aproape imperceptibilă. Se apropie un păun, își pocni evantaiul și se roti; făcea zgomotul unei vergi și unor pânze scuturate de o schimbare bruscă de vânt. Ghearele lui zgâriau pământul cu nervozitate. Privea cu un dispreț rece la maimuțele care-și disputau un sâmbure și țopăiau scoțând strigăte ascuțite.

Am regăsit în ochii păunului aceeași indiferență față de mine ca și în privirea tinerei fete. Își umflă gușa, tremură din toate penele, își zbârli diadema și podoaba de

pe piept cu un zgomot de argintărie zdruncinată. Avea la un picior un inel de aur și o bucată de lanț rupt. Se plimba de colo-colo printre fructele căzute în iarbă, asemenea unei slujnice-stăpâne împodobită cu bijuteriile unei moarte, și maimuțele, cap lângă cap, vorbind cu voce scăzută, își băteau joc de el.

CAPITOLUL X

Când m-am apropiat de pavilion am recunoscut rochia de culoarea caisei, care forma parcă o pată de aur și de trandafir pe zidul de marmură albă. Tânăra se juca cu un mic papagal cu pene verzi și albastre, pe care îl ținea în lesă ca pe un câine. Pasărea ciugulea boabe de porumb, privind malițioasă cu coada ochiului porumbeii ce se drăgosteau gângurind pe marginea bazinului. Acoperișul ascuțit al pavilionului, ridicat în manieră chineză, imita tavanul corturilor nomade. Genii înaripate, așezate la colțuri, păreau gata să-l ia în zborul lor, ca un covor fermecat. Mirosul de iasomie și de tuberoze înconjura bazinul, unde geniile înaripate contemplau cu uimire dublele lor mâini. Aerul era extraordinar de calm, de o tărie pură și proaspătă mirosind a înălțimi muntoase.

Tânăra fredona, jucându-se cu lesa papagalului, și animalul o acompania cu un soi de dans grotesc, doar pe jumătate voluntar, care îi smulgea din când în când răbufniri de mânie pe nas. Sătulă de acest joc, lăsă în sfârșit lesa, și papagalul plecă cu un aer grav așezându-se pe pervazul ferestrei, unde se lăsă pe vine, disprețuitor și meditativ. Printre panașele plopilor, zăream plăcile roșcate ale platourilor înalte, etajate ca o scară de la pământ la cer; pe ultima treaptă se sprijineau nori negri.

Imaginea pavilionului, cu acoperișul lui capricios, papagalul și tânăra fată se oglindeau în apă. Nici o linie nu deranja nemișcarea bazinului. Când un pește traversa tiptil oglindirea chioșcului, ai fi zis că e o pasăre ciudată care se joacă într-o rază de soare.

Am intrat în chioșc, de parcă toate aceste lucruri ar fi fost rânduite astfel, în clipa aceea, doar pentru ca eu să vin acolo și să-mi ocup locul ce-mi era destinat. Tânăra nu se arătă surprinsă că mă vede intrând, la fel ca atunci când mă întâlnise în grădină. Mă privi câteva secunde, cu gravitate, apoi zâmbi ca un copil și-mi făcu semn să mă așez lângă ea. Acest gest era atât de simplu, de pur și frumos, încât nu am ezitat să mă supun. În jurul nostru era o atmosferă de vis, unde toate evenimentele se înlănțuiau cu o grație perfectă. Nimic nu se arăta imposibil și irealizabil, și cea mai mică acțiune a noastră căpăta o densitate precisă și sigură, ca și cum ar fi fost hotărât dintotdeauna în concordanțele dintre oameni și zei. Și pătrunzând în acea construcție bizară, plină de parfum și de soare, simțeam o beatitudine ușoară, un fel de exaltare tulburătoare. Fără îndoială, aerul de munte mi se urca la cap și mă amețea.

Când m-am așezat lângă fată, papagalul m-a privit bănuitor și plin de rea-voință. Zbură de pe fereastră până pe umărul ei, îi vorbi la ureche, se jucă o clipă cu o perla roz, de parcă ar fi vrut să ascundă acele sfaturi secrete sub aparența unei tachinări sau a unui divertisment, apoi se întoarse spre mine și mă fixă, îndelung, cu capul aplecat într-o parte, cu ochii lui care nu clipeau. Părea că știe totul despre mine, despre viața mea trecută, despre dorințele și temerile mele. Dacă nu mi-ar fi fost frică că mă va acuza de lașitate, mi-aș fi întors ochii de la el, așa de mult mă stingherea clarviziunea lui. Se legăna de pe un picior pe altul, bombănind remarci nepoliticoase, cu tonul unui pedagog care face muștrări, dar, după un moment, mi-am dat seama că se prefăcea, și când, încetând să-l mai iau în serios, am început să rînd, rîse și el zgomotos și din toată inima. Apoi își sprijini capul pe pieptul tinerei fete, cerșind o mângâiere. Ea îi netezi penele emailate și îi scărpină capul tare. Papagalul gâfâia zgomotos, cu voluptate. Limba neagră i se agita ca limba unui șarpe. Un vâl cenușiu îi căzu peste ochii vigilenți. Cred că a adormit murmurându-și lui însuși un cântec de leagăn fără început și fără sfârșit.

Abia atunci am auzit zgomotul unui râuleț îndepărtat, amestecat cu freamătul plopilor. Reflexele bazinului tremurau sub colțurile întoarse ale acoperișului chinezesc.

— M-am născut aici, zise ea, dar tatăl meu nu este de pe aceste meleaguri. A venit aici cu mult înainte de nașterea mea. Părăsise Chersonesul de Aur ca să viziteze țări străine. Cred că a fost până la capătul lumii.

Ridică mâna și arată spațiul de dincolo de fereastra pavilionului: acolo se afla capătul lumii, ceva dincolo de platourile de stâncă purpurie.

— Mi-a adus asta, continuă ea, arătându-mi un inel de argint cizelat, făcut din monștri așezați față în față. Îmi amintesc ziua când mi l-a pus pe deget. După o călătorie lungă, se întorcea foarte slăbit și foarte ars de soare. Se rătăcise în deșert și aproape toți prietenii lui muriseră. Mersese până acolo unde nu mai e decât o terasă de piatră pe marginea prăpastiei și un copac agățat de o falie a stâncii. A făcut cale întoarsă aducând perle, jaduri și un ou al păsării Rok. Iată perlele.

Își sună cerceii de la urechi. Trezit, papagalul se întoarce spre mine cu ciocul deschis, asemenea unei marionete ridicole și amenințătoare, dar fata îl liniște cu o mângâiere și pasărea adormi din nou.

— M-a luat și pe mine o dată în călătoriile lui. Un om urcat pe o cămilă, mă ținea în brațe. Îi simțeam mirosul și parfumul de mosc al unui talisman ce i se legăna pe pieptul brun și păros. Călăreții care ne însoțeau purtau lănci și arcuri. Toți aveau ochii arși de reflexul soarelui pe nisipul deșertului, iar celor mai încercați de sete, limba le-a devenit tare și neagră ca limba acestui papagal.

Ghicind că se vorbea despre ea, pasărea bombăni prin vis și râcăi cu picioarele mătasea de culoarea caisei. Reflexul apei pe tavan tremura după un ritm misterios și toropitor.

— Când soarele cădea la pământ ca o minge mare, ne opream în jurul focurilor. Cămilele se chirceau gemând; laptele era fiert în vasele de bronz care se umpluseră de nisip în timpul zilei. Noaptea curgea limpede și rece; ai fi

zis că fiecare stea era o fântână de gheață. Tata mă înfășură în haine de lână aspră care-mi zgâriau buzele. Oamenii se duceau și veneau în nopte, înarmați cu lănci și săbii. Unii dormeau prăvăliți pe baloții de mărfuri. Alții își povesteau istorii cu voce înceată, strânși unii în alții, pentru a nu-i deranja pe cei care dormeau. Soarele ce se însămânțase în ajun creștea mare, și nou, și roșu în dimineața următoare. Totdeauna când mă trezeam, era un soare cu totul nou, și tata îmi spunea că încolțise pentru mine în timpul nopții și că mi-l dădea să mă joc cu el toată ziua. Din nefericire, soarele îmi scăpa repede și urca pe cer. Îl urmăream cu privirea până când devenea atât de strălucitor, încât ardea tot spațiul în jurul lui și mă făcea să plâng. Când mă plângeam că nu-l prind în mâini, tata îmi spunea că posedăm lucrurile cu inima, nu cu mâinile, și că e de ajuns să iubești ca să devii una cu ceea ce iubești. Când m-am întors din acea călătorie, eram de acum mare și ne-am instalat în această grădină. Eu mă ocup de flori și de animale. Le dau nume și le aduc de mâncare. Tatăl meu nu s-a mai întors niciodată în Chersonesul de Aur.

Spuse acest nume cu un accent de regret, de parcă vorbise de un paradis pierdut. Acele meleaguri pe care nu le cunoștea, erau pentru ea pline de minuni edenice. Când pronunța aceste cuvinte, scădea vocea cu religiozitate, cuprinsă de admirație și teamă.

Păstră un moment de tăcere, și am auzit din nou melodia amestecată cu susurul de apă și plopi. Apoi, la fel ca un copil mândru de toate jucăriile lui, îmi arată o agrafă lungă din piatră verde care îi prindea rochia la piept.

— Aceasta vine și mai de departe. Ca s-o cumpere, tatăl meu a călătorit luni în șir. A străbătut uscăciunea, vântul și noaptea. S-a dus în țara piticilor și demonilor. I-a fost frică, A fost gata să moară. A ucis oameni și fantome.

Vocea îi deveni aproape indistinctă. Îi vedeam buzele mișcându-se fără să mai aud ce spune, dar priveam dubla curbă a buzelor, sensibilă ca arcul nomazilor. Când făcea aluzie la ceva înspăimântător, arcul se destindea brusc. Era o piatră verde, neșlefuită și lipsită de ornamente. Avea

o strălucire smântânoasă și cute lucitoare ca o stofă. Înțelegeam că s-a mers multă vreme și s-au înfruntat multe pericole pentru a fi obținută. Papagalul, care se trezise, o mușcă în joacă cu ciocul lui de bronz.

— Într-o zi, pe când tatăl meu tăia câteva pietre prețioase, acest papagal a înghițit un diamant mare, apoi s-a umflat în pene, plin de orgoliu, de parcă toată lumea ar fi putut să admire ce avea în stomac. Vocea îi devenise răgușită și mergea greoi, împovărat de bogăția și de măreția lui. L-am luat în răs, dar tata mi-a spus că nu trebuie să-i facem rău pentru că e foarte deștept și e foarte bătrân. Tata îl primise cadou de la cel mai bun prieten al lui care, el însuși, îl moștenise de la strămoșii lui îndepărtați. Se zice că a cunoscut vremea vechilor regi și că știe mai multe lucruri decât istoricii. De aceea îl țin legat totdeauna cu această cordeluță de mătase, să nu se ducă să-și scuipe diamantul și să povestească despre noi unui concurent. Noaptea se culcă lângă mine pe o stinghie dată cu lac roșu.

Un val de căldură îmi cuprinse fața. Probabil că mă uitasem prea multă vreme în reflexele apei pe tavan. Mă legăna o ușoară amețală. M-am gândit deodată la o cameră deschisă spre noapte, la papagalul așezat pe un soclu stacojiu, la un corp suplu desfăcându-și veșmintele în întuneric. Mâna tinerei fete se apropie și se prinse de a mea. Cu siguranță că tot așa se agățase de șa, în călătorie, atunci când o uimise un spectacol ciudat și minunat.

— Într-o zi, omul care mă purta pe cămilă a fost ucis de o săgeată. Fusese o ambuscadă pusă la cale de tâlhari în spatele stâncilor. Picături mari și calde mi-au căzut pe ceafă și mi-au alunecat de-a lungul spatelui, mi-au stropit fața și mâinile. M-a ridicat delicat și m-a așezat între mâinile tatălui meu, care îndată m-a acoperit cu scutul. Se striga, se bătea toba. Nu-mi era frică, nici când caii se cabrau cu violență. Eram culcată în mijlocul sacilor și lăzilor, adăpostită bine de scut. Auzeam vocea tatălui meu care amenința și comanda. Când s-a sfârșit, servitorii noștri aveau eșarfe albe în jurul capului și brațelor.

Noaptea a fost plină de vulturi și de șacali. A trebuit să se aprindă focuri mari și să se strige până la răsăritul soarelui, pentru a-i îndepărta. Am plecat, cu regret, când s-a făcut ziuă. Cămilele noastre tremurau de frică și de nesomn.

I-am întors mâna să-i pot privi palma. O cicatrice palidă traversa, ca un drum, albia secată a mii de fluvii mici. Semăna cu muchia unui vârful de săgeată sau cu urma unui fulger.

— M-am tăiat jucându-mă cu pumnalul. Prinsesem lama în mână și o strângeam să văd cât timp voi putea să suport durerea. Experiența nu a reușit, căci mi-am pierdut cunoștința înainte de a fi atins culmea suferinței. Au venit apoi și mi-au desfăcut degetele, care nu voiau să dea drumul pumnalului. Iată de unde este această urmă albă. Dar privește, în cealaltă mână e o stea.

CAPITOLUL XI

Steaua coborî pe fruntea mea într-un gest de o minunată blândețe. Fereastra decupa o bucată de cer de un albastru tulbure, unde luceau constelațiile vigilente. Tânăra fată se întoarse lângă mine. Mâna ei îmi mângâie obrații și tâmpilele. Am simțit pe pleoape arsura palmei înstelate. Corpul ei se mișca ca o mare maree de aștri, și în noaptea încremenită, plopii înalți făceau un zgomot de valuri.

Intrase în camera mea purtând o lampă de pământ emailat, în care pâlpâia o flăcără albăstruie. Te ducea cu gândul la flăcările ce dansează pe mlaștini și de asemenea la stelele ce se plimbă de la un capăt la celălalt al cerului. Adormisem cu ochii la centironul lui Orion, și iată că între mine și cer se ivise acea lumină terestră. O clipă am crezut într-o bruscă schimbare de timp în visul ce mă legăna și m-am abandonat ei cu acea alunecare ușoară pe care o încerci când treci dintr-un râu într-un canal. Și apoi un parfum nou venise spre patul meu, mișcarea unui picior făcuse să foșnească mătasea rochiei, perlele sunaseră ușor

când tânăra fată se aplecase spre mine. Privirea mea urmărea deplasarea lămpii. Am văzut-o depărtându-se, revenind, oprindu-se, în sfârșit coborând spre o masă joasă, așezându-se acolo. Apoi lumina dispăru și am crezut că un corp trecea între ea și mine, dar nu se mai aprinse, și noaptea perfectă se întinse ca o apă mătăsoasă peste trupurile noastre unite.

Bătăile inimii mele erau atât de violente, încât m-am mirat că nu le aud ecourile în pieptul care se apropia de al meu; dar dinspre acel trup străin, când tânăra fată se culcă lângă mine, nu venea decât suflul unei respirații calme și foșnet de mătase. Un fulger de căldură îrnbrățișă o clipă cerul, în spatele platourilor stâncoase. I-am zărit reflexul în ochii aflați foarte aproape de fața mea: un reflex roz și albăstrui, pe acel fond de noapte de un cafeniu închis. Am așteptat atent tunetul ce avea să vină, dar nu am auzit decât marea tobă a inimii mele neliniștite. Și-a așezat mâna peste pleoapele mele. Contactul a fost răcoros și arzător totodată, ca atingerea unui trandafir ce s-a încălzit îndelung în plin soare.

Nu simțeam nici bucurie, nici dorință: doar o pace imensă și uimită. De parcă tot ce se îndeplinea atunci, nu era decât repetarea unui eveniment asemănător petrecut cu foarte mult timp înainte. Nu făcusem nici o mișcare. Ezitam pe acea frontieră nehotărâtă dintre veghe și somn, fără să pot încă alege între a visa și a fi deplin conștient. O altă voință hotăra pentru mine: mă lăsam îndrumat de acea mână necunoscută, care-mi strângea brațul și mă atrăgea, ghid binevoitor prin șerpuirile labirintului. În căușul celor două palme călduțe, care îmi apăsau carnea, ghiceam urma unei cicatrice palide și amprenta unei stele cu numeroase raze. Acestea erau, o știam, cifrurile destinului meu.

Cele două trupuri căutau să se potrivească unul cu altul, ca două jumătăți ale unei ființe divizate, care, de multă vreme, aspirau să se regăsească, și tatonările lor se amestecau cu agitația nocturnă. Trebuia să regălesc însăși respirația pământului, să cunosc secretul marelui șarpe ce

ridică valurile mării desfășurându-și inelele, să înot ca vântul, să mă odihnesc pe nori, să mă legăn așa cum fac copacii. Să mă uit pe mine însumi și să fac apel la toate puterile misterioase care locuiesc între lumea subpământeană a metalelor și planul stelelor. Să consimt să nu mai fiu individ, nici voință, să plutesc spre culmile plopilor, să cad cu prăbușirea de apă a cascadelor, să alunec de-a lungul canalelor sevei în trunchiul unui arbore tânăr, să sar afară din cer ca o stea căzătoare. Să stau gol pe țărmul nopții, în vârful unui promontoriu ce atârna peste eternitate sau peste neant. Să aștept umil și vigilent ridicarea brațelor ce vor ieși din tenebre să mă strângă.

S-a culcat lângă mine tăcută, netulburată. Grea precum pământul, mișcătoare ca fumul. Așteptam o vorbă, un murmur, ca să renunț la vise; ai fi zis chiar că tăcerea respecta cutele aceluia veșmânt de vise pe care noaptea îl aruncase peste mine. Nu venise să distrugă noaptea, ci s-o împlinească, s-o ducă pe culmea ei cea mai înaltă, să mă ajute să găsesc lumina ce va miji dincolo de bezna cea mare. Tăceam, stăpânindu-mi imboldurile inimii, și cucerit de tihna din întuneric, m-am liniștit, am lăsat să se lărgească acea fericire întunecoasă care urca din invizibil, acea mângâiere care era respirația pământului și evidența eternității.

Mâinile mele căutau forme în noapte. Mergeau în întâmpinarea semnelor ce trebuiau să vină. Cereau spațiului masa mișcătoare a unui corp. Avusesem deodată nevoie de o certitudine trupească. Trebuia să închid într-un singur contur imensa bucurie pe care noaptea - am simțit această teribilă teamă - avea poate s-o retragă spre ea, lăsându-mă singur și disperat, ca un naufragiat aruncat de ultimul val pe nisip. Brațele mele au cuprins o ființă invizibilă ce mirosea a iarbă proaspătă, a mușchi, a flori naive, a pământ reavăn. O răsuflare străină îmi atinse gura și părul își revărsa ciorchinii cu aromă de fructe de-a lungul obrazilor mei. Acel corp subțire și suplu se făcu deodată foarte greu, deveni nemișcat, asemenea unui arbore tânăr pe care îl cuprindea teama de furtună, îmi

readuse corpul spre pământ și-l înfipse acolo. Aș fi zis că noaptea se netezea peste mine, blândă, apăsătoare și tandră, că cerul se arcuia deasupra trupului meu ca să pătrundă în el. Am mai ascultat susurul plopilor din grădină până când gâfâitul unei mari bucurii mă făcu să tremur; acea față răcoroasă mă ardea, acel piept mă strivea și mă atrăgea în același timp spre spații imense. Mi s-a părut că vârtejul nostru va fecunda astre și va lansa nebuloase noi pe un cer fără nume.

Eram fericiți de parcă ne-am fi găsit loc printre constelații. Corpurile noastre unite erau în derivă, asemenea unor înotători ce se îmbrățișează să coboare împreună mari cursuri de apă. Același curent ne purta de la un mal la altul, ne rostogolea în același torent. Aveam în urechi zgomotul cascadelor care cad de pe stânci foarte înalte. Vărsarea fluviului era aproape, apoi urma marea plată și mișcătoare ca o prerie. Vântul sufla îmbulzind zborul larg al unor păsări albe.

*

* *

Se crăpa de ziuă. Alana dormea cu capul pe umărul meu. Avea brațul întins de-a curmezișul pieptului meu, cu steaua sprijinită pe inima mea. Somnul ei căpătase un fel ce grație copilărească. Când aurora va coborâ din copacii domoliți și va pătrunde în camera noastră, nu va mai fi decât o foarte tânără fată a cărei respirație mă va face să freamăt. Intrase cu reflexul astrelor, cu căderea meteorilor, cu fuga stelelor căzătoare. Metalele fierbinți ce cad din cer se răcesc lent pe pământul sănătos; așa se liniștea ea acum, legănată de acea încredere puerilă care ignoră pericolele nopții și trădările zilei. Nu eram deloc surprins că o găseam pe acea străină ghemuită lângă mine; fără îndoială că fusese acolo dintotdeauna, sigură și proaspătă ca un copac înflorit.

Surâse când i-am mângâiat încet părul, fără să deschidă ochii; cu siguranță că ținea somnul în jurul ei ca pe o haină, care s-o apere de soarele ce avea să mijească

în spatele munților roșii. Era asemenea unui buchet găsit pe pernă la trezire, fără să se știe cine l-a adus, asemenea cu creanga unui copac necunoscut pe care furtuna a smuls-o de la capătul lumii și ne-a aruncat-o deodată pe genunchi.

În dimineața asta, era foarte deosebită de tânăra fată pe care o întâlnisem ieri în chioșcul chinezesc: aceea se juca cu un papagal și ducea cu ea amintirea lungilor călătorii, așa cum face un copil cu jucăriile inutilizabile. Își așezase o clipă mâna peste a mea și nici măcar nu fusesem tentat să mângâi degetele palide. Și iată că tot corpul ei stătea în brațele mele, o veche tandrețe îl leagă cu forța ei de trupul meu. Noaptea a prins-o în acel pavilion și a condus-o lângă mine, urmând calea sigură a unui destin surprinzător. Și iată că acea copilă dormea pe pieptul care i-a rănit sânii goi.

Privesc cum trece prima lumină a zilei peste acel corp domolit, revenit la puritatea unui izvor matinal. Pentru prima dată cunosc culoarea adevărată a acelui trup, a acelui păr. Este ea așa cum mi-o imaginam adineauri? Ochii controlează mărturia mâinilor, confirmă acel alb rece al magnoliei în frigul dimineții, acel parfum de pajiște cosită. Acum nu îndrăznesc să o aduc lângă mine, căci nu seamănă cu femeia care și-a stins lampa noaptea asta, înainte de a mi se culca alături. Noaptea și-a dus cu ea încărcătura de mistere sacre, pe care ziua nu trebuia să le vadă. Dacă aş desprinde această palmă de pe pieptul meu, unde se sprijină înfigându-și ușor unghiile în carne, aş recunoaște oare imaginea unei stele profetice sau n-aş zări decât o întretăiere ciudată de linii ce nu prezic nimic? Sau steaua aceea nu mi s-a așezat pe piept decât ca să-și împlânte semnul fierbinte până în inima mea, apoi s-a stins odată cu lampa de argilă emailată?

Cum ne va ajuta oare ziua să regăsim același desen în trei imagini diferite, ea care strică toate urmele înlănțuite pe drumurile nopții? Grădina se trezește gălăgioasă. Mii de apeluri se încrucișează, se amestecă. Câteva crengi lovesc zidul, iar papagalul, ridicând

perdeaua, apare pe pragul camerei mele, ironic și bănuitor. Tot ce aparține nopții se retrage și se face nevăzut. Mi se pare că ziua mi-a pus în brațe o femeie nouă, creată chiar în acea dimineață, îngreunată încă de pământul ei original, care, pentru prima dată, va desfăcea brațele, va deschide ochii, își va răsturna capul pe spate și mă va privi. Cealaltă femeie s-a îndepărtat deja de mine, pe când aceasta e încă adormită pe pieptul meu. Și, fără să știe de sora ei nocturnă care a fugit, mișcă capul cu stângăcie căutând pentru obrazul cald un loc mai răcoros. Capul îi coboară până pe inima mea, abandonându-și lunga eșarfă a părului peste trupul meu. Își readuce mâinile spre sâni. Doarme mai departe. Visele de copil îi șterg de pe trup urmele furtunii, și devine din ce în ce mai ușoară, de parcă dimineața o înalță spre ea, pregătind-o pentru această trezire.

În acest timp papagalul adulmecă hainele pe care Alana le-a aruncat în mijlocul camerei și-și comentează cu voce scăzută uimirea, apoi țopăie ridicol, cu ciocul deschis, gata să țipe. O rază de soare lovește un platou de argint: în plină zi lucrurile își recapătă certitudinea cotidiană. Când se va trezi, Alana va recunoaște lângă acest bărbat străin covoarele vesele ca niște livezi, mățăsurile lichide, lumina lunară a unei cupe de jad și consimțământul răsăritului de soare față de delirurile noastre nocturne. Aud strigăte de copii în grădină. Servitoarele se duc spre fântână, purtând găleți de bronz și ulcioare de argilă roșie. Și totuși mâinile ei caută în jurul trupului torentul tăcut al nebuloaselor.

CAPITOLUL XII

În fundul grădinii era o porțiță vopsită în roșu, care dădea într-o străduță umbrită de sicomori. Mergeai pe lângă gardurile vii înflorite, pe lângă zidurile albite de var, pe care se cățarau plante cu flori mari, cu parfum tenace și puternic. Auzeai lătratul câinilor, scârțâitul făcut de moară, cântecele torcătoarelor ce urcau ca niște fumuri domoale în aerul neclintit, apoi periferia se sfârșea. Dincolo de

ultimele grădini se întindeau, până departe, câmpurile. La marginea livezilor se ridica un turn din cărămizi arse, roz și roșcat, care servise pe vremuri ca bastion și post de pază împotriva invaziilor nomazilor jefuitori. Un om mic de statură, șchiop și chior, instalase pe terasa acestui mic fort un fel de cabaret. Rogojini și pânze pictate țineau umbră celor ce veneau să bea. Pe jos erau perne împestrițate, și se mai găsea și o mică estradă, unde se instala uneori un muzicant sau un povestitor. Acest cabaret era puțin frecventat: nu am întâlnit niciodată aici clienți întâmplători; numai prietenii orfevrului, care veneau să-l întâlnească sau își dădeau acolo întâlnire. Șchiopul puneă un ulcior de vin pe masă, apoi se chircea într-un colț al bastionului, atent la conversații, pe care le urmărea dând din cap cu un aer aprobator. Se ținea la o parte și nu vorbea niciodată fără să fie invitat, dar musafirii lui ascultau ce spunea cu o mare atenție și cu mare respect. Nu se atingea de vinul ce i se oferea și ronțăia semințe de pepene verde sau galben. Trist și suferind, își ținea aproape totdeauna unicul ochi închis, dar când pleoapele i se deschideau, un fulger albastru de o luminozitate intensă îți lovea ochii și inima. Uneori, în mijlocul celor mai grave discuții, părea brusc distrat și începea să fredoneze pocnind din degete. Atunci, oaspeții lui, abandonau cu plăcere vorbele serioase și începeau să fredoneze și să pocnească ei din degete. Nu știu cum se făcea, dar de fiecare dată când se întâmpla așa, o veselie copilărească destindea fețele, antrenând chiar și bătrânii în acest cor de școlari. De obicei, cântecul se oprea la fel de brusc cum începuse. Toată lumea izbucnea în râs, se legăna o clipă ridicând brațele, apoi conversația era reluată de acolo de unde se întrerupsese.

*

* *

Mama Semnelor era singura femeie care lua parte la reuniunile din bastion. Alana nu se arăta aici decât pentru a oferi o cupă sau vasul unde ardea tămâia, în momentul când se saluta scăpătatul soarelui și apariția primei stele.

Purta voal, și nu aș fi recunoscut-o niciodată dacă nu mi-ar fi fost familiară legănarea secretă a șoldurilor ei, de care își aminteau mâinile mele. Mama Semnelor avea întotdeauna fața descoperită; dar când mergea pe străzile orașelului își învăluia capul într-o eșarfă lungă, care îi cădea peste ochii obosiți și uzați. Când sosea pe platforma turnului, își scotea eșarfa cu un gest plin de măreție. De fiecare dată, acest gest mă făcea să mă gândesc la trezirea lunii, urcând între două piscuri acoperite de zăpadă. Părea că o mare lumină îi curgea de pe față.

Ai fi zis că era extrem de bătrână și că, ajunsă la acea vârstă, pentru ea, timpul încetase să mai treacă; că o nouă energie încolțea în acel trup pietrificat, o vitalitate extraordinară, mai curând dezvoltată decât înăbușită de numărul secolelor ce se scurseseră. Îmi inspira venerație și o anumită teamă, ca cea pe care ar putea să ți-o inspire niște imagini de bazalt sau de profir în adâncul cărora ar îmbătrâni inteligența unei ființe omenești. Când se alătura Fiilor Stelelor, căpăta o splendidă măreție, pe care nimeni nu ar fi bănuțit-o văzând-o cum trece pe aleile bazarului, discretă, aproape furișându-se, sărăcăcios îmbrăcată în pânză cenușie, aducându-și cu mâna voalul înaintea feței. Hamalii o împingeau, copii o trăgeau de haine și își mânau cercurile peste picioarele ei. Oamenii care nu o cunoșteau o luau drept o cerșetoare – și era adevărat că cerșea ca să trăiască –, dar oaspeții bastionului se înclinau adânc de fiecare dată când le vorbea și întindeau mâna dreaptă, în semn de scuză, să se facă parcă iertați pentru trufia de a vorbi în fața ei.

Ea însăși vorbea puțin, cu o voce scăzută, și aproape timidă. Nu spunea decât lucruri foarte simple, dar și vântul e simplu, și pământul și soarele sunt la fel. Cu toate că nu înțelegeam tot ce povestea, vorbele ei mă tulburau adânc, pentru că făceau aluzie la lucruri vechi și ascunse. Cunoscuse multe țări străine și oamenii de altădată; ceea ce spunea despre aceștia îmi părea curios de familiar, cu toate că nu-i întâlнисem eu însumi. Nu le pronunța niciodată numele, dar un detaliu al feței sau al costumului,

pe care îl descria cu minuțiozitate, mă frapa, și acel om căpăta îndată viață în fața mea, sub același aspect avut pe vremuri. Poate că trecuseră trei sau patru sute de ani de când acel tânăr general cu ochi de vis și aventură, ce apleca ușor capul într-o parte, ca sub greutatea unei violente aspirații spre cucerire, sau, se zicea, ca să-și ascundă gușa, traversase țara în fruntea armatei lui, dar aș fi crezut că fusese ieri. Mama Semnelor trecuse pe lângă el traversând piața mare, în fața templului. Calul lui, scurt și masiv ca un taur, legăna un cap enorm. Tânărul purta o armură de aur cu figuri, o sabie scurtă și jambiere de argint înnegrit. Îl însoțeau poeți și filozofi, amestecați în mulțimea soldaților. Stindardele fremătau în dimineață ca foșnetul unei păduri de mesteceni tineri. Îi surâsese în tăcere, și, când vorbea de acest surâs, Mama Semnelor își întindea mâinile sub ochii noștri de parcă surâsul rămăsese închis acolo.

În fața ei bătrânii erau plini de respect și de timiditate, dar animalelor nu le era frică de ea: păsările îi coborau cu plăcere pe umeri, căprioarele sperioase îi adulmecau degetele, șerpilor se încolăceau pe baston. Într-o zi, pe când vorbea, un fluture i se așază în căușul palmei, palpită o clipă, apoi își strânse aripile, se culcă și muri. Era un efemer a cărui scurtă existență aspira la vecinătatea cu eternul.

Îmi amintesc că ridicase acel minuscul cadavru cu o tandrețe aproape înspăimântată de ea însăși. Mângâiasă cu vârful degetelor culorile strălucitoare care deja începeau să treacă, apoi întinsese brusc mâna, de parcă ar fi vrut să trimită foarte sus și departe de ea fluturile mort. Barduk își pusese pumnul în fața gurii și o privea cu un aer îngrijorat. Persanul își întorsese brusc ochii. Amintirea vechilor glorii cobora în jurul meu. După o clipă, fluturile se ridică și începu să tremure. Probabil că nu era decât adormit. Aripile își recăpătaseră întreaga strălucire. Se legănă câteva secunde, parcă nesigur de el însuși, apoi sări afară din mâna care îl ținea. Nu căzu; aripile i se deschiseră bătând cu repeziciune. Ezită la început

asemenea unei păsări respinse de furtună, apoi urcă spre cer și dispăru.

Am văzut totul cu ochii mei. Ai fi zis că cerul era traversat de un mare strigăt de bucurie. Barduk își lăsase capul să-i cadă pe piept și se uita ținută în jos, dar toți ceilalți priveau acea parte de spațiu unde își luase zborul fluturile. Mama Semnelor își ținea încă mâna deschisă, ca pentru a oferi din nou adăpost fluturului, dacă ar fi dorit să se întoarcă. Nu s-a întors, și Mama Semnelor s-a așezat lângă persan, iar acesta făcu gestul de a-i săruta mâna; în realitate nu îndrăzni să-și apropie buzele de acele degete sacre, și ochii i se închiseră, arși de lumina insuportabilă pe care o radiau.

Într-o zi, Mama Semnelor a părăsit orașul fără să fi știut cineva încotro s-a dus. Aceasta s-a petrecut mult mai târziu, cu câteva luni înainte de dezastru. Aproape toți prietenii ei muriseră deja, iar dintre oamenii care se strângeau la bastion, majoritatea îmi erau necunoscuți sau puțin familiari. Hangiul șchiop era mereu acolo, servind același vin, așezându-se la locul lui obișnuit în colțul terasei.

Seara în care ea ne-a părăsit, a spus că o vom revedea în curând. Presimțeam că acest cuvânt nu avea aceeași semnificație pentru ea și pentru mine. Privea fluviul, câmpurile, orașul, livezile și totul îi părea ca un buchet deja veștejit. Ne gândeam că era tristă fiindcă se despărțea de noi, și că nesiguranța unei călătorii o tulbura. Era asemenea unui călător deja în șa, care-și stăpânește calul nerăbdător să pornească în galop. O mare liniște trecea peste noi; presimțeam că ducea peste mări și țări semnele și secretele; lucrul acesta nu prevestea nimic bun pentru noi.

Am fost ultimul căruia i-a spus: „La revedere!” Și mi-a zâmbit, în vreme ce pe ceilalți i-a salutat cu gravitate, cu tristețe.

CAPITOLUL XIII

— Într-o zi, acum vreo cincisprezece ani, povestea Barduk, un monstru marin a eşuat în golfulețul pe care îl formează o buclă a fluviului, acolo.

Arată cu mâna locul: o plajă îngustă de nisip strânsă între faleze, într-un cot al râului, după curenții rapizi. Apoi continuă:

— Nu știu cum putuse să ajungă până acolo. Era un adevărat monstru marin; un monstru din fundul apelor. Cu siguranță că un cataclism îl smulsese din locuința lui, răsturnând pajiștile submarine unde își aveau sălașul. Bietul animal, dezorientat, rănit poate de explozia unui vulcan, plutise în derivă, între două ape, provocând stupoarea, frica și batjocura peștilor vulgari, până în momentul când fusese luat de un curent.

Se trezise aruncat pe mal lângă gura fluviului. Intrase în el ca să fugă de glumele mării. Această apă era netedă, regulată, constantă și plăcută. Urcase în sus pe fluviu, fericit de calmul care îl odihnea și îl reînsenina. De-a lungul fluviului se înșirau orașe, câmpuri, sate, păduri. Curentul nefiind foarte rapid, monstrul nu făcea nici un efort să înoate. Uneori, poposea într-un golfuleț și se usca la soare, ascultând într-o leneșă toropeală țipetele păsărilor și cântecele secerătorilor. Cerceta curios aspectul și ocupațiile oamenilor. Pescarii îl uimeau. Se întreba ce neam ciudat de pește erau bărcile cu care se întâlnea din când în când. Pânzele lor de culoare ocru, bombate de vânt, și vâslele numeroase îl surprindeau ca niște inexplicabile capricii ale naturii. Nu-i era teamă, pentru că nu cunoștea cruzimea celorlalte ființe și inima lui nu era rea. A făcut cunoștință cu toate pericolele pe care le ascund spațiile necunoscute în ziua când, dintr-o barcă, alături de care trecea, țâșni un trident și îl răni în coastă. Strigătul scos de animal fu atât de ciudat, încât vâslașii repeziră cu vioiciune barca înainte și dispărură fără ca el să fi putut să-l zărească pe dușmanul care îl lovise. Uimirea, mai mult decât durerea, îl făcuse să țipe. Nu începu să sufere cu adevărat decât ceva mai târziu,

când rana se infectă. O dată a trebuit să se adăpostească vreme de mai multe zile într-un golfuleț plin de noroi, ca să scape de urmărirea pescarilor care îl răniseră și care parcurgeau fluviul în căutarea lui în amonte și în aval. Strigătele lor, pe care le auzea, i se păreau pline de amenințări, iar zgomotul cochiliilor de melci marini cu care se chemau semăna cu mugetul elefanților de mare.

Au trecut pe lângă el fără să-l vadă pentru că pielea lui se confunda cu mărul și stuful. Dacă ar fi fost mai atenți, ar fi remarcat un firisor lung de sânge în apa ce bătea în maroniu; dar s-a lăsat noaptea și nu l-au descoperit.

Au crezut cu siguranță că ajunsese în mare, și pentru că le era frică de lungul lui gât flexibil și de ochii lui strălucitori, au preferat să se întoarcă acasă spunând că animalul ciudat dispăruse.

Pe când stătea ascuns în noroiul cleios și fetid al mlaștinii, monstrul a fost cuprins de o mare descurajare. Își zicea că nu va mai revedea niciodată apa minunată și fosforescentă a fundului mărilor. Pietrele ascuțite îi zgâriau pielea delicată a pântecelui, lipitorile i se prindeau de înotătoare, insecte feroce îi sugau sângele din rană și mișunau în carnea lui deschisă. Fu ispitit să rămână acolo, în acel nămol cald, și să moară liniștit, dar noroiul îi făcea oroare. Se smulsese din el cu violență, dădu în lături stuful și, reîntorcându-se în fluviu, reîncepu să înoate. Avea mișcările lente și stângace. Corpul îi părea extrem de greu. Forme bizare, negre și scânteietoare, îi dansau în fața ochilor.

Barduk se opri, își puse mâinile peste ochi și se reculese. Nu îndrăzneam să-i punem întrebări. Simțeam că această povestire nu era inventată, că era vorba pentru el de ceva foarte grav și aproape sacru. Cu coatele sprijinite de parapetul terasei, Mama Semnelor urmărea cu privirea plimbarea norilor asemenea unei turme de monștri marini, care se împrăștiu și se dislocu în vânt. Un miros cald urca dinspre livezi. Orfevrul se juca cu un pandantiv de jad alb.

— Căldura era copleșitoare. Aerul tremura făcând să danseze fantome de arbori și case. Mă culcasem lângă apă să-mi fac siesta. Golfulețul era pustiu, dar când m-am trezit, monstrul marin era acolo, culcat în nisip, cu capul așezat lângă al meu. Văzusem animale asemănătoare acestuia în vis, de aceea m-am gândit că încă dormeam, dar răsuflarea umedă și rapidă a acestuia arăta bine că nu era un animal din vise. M-am ridicat tresărind, și bruschetea gestului meu îl sperie pe animal, care gemu. Era prea slab ca să fugă și renunțase dinainte să se apere. Părea gigantic și măreț cu solzii lui ca de metal strălucitor, creasta ce semăna cu un coral, ochii galbeni și violeți, și chiar această măreție îl făcea mai emoționant și aproape ridicol precum imaginea unui colos redus la neputință. O răsuflare aspră ieșea din botul întredeschis; din când în când înotătoarele loveau nisipul cu o batere disperată. Soarele îl făcea să sufere. Vedeam cum pielea i se usca, i se crăpa. Sângele îi picura din aceste riduri fisurate. Își închise pleoapele ca să fugă de lumină și încercă să-și întoarcă capul spre umbră, dar lungu-i gât tremura ca un braț paralizat. Inima ce bătea în pieptul enorm făcea zgomotul unei securi izbind în copacii unei păduri. M-am apropiat de el. Stâncile curenților rapizi, unde apa e puțin adâncă, și pietrele tăioase îi creștaseră în lung pânțele. Sângele curgea în mii de râulețe. Pielea căpătase acele reflexe fluorescente, avertismentul descompunerii. Copiii dădeau fuga să vadă mai de aproape acel vizitator insolit. Pescarii se chemau cu gesturi mari. Însăpăimântate de acest tumult, femeile lăsau lucrul și gătitul, se întrebau una pe alta și întorceau spre fluviu priviri speriate. Monstrul marin era totuși inofensiv. Gura lui fără dinți și înotătoarele fără gheare făceau din el un adversar ușor de învins. În sfârșit, era bun și pașnic ca un colos pe care chiar talia de gigant trebuia să-l pună la adăpost de agresiuni. Dar am remarcat tot felul de animale minuscule, o puzderie de insecte și paraziți care îi viermuiau în răni până în interiorul corpului. Era fără apărare împotriva acestor dușmani voraci care se instalaseră în acea carne rănită ca

la o masă de festin. Acei convivi plini de cruzime erau prea mulți și prea avizi ca să-i pot alunga, și deja copiii aruncau de departe cu pietre în el. Ceilalți nu îndrăzneau să se apropie. Eu mă așezasem lângă el. Bărbații râdeau și își arătau unul altuia, cu rânjete stupide, particularitățile corpului sau impresionant. Strălucirea fosforescentă a solzilor nu mai era în lumina brutală și crudă a zilei decât irizația suspectă a putreziciunii. Ochii îi deveniseră terni ca niște pietre. Un miros de dezgust venea dinspre acel corp martirizat. Nimeni nu alunga copiii care lapidau frumosul trup neînsuflețit. Din bot ieșea un șuier ușor modulat, care îmi sfâșia inima. Marile foale ale pieptului se goleau puțin câte puțin, expirând o muzică ciudată. Nu am îndrăznit să mângâi animalul torturat, și azi mi-o reproșez ca pe o lașitate de neiertat. Copiii totuși ocheau prost (sau se prefăceau că nu nimeresc bine) și câteva pietre m-au atins și pe mine. Am fost aproape fericit; în felul acesta monstrul marin nu suferea singur. Numai prezența mea îi împiedica să-l facă îndată bucăți; bărbații își ascuțeau deja cuțitele și femeile aduceau găleți în care să strângă ce mai rămânea din sânge. I-am stat alături până la ultima răsuflare, care a fost teribilă. Întregul corp a tremurat ca o navă ce se zdrobește de o stângă submarină, a tresărit și a recăzut cu un zgomot crunt. Insectele, înspăimântate, au început să fugă în dezordine din acea carne care prindea din nou viață. Dar cum monstrul nu a mai mișcat, au prins curaj și s-au așezat iar la ospăț, pline de ranchiună din pricina fricii avute. Cred că n-am suferit atât nici când mi-am văzut murind cel mai bun prieten. Lui îi strângem mâna și regăsea în ochii mei afecțiune. Dar monstrul marin era singur în prezența Divinității.

*

**

Tăcerea care a urmat acestei povestiri, a fost întreruptă de strigătele din drum ale unui negustor de apă. Purta pe umeri un burduf de piele neagră și un butoiăș negru de aramă încrustat cu metal galben. Mergea sprinten prin praf, agitând clopoțelul și lăsând acel apel

melancolic și malițios totodată ce îi anunța apropierea. Ajuns la poalele bastionului, se debarasă de burduf și de butoiaș, urcă cu vioiciune scara și ieși pe terasă, în gloria verde și roșcată a apusului de soare.

Îl întâlnisem de mai multe ori pe aleile bazarului, unde se plimba toată ziua, strigând și agitând clopoțelul. Negustorii râdeau de mersul lui săltăreț și de vocea de pasăre. Era surprins uneori stând într-un picior și contrabalansând într-un echilibru periculos burduful și butoiașul, meditănd cu capul în jos, și în acele momente semăna extraordinar de mult cu un bătrân piciorong, de la care avea și privirea ironică și craniul chel. Atitudinea orfevrului și persanului față de el se deosebea mult de a celorlalți negustori. Când îl vedeau trecând, îl salutau cu un aer de prietenie și de respect care mă frapa. Mai târziu, când l-am cunoscut mai bine pe negustorul de apă, am descoperit la el un suflet de lumină și de foc, o înțelepciune sublimă în ceea ce privea ordinea lumii și destinul oamenilor. Știu azi ce loc ocupă printre Fiii Stelelor, și poate că de la el am primit cele mai însemnate secrete.

Nu mi le-a dezvăluit în seara aceea. Emoționați încă de povestirea lui Barduk, priveam cum pălea cerul, așteptând ivirea primei stele. Când va apărea la marginea cerului, precum un mugur de speranță supraviețuind derutei soarelui, persanul va aprinde tămâia pe care stăpânul cabaretului tocmai o adusese într-un vas chinezesc, și Mama Semnelor va ridica domol spre fața cerului fumul luminos.

Dar steaua nu se născuse încă. După-amiaza zăbovea cu strigătele vâslașilor de pe fluviu și pulsația surdă a gongurilor din curtea templelor. Pe deasupra zidurilor ruginite ale meterezelor orașului fluturau stindarde. Ai fi zis că sunt niște păsări de mare, așezate pe turnuri, pe care cântul crepusculului le face să bată leneș din aripi. Pe drum treceau cântând tinere fete. Alana era cu ele. Le-am urmărit cu privirea. Mergeau să se scalde la fluviu, și în curând le-am văzut corpurile lungi, proaspete și goale

legănându-se printre stuf înainte de a plonja în apa rapidă. La auzeam strigătele copilărești și râsul pe când valurile le gâdilau subsuorile și sânii. Părul desfăcut plutea ca niște alge aurite, și membrele lor palide se mișcau în apa răcoroasă coborâtă din înălțimea munților, confundându-se cu oglindirea norilor.

CAPITOLUL XIV

Negustorul de apă se așezase lângă Mama Semnelor. Strângea în mână vasul de tămâie unde trosnea cărbunele aprins. Persanul amesteca mirodenii într-o cutie de fildeș. Păsările se urmăreau țipând pe cerul roz; vântul umed aducea un miros îndepărtat de pajiște. Veniseră și alți oameni. L-am recunoscut pe cel care, la începutul șederii mele în oraș, îmi cumpăraseră monedele străine. Ochii lui vioi m-au salutat cu o privire uimită, apoi ascunse un lung surâs în barba pe care o netezea cu amândouă mâinile. Mai era și un adolescent roșcat, slab, plătând, ce părea devorat de umilință și de dragoste. Își ținea mereu mâinile împreunate, strânse palmă lângă palmă. Când le-a deschis, ca răspuns la o întrebare a orfevrului, am zărit o perlă de mărime mijlocie, neregulată, cu o strălucire destul de ternă. Se uita la ea cu o mare solitudine, și așa fi crezut, văzându-i precauțiile, că ținea în mână o pasăre bolnavă; dar perla era bolnavă, zicea el, și nu știa cum s-o însănătoșească. Se simțea cum își dă osteneala să treacă în ea toată căldura voinței lui, toată vitalitatea corpului său șubred. Perla era pe moarte, murmură el, și trebuia s-o salveze.

Mă așteptam ca ceilalți să râdă de grijile lui extravagante; după cunoștințele mele despre perle, aceasta nemeritând o asemenea îngrijorare. Kalkeidos avea în prăvălia lui sute de perle mai frumoase decât ea, dar pentru tânărul cu păr roșcat era o perlă unică. O avea din copilărie, avusese mare grijă de ea ca de un animal cu sănătatea fragilă, iar boala acestei pietre, care se stingea

din zi în zi, îi pricinuia o adevărată disperare. Avea corpul scuturat de suspine și ochii triști urmăreau cu tandrețe perla ce trecea din mână în mână.

Profesional, orfevrul recomandă o baie de apă de mare. Era necesar, zicea el, să-i redai ființei suferinde mediul natural, unde ar găsi forța, bucuria și dorința de a trăi. Dar tânărul clătină din cap și spuse că nu s-ar fi despărțit de perlă nici măcar o zi, că ar fi însoțit-o în fundul mărilor și ar rămâne lângă ea în mijlocul coralilor, al anemonelor roz și al bureților în evantai.

— Boala e prea avansată, replică Kalkeidos. O agravezi ținând-o mereu strânsă în căldura mâinii.

În sfârșit, perla ajunsese la Mama Semnelor. O ridică în fața ochilor și o roti domol. Soarele care asfințea și norii călători se reflectau în opalescența ei tulbure. Când o ținea astfel, ai fi zis că tocmai se născuse un astru nou și își ocupa locul în spațiu, printre constelațiile viitoare. Bărbații tăceau și priveau cum se rotește acea perlă între degetele lungi și subțiri. Le auzeam râzând și cântând pe fetele care se scăldau, jucându-se în curentul răcoros al apei. Aerul era plin de o mare așteptare, de o imensă speranță.

— Trebuia să fi venit mai repede la mine, zise negustorul de apă. Ne-am fi rugat.

Suflă peste perlă, o frecă de mânecă, o lipi de ureche, apoi de inimă. Cârциumarul apucase un mic gong de bronz în care bătea încet cu vârful degetului. Loviturile foarte ușoare, rare de tăceri lungi, conțineau nu știu ce misterioasă eficacitate. Auzindu-le, tânărul păli de speranță și de neliniște. Negustorul de apă ridică o clipă perla deasupra vasului de tămâie. Vaporii mirodeniilor deveneau mai grei; erau în același timp amari și dulci.

— Nu, zise Katkeidos, nu focul, apa.

— Elementele nu mai au nici o putere, spuse suspinând Mama Semnelor. Numai dragostea vindecă în anumite cazuri.

Se întoarse spre tânăr și îi întinse perla. El, foarte fericit că își regăsește comoara, o așază iar între palme. Tremura de nerăbdare și de entuziasm. Mama Semnelor

însoțise perla cu o privire de victorioasă compasiune.

— Dacă consimți să te desparți de ea, zise Mama Semnelor, vom cânta și ne vom ruga în jurul ei. Poate vom încălzi această existență care e gata să se stingă. Și noi o iubim, pentru că numai prin dragostea lui omul întreține și perpetuează creația. Soarele ar înceta să mai strălucească dacă nu l-am iubi, și stelele s-ar ofili dacă oamenii nu le-ar da, din când în când, o parte din propria lor energie vitală. Nu există decât o singură ființă în univers - universul însuși.

Tânărul înclină din cap cu gravitate.

— Această perlă, zise el, este pentru mine la fel de prețioasă ca soarele.

— Pentru tine! Nu numai pentru tine, reluă Mama Semnelor zâmbind. Fiecare dintre noi consideră că toate obiectele sunt la fel de prețioase ca soarele. Această cărămidă veche care se macină, roasă de vânt și de ploaie, această pană roz care tocmai a căzut din aripa unei păsări, această floare minusculă care se agață de o fărâmă de pământ, cuibărită într-o crăpătură a zidului, toate acestea sunt nespuse de prețioase și toate trăiesc numai din dragostea noastră.

Persanul sări brusc în picioare și, scoțând un țipăt răgușit, începu să danseze. Nu era loc mult pe terasa bastionului, încărcată cu oameni, perne și mese joase, dar cu toate că avea ochii închiși, se mișca printre acele obstacole fără să atingă vreunul. Avea brațele întinse orizontal și capul dat pe spate; barba îi plutea în vântul înserării. Era mai curând un mers rapid decât un dans, punctat de mici sărituri. Degetele se mișcau într-un fel ciudat, ai fi zis că apăsau pe o claviatură invizibilă; barba îi tremura, fruntea i se încrețea și buzele se strângeau sau surâdeau după cum lovea clapele. Cursa lui deveni și mai rapidă, și mi se părea că văd, trecând prin mijlocul nostru, o pasăre, un nor, o ramură de copac dusă de vânt. Uneori făcea un salt mare în aer, cu o expirație profundă, ah! și recădea pe vârful picioarelor, întregul corp îndoindu-i-se asemenea unei cascade care se frânge de o stâncă. Gongul

îi ritma pașii și salturile. Un bărbat cânta cu jumătate de glas. Puterea uraganului se aduna încet în jurul dansatorului.

Venise înserarea. De pe platourile înalte, înnegrite de apropierea nopții, cădea un aer rece.

După ce își sfârși dansul, persanul luă o haină mare și se acoperi în întregime cu ea, apoi se duse să se chircească într-un colț al terasei. L-am văzut tremurând încă preț de câteva clipe, scuturat de frisoane care, puțin câte puțin, se stinseră și nu mai mișcă. Nu știu dacă era adormit sau leșinat. Tânărul cu perla vru să se apropie de el și să-i mulțumească, dar Kalkeidos îl opri.

— Acum lasă-l. Vorbește cu Puterile. Nu-ți fie teamă pentru perla ta. Dragostea triumfă totdeauna.

În spațiul întunecat, prima stea urcă treptele nopții. În jurul ei nu era obscuritate, doar o lumină mai ștearsă, mascată de cenușă și de fum. Cerul era albastru ca apa fluxului. Vasul de tămâie se legăna scoțând clinchete, gongul își rostogolea tânguirea de vulcan minuscul și îndepărtat. Kalkeidos umplu o cupă cu vin și o ridică spre steaua care străluci deodată cu o lumină mai vie. Era un vin limpede, ușor, transparent; se vedea prin lichid imaginea pictată pe fundul cupei: ființe înaripate zburând prin noapte. Steaua coborî, se așează pe fundul cupei, bău și urcă iar spre cer. Gongul zbârnâia. Tinerele fete se întorceau de la râu și treceau pe la poalele bastronului cântând. Am recunoscut vocea Alanei. Apoi tăcură sau poate vântul serii le risipi cântecul. Gongul găfâia misterios.

CAPITOLUL XV

Îmi petreceam zilele în bazar, ca un hoinar leneș ce se amuză de vacarmul trecătorilor, de tarabele pestrițe, de diversitatea oamenilor care se loveau pe străduțele înguste, printre piramide de fructe și ibrice de bronz. Era partea cea mai vie a orașului, și de asemenea cea mai ciudată. De cum treceai dincolo de poarta sculptată pe

unde se pătrundea în această mică cetate, închisă în ea însăși și izolată în mijlocul celei mari ca un sâmbure într-un măr, nu te mai gândeai la trafic sau la troc: toate obiectele expuse aveau viața lor proprie, independentă și noblețea lor. Aveai impresia că nu au fost puse acolo decât pentru a li se afirma frumusețea, gravitatea și demnitatea. Când un cumpărător se oprea să cântărească în mână un ulcior, acesta devenea în acel moment, pentru el, lucrul esențial, lucrul în sine. Tocmelile ce aveau loc între vânzător și cumpărător nu urmăreau să deprecieze un obiect sau să-i ridice valoarea. Amândoi știau exact care este această valoare și le-ar fi fost rușine s-o discute. Acest schimb de vorbe tindea să glorifice lucrul respectiv, să stabilească între el și cei doi oameni, care făceau din el subiectul unei dezbatere, o legătură de caldă simpatie. Și dacă, atrași de conversație, trândavii se opreau să-i privească, ulciorul, coșul, pepenele galben, cingătoarea de piele deveneau un timp centrul unei atenții numeroase, respectuoase și reculese. Obiectul se ridica la eficacitatea lui majoră, atingea cea mai mare virtute de exaltare, și atunci nu mai avea importanță dacă, după lungi discuții, vânzătorul și cumpărătorul se despărțeau fără să fi ajuns la o înțelegere. Lucrul se impusese, un moment, cu intensitatea lui vitală cea mai puternică. Adevăratul lui destin era îndeplinit.

Gustul pitorescului era și el deplin satisfăcut pe acele alei de mătase și lână, jalonate de măsuțe roșii și arcuri sinuoase. Mirosul muntelui, deșertului, oceanului, pajiștilor, câmpurilor, animalelor și florilor se amestecau zgomotos. Unele alei, cu acoperiș de sticlă albastră și roșie, aveau strălucirea caldă a sipetelor de orfevrărie, altele erau acoperite cu împletituri de nuiete, asemănătoare cu niște bolți sterile unde nu se cocea nici un ciorchine. Uneori, un conducător de cămile se vântura din prăvălie în prăvălie, fredonând o veche melopee, căreia pasul sacadat al cămilelor îi marca ritmul. Câteva minute, acel cântec umplea tot bazarul, se strecura până în adâncul antrepozitelor obscure, trezind vechi nostalgii în

mărfurile strânse în baloți de piele.

Murmurul tocmelilor străbătea din prăvălie în prăvălie, întrerupt de izbucniri de voce, apoi aluneca din nou într-o vastă șușoteală de glasuri scăzute. Uneori cădea o farfurie de cupru răspândind ecouri cristaline. Copiii aproape goi își făceau de lucru printre cumpărători, sprinteni ca niște șopârle, malițioși ca niște maimuțe. Se auzea bătătoritul greu al vopsitorilor care își presau stofele într-o cuvă de culoarea cerului, aurorii, nopții sau sângelui, plesnetul bucăților de mătase desfăcute spre a-și sclipi în soare reflexele de sidef și azur, clopoțelul dogit al unui călugăr cerșetor care își întindea castronașul pentru pomană de parcă ți-ar fi făcut un dar regesc.

Viața lucrurilor în bazar era mai violentă și mai patetică decât cea a copacilor cu care mă familiarizasem în grădina orfevrului. Învățasem să deosebesc pe cea a materiilor brute - mai simplă, aspră, primitivă și directă - de cea a obiectelor fabricate care, în contact cu mâna omului, se rafinează și se complică. Stofele nu au același suflet când sunt țesute de munteni sau de femeile de la câmpie. Olarul rămâne legat de cupa lui, armurierul de pumnalul făurit. Lucrurile se încarcă cu tandrețe sau cu brutalitate, după ființa omului care le modelează. Unele erau modeste și martirizate, altele orgolioase, mulțumite de ele însele, arogante și agresive. La ceasul siestei își mărturisesc adevărata lor natură, aspirațiile lor profunde, disperările, necazurile și bucuriile. Se degajă din ele atunci o respirație comparabilă cu vibrația unei livezi zumzând de albine, în plină amiază, o respirație ca cea a pajiștilor sufocate de căldură. Absența oamenilor - aflați în somnul și visele lor mai departe decât dacă s-ar fi găsit într-o altă lume - le dezleagă secretele.

Am trăit în bazar clipe pline de mistere și de miracole. Când negustorii se întindeau căscând pe divanul lor iraniene, stângaci și grei ca niște naufragiați, ghiceam retragerea subită a lucrurilor. Se întorceau în cochilia lor de aparențe, asemenea unui melc căruia îi atingi antenele. Redeveneau oarbe, insensibile, inerte.

Vibrația lor se stinge. Unele adormeau și ele. Altele rămâneau treze, dar înarmate cu o vigilență arțăgoasă, gata să lupte, să se apere. Altele dimpotrivă, se pregăteau să se deschidă, de parcă numai contactul cu mâinile omului le putea duce la plenitudinea împlinirii. Rămâneam amețit de metamorfozele la care asistam, doritor să le povestesc persanului sau orfevrului, atunci când duceau la buze o ceașcă cu ceai rece ca să se trezească mai bine. Dar nu cunoșteam cuvintele ce ar fi putut traduce aceste stări ciudate. I-am vorbit într-o zi despre asta lui Barduk. A zâmbit, ducându-și un deget la gură, ca un om care cunoaște enigmele migrațiilor și schimbărilor. Știam că multe din istoriile lui îi fuseseră povestite de lucruri. Că au față de el o familiaritate pe care o refuzau negustorilor, căci el nu le utiliza pentru negoț. Admiram câteodată delicatețea cu care atingea obiectul cel mai vulgar. Ai fi zis că nu mirosea o floare, că nu bea dintr-o cupă fără să se scuze mai înainte pentru indiscreția lui. Ghiceam că nu purta sandale ca să le cruțe de umilința de a fi târâte prin praf și pietre. Picioarele lui brune căpătaseră de altfel o frumusețe curioasă din pricina mersului desculț pe dalele bazarului și pe pământul drumurilor, o grație deschisă și nobilă, pe care nu o aveau deloc picioarele negustorilor deformat de tălpi și curele.

Într-o zi m-am săturat de aceste hoinăreli. Vreme de mai multe luni, îmi plimbam trândăvia de la atelierul țesătorilor la cel al cusătorilor de papuci. Zgomotele meșteșugarilor, cadența ciocanelor, huruitul meselor de olar nu-mi mai procurau nici învățăminte, nici distracție. Chiar felul cum umblam de la un obiect la altul îmi obosise curiozitatea. Simțeam dorința să mă atașez de ceva, solid, profund, exclusiv. Dacă aș fi fost mai îndemânatic, aș fi intrat calfă la tâmplari, la mozaicari sau la modelatorii de vase. Mi-ar fi plăcut ca un obiect să-și capete forma definitivă și viața între mâinile mele. M-ar fi umplut de bucurie să rotunjesc o cupă sau să brodez o centură. Din nefericire, rămâneam străin de toate artele și contemplam cu o ciudă nostalgică gesturile care creează forma și

culoarea.

Neputând să devin eu însumi un creator, îi ascultam vorbind pe artizani. Înțelepciunea le era pe măsura științei. Erau plini de abilitate, bogați în tradiții savante. Autoritatea magistrală cu care apucau lemnul, piatra, blocul de argilă sau foaia de cupru, merita admirația mea; iar felul de a însoți cu un cântec murmurat gesturile mâinilor, te făcea să te gândești la o incantație magică ce invita la ființă totală materia neîmplinită.

Uneori mă așezam în spatele tarabei schimbătorului de monede și luam între degete pietrele cu care se încerca aurul, pulberea de aur, argintul brut, balanța de monede. Profilul aspru sau frust al monedelor, imaginile de animale, de regi și de zei, care le decorau, semnele misterioase și inscripțiile solemne îmi provocau o uimire mereu nouă. Unele semănau cu niște plăci de bronz abia subțiate, altele alungeau imagini de băieți goi pe lamele subțiri de aur. Mai erau scoici legate în colier și jetoane de fildeș sau aur, stângaci gravate. Omul râdea de surpriza mea și pronunța nume necunoscute: unele dintre aceste nume desemnau insule pierdute în mijlocul unor oceane îndepărtate, altele imperii sufocate de multă vreme sub nisip sau lavă. Oameni puternici își lăsaseră imaginea pe un disc de metal, și gloria lor trăia încă, datorită neguțătorilor. În altă parte, buchete de pene sau pietricele bizar colorate serveau trocului. Neguțătorul le mișca cu amândouă mâinile, deschizând câțiva saci, de unde ieșeau parfumuri ciudate. Descria oamenii care strânseseră acei galeți, care smulseseră acele mănunchiuri de pene de la păsările împodobite cu ele; vorbea despre moravurile, obiceiurile, religiile lor, și lumea se lărgea în fața mea. Treceam barierele ghețarilor, pluteam pe mări calde, aterizam la poalele vulcanilor și arborilor giganți. Uneori, cuprins de delirul imaginației, inventa popoare și ținuturi, iar eu îi demascam minciunile după precizia excesivă cu care sublinia detalii prea pitorești. Când beția povestirii puneă stăpânire pe el, închidea ochii și, legănându-se pe taburet, pipăia cu mâinile lui agile, într-un spațiu devenit deodată

fecund și bogat, acele țări care nu existau.

Până la urmă mă cuprindea o ameteală, după ce călătorisem îndelung în felul acesta pe drumurile unui univers fără limite. Trecătorii se perindau prin fața tarabei lui, conducătorii de măgari și hamalii se împingeau, se înjurau, dar eu nu-i vedeam, purtat din peisaj în peisaj de fantezia povestirii, fără încetare hrănită de ea și fecundată neîncetat de propriile ei vise.

Pentru acei oameni nu exista frontieră clară între obiect și vis. Amândouă se întrepătrundeau și se alimentau reciproc. Și la persan regăseam această predispoziție de a strânge la un loc ultimul plan al stării de veghe și prelungirile indistincte ale viselor. Când descria un covor, nu mai știam dacă era vorba de un covor sau de o grădină, ba chiar nu mai știam dacă acea grădină nu era, mai curând decât o grădină reală, tot un covor, dotat cu o dublă, cu o triplă existență. Surpriza pe care o încercasem la intrarea în prăvălia lui, prima dată, era mult de atunci, se trezea din nou de cum pătrundeam în acea grotă crepusculară cu miros de lână și de mosc. Ca să sporească eficacitatea jocului, se amuza să întindă în fața mea un covor simplu, monocrom și fără desene, arămiu, alb sau albastru, și se petrecea atunci același fenomen care mă surprindea mereu, cu același joc, de parcă aș fi căzut de pe un acoperiș. Pe acea câmpie lănoasă se formau și mișcau imagini iluzorii. Covorul arămiu era un deșert încadrat de munți înalți; nisipul își bomba spatele, săpa prăpăstii. Apoi urmele prelungeau câteva dâre, caravane înaintau lent și prudent pe drumurilor milenare. Magia se risipea însă deodată când persanul, ca să pună capăt jocului, îl scutura brusc, făcând să curgă de pe el toată acea pulbere de iluzii... Altfel aș fi rămas ani în șir pe acele câmpuri de zăpadă sau pe ale sale valuri marine. Mai aveam și alte divertismente, mai simple și mai inofensive în aparență: ele constau în a căuta modelele vii ale formelor abstracte. Dar în momentul când formele indescifrabile căpătau deodată viață, mi se întâmpla să-mi fie frică de tigru, de elefantul sau de păunul eliberat brusc din cușca lui

geometrică și sărind sub ochii mei. Atunci persanul mă liniștea, arătându-mi că dinții le fuseseră piliți, labele zdrobite sau aripile tăiate, spre a nu mai fi primejdioși.

Dar la orfevru mă întorceam cel mai adesea, căci în loc să se amuze de uimirile mele, el le conducea totdeauna pe piscurile celei mai înalte inițieri. Revelațiile pe care mi le făcea, în legătură cu lumea pietrelor și a metalelor, iluminau țesătura secretă a universului. În curând, am împărtășit și eu dragostea și venerația pe care le avea pentru ele. M-a învățat secretele artei lui și, puțin după căsătoria mea cu Alana, m-a asociat la comerțul și la munca pe care o făcea.

Ceea ce am învățat din frecventarea pietrelor prețioase nu poate fi definit cu cuvintele limbajului omenesc. Tot ce aş putea spune despre ele nu ar fi decât aluzie sau simbol. Nici un contact nu a fost pentru mine atât de însuflețitor. Fără să părăsesc prăvălia, aveam impresia că mă avânt în adâncul puțurilor de mină, că parcurg drumuri subterane ce duceau până la lacul de foc unde se elaborează substanțele esențiale. Aceste cufundări în materia cea mai densă îmi dădeau o amețeală comparabilă cu cea pe care o încerci pe culmile celor mai înalți munți. În această perioadă, am învățat că poți ține tot universul în mână sub forma unei pietre scânteietoare. Când roteam perle în mână, mi se părea uneori că mă rotesc odată cu constelațiile. O dragoste violentă se trezise în inima mea pentru aceste pietricele pătrunse de cel mai pur spirit: așteptam de la ele nu știu ce înțelepciune sublimă și definitivă.

O pace desăvârșită mă învăluia atunci. Ascultam baterea discretă a ciocanelor care cizelau o agrafă sau o brățară, scrâșnetul pilelor. Sferele de sticlă pline cu apă se desprindeau ca niște aștri, pietrele se roteau aruncând fulgere și radiind cu miile lor de fațete. Erau acolo saci din piele de linx și un bătrân negru cocoțat pe un scaun care lustruia diamantele cu o pulbere de stele. În metale circulau curenți ciudați, la șocul cu aeroliții se aprindeau scânteii. Toată palpitația misterioasă a universului năvălea

În acel atelier unde șlefuitorii se aplecau peste măsuțele lor ca niște alchimiști peste alambicuri. Magia care emana din arta lor avea ceva neliniștitor și minunat. Am văzut pietre ce căpătau o viață nouă sub tăișul care le ajuta să-și elibereze toate focurile. Am văzut lumina coborând în pietricele opace, care au devenit adevărate străluciri. Ductilitatea aurului, docil la formele fanteziei, îl făcea să se înfășoare în jurul smaraldelor și le fixa secretele. Turcoazele păstrau mirosul rocii din care fuseseră smulse, ambra curgea încă din arborii milenari. Pierdeam noțiunea umană a timpului, în vreme ce se condensau picături de lichid strălucitor și lentilele pietrificații aduceau moartea la o existență nouă. Și când o regăseam pe Alana, în crepusculul grădinii, sprijinită de un copac căruia părea că îi ascultă pulsațiile profunde, mâinile ei aveau parfumul amar al scoarței, iar pajiștea înaltă îi foșnea în jurul picioarelor goale. Noaptea se întredeschidea apoi ca o cochilie de unde curgea laptele astrilor. Pe sub carpeni înnegriți, servitoarele cântau vechile melodii ale deșertului și ale junglei. Gongurile se trezeau din oră în oră pe turnurile templelor și în adâncul fluviului se rostogoleau înăbușit galeți rotunzi șlefuiți de ghețari.

CAPITOLUL XVI

Negustorul de apă ne anunțase despre sosirea apropiată a caravanei și, din ziua aceea, pândeam la porți, spionam mișcarea agitată a vitelor de povară în fundul văii și rumoarea de cântece și strigăte ce anunța de obicei apropierea călătorilor. Unii dintre noi erau urcați în turnuri pentru a zări de departe flăcările lăncilor strălucind prin praf. Știam că învățătorul însoțea această caravană; toată lumea vorbea despre el cu un tandru respect. Mama Semnelor surâdea în dosul pleoapelor lăsate. Credeam că va fi înconjurat de călăreți și de stindarde, că goarne mugind și țimbale de aramă îi vor anunța sosirea, și mă întrebam uneori ce animal fabulos va călări: centaur, licorn

sau hipogrif. Barduk și persanul tăceau; nu-mi răspundeau la întrebări. Alana puneă un deget pe buze și tăcea. Negustorul de apă, fără să răspundă o vorbă, își apăsa amândouă mâinile pe inimă și ridica ochii la cer.

— Iată-i, zise orfevrul punându-și mâna pe umărul meu.

Mă simțeau decepționat; nu erau fanfare, nici luptători cu panăse, nici flamuri multicolore. Cămile epuizate se legăneau pe genunchii în formă de X, bivoli, plini de praf, trăgeau șarete înguste ale căror roți se zdreliseră de stâncile defileelor. Aceeași culoare cenușie, galbenă, bătând în brun, învăluia indistinct pe oameni și pe animale. Rândașii erau prea obosiți ca să cânte.

În curând, locul se umplu de agitație, de chemări și de strigăte. Prin larma baloților trecuți din mână în mână, a animalelor cărora li se scotea șaua, se auzea nechezatul trist al poneilor mongoli. Un miros de nisip, de nădușeală înțepătoare și de miros de impregna covoarele șeilor, prelatele, hainele, pachetele legate cu curele de piele. Un tânăr negustor chinez cobora de pe cal scuturându-și de praf cu biciușca haina lungă de mătase. Ciucuri lungi de jad îi sunau prinși de colier și de centură. Avea mâinile lungi, cu o tentă delicată de galben aproape roz, iar unghiile emailate străluceau ca niște aripi de pasăremuscă. Făcu un semn, ducând mâna la gură, ca să spună că îi era sete, dar negustorul de apă îi ignoră gestul; căuta pe cineva în mulțimea de servitori și conducători de cămile. După ce-l găsi, se repezi în gloată, împingând fără menajamente pe toți cei care îi ațineau calea, și, deodată, îngenunchind, ridică în amândouă mâinile o cupă de pământ plină cu apă. Orfevrul mă apucă de mână și mă trase după el. Barduk și persanul ni se alăturaseră. Călătorul lăsase capul în jos și bea cu înghițituri lungi din cupă. Când cupa fu aproape goală, vărsă ultima picătură pe sol. Era un bărbat bătrân, de tip mongol, îmbrăcat sărăcăcios, ce părea epuizat de oboseală. Orfevrul se apropie de el și îi sărută pulpana hainei. Mongolul zâmbi:

— Așteptați o clipă, să mă ocup de cămile.

L-am văzut apucând căpestrele, ducând cu el animalele care se clătinau, apoi dispăru. Dar îi zărisem privirea și o bucurie caldă îmi învăluia inima.

L-am regăsit în curtea caravanseraiului. Într-o mână ducea o adăpătoare plină, în cealaltă, o găleată de pânză șiroind de apă. Se scuză umil când tânărul chinez se lovi de el, golindu-i pe jumătate găleata. Fața lui ridată era atât de malițioasă în acel moment, încât nu m-am putut abține să nu zâmbesc, și el îmi răspunse cu un surâs atât de frumos, încât m-am repezit să-i sărut mâinile. Barduk mă opri cu asprime.

— Fără familiarități, zise el.

Dar învățătorul îmi făcu semn, ridicându-și adăpătorea, și m-am grăbit să-l servesc. După ce am debarasat cămilele de harnașamente, le-am făcut așternuturi din paie proaspete, le-am dat de mâncare și apă, învățătorul a scos din buzunar o eșarfă albă și și-a șters fruntea. Negustorul de apă venea după noi, la câțiva pași, tremurând de o adorație timidă.

— Încă o clipă, vă rog, zise învățătorul, fără să-i pese de noi.

Intră într-un staul întunecos, de unde se auzea un muget copilăresc. Pe un așternut de iarbă, zăcea un pui de cămilă nou-născut, ale cărui membre subțiri tremurau sub blana albă. Ochii semănau cu onixul limpede, buzele roz aveau prospețimea emoționantă a scoicilor. Coastele lui palpitau și copitele minuscule se mișcau în penumbră, und e dansau musculițe strălucitoare. Se născuse cu puține zile înainte, în timpul călătoriei. Învățătorul îl dusesese în brațe tot drumul; în ultima parte îl încredințase unui servitor al chinezului, care își amintea de învățăturile lui Buddha și spera să dobândească merite.

Mângâie cu mâinile lui îmbătrânite animalul tremurător și murmură vorbe ce semănau cu un cântec de leagăn sau cu o incantație. Puiul de cămilă își legănă capul de la stânga la dreapta, apoi adormi liniștit, și atunci, întorcându-se spre noi, învățătorul zise:

— Ce vreți de la mine?

*

* *

Fusese rezervată pentru el cea mai frumoasă cameră, cea care dădea, printr-o mare arcadă de faianță, spre grădina de portocali și de lămâi. Apa bazinelor făcea să tremure reflexe pe faianță. Prospețimea apei răcorea puțin parfumurile după-amiezii. Alana spălă mâinile și picioarele mongolului. El o lăasă fără stinghereală și fără falsă rușine, mângâindu-i capul catifelat. Când sfârși, zise:

— Binecuvântat să fie copilul pe care îl porți în pânțe.

M-am simțit copleșit de bucurie, de mândrie și de siguranță.

Învățătorul era un bărbat mic de statură și de aparență mai curând plăpândă, cu toate că avea structura osoasă robustă a mongolilor. Trecea neobservat până îi întâlneai ochii. Dar în acel moment te învăluia o imensă revărsare de încredere și de dragoste și te cufundai în acea privire ca într-un ocean de transparență și de limpezime. Ne povesti în seara aceea că se hotărâse să călătorească spre a cunoaște multiplele fețe ale pământului și să se pătrundă de viața lui de o imensă varietate.

— Inima pământului, zicea el, nu bate la fel peste tot. Există ținuturi stâncoase, unde pulsațiile sunt interceptate sau filtrate de straturile groase de piatră. Deșerturile de nisip, și ele, au propria lor existență, și mărele sunt lumi în sine, dotate cu o ciudată personalitate. Nici cerul nu e mereu același, după cum îl observi dintr-un ținut sau din altul. Nu vorbesc doar de poziția constelațiilor care își schimbă locul, nici de stelele străine ce apar când ajungi la marginea exterioară a acestui mare platou pe care umblăm: natura însăși a cerului se transformă și ne transmite alte învățături...

Vorbea foarte simplu, cu o voce blândă și discretă; lucrurile cele mai surprinzătoare deveneau familiare când le evoca și încerca să le explice.

Nu releva decât ce putea fi comunicat celorlalți

oameni și, printre aceștia, numai Fiilor Stelelor, pe care dispoziția sufletească și învățătura ce le fusese dată îi pregătea să înțeleagă misterele. După cunoștințele mele, eu care nu m-am apropiat niciodată mai încolo de prag, aceste lecții erau de o extremă simplitate. Ele constau în mod esențial într-un act de dragoste, dar acesta trebuia să fie total, absolut, să cuprindă ansamblul creației, fără să excepteze nici o ființă și nici un lucru. Numai dragostea era capabilă să păstreze și să fecundeze fără încetare lumea. Era necesar să existe oameni a căror putere de efuziune afectivă să fie de ajuns de mare ca să întrețină fără întrerupere, viața universului.

Învățătorul ne vorbi despre o creație, dar nu eram destul de instruit să înțeleg dacă această creație avusese loc odată pentru totdeauna, după care divinitatea se dezinteresase de ea și lăsase omului misiunea să o întrețină și să o facă să dureze, sau dacă Dumnezeu, nemaifiind destul de puternic pentru a reînnoi veșnic lucrul creat, avea nevoie de ajutorul oamenilor pentru a-i alimenta și a-i perpetua opera. Învățătorul vorbea un dialect mongol, care îmi era puțin familiar, și multe dintre explicațiile lui îmi scăpau. Toate aceste revelații le cunoșteam deja, căci ele fuseseră subiectul multor convorbiri – convorbiri la care asistasem – între persan, Barduk, Kalkeidos, Mama Semnelor și negustorul de apă. Dar vorbele mongolului le adăugau o virtute secretă; un fel de eficacitate, chiar materială și practică, părea că transformă cuvintele în lucruri și conceptele în acte. Limbajul nu era pentru el un simplu mijloc de comunicare, ci însăși instrumentul creației. Dacă n-ar fi fost mai presus de aceste încântări puerile, cred că ne-ar fi făcut surpriza de a vedea născându-se între mâinile lui plantele cărora le pronunța numele. Dacă ar fi spus „elefanți”, în sala în care stăteam ar fi fost elefanți; iar cuvântul cataractă, sunt sigur, ar fi fost destul pentru ca un torent să măture casa orfevrului, toate ființele care o locuiau și grădina dimprejur.

— Universul, zise învățătorul, este o mare stofă

brodată și țesută cu nenumărate figuri, a căror frumusețe și simplă existență depind de integritatea țesăturii. Dacă se produce o deșirare într-un loc oarecare al acestei țesături, dezordinea și distrugerea urmează în curând. E deci indispensabil ca oamenii cărora divinitatea le-a încredințat desăvârșirea creației lui, să o întrețină cu o grijă vigilentă, așa cum pescarii își întrețin năvoadele. Sănătatea unui grăunte de nisip e la fel de necesară ca lumina unui geniu sau a unui semizeu. Oamenii trebuie să îndulcească, să atenueze suferința care deșiră fără încetare această țesătură a vieții, și, într-o zi, să o facă să dispară în întregime. O ființă care suferă, chiar dacă e vorba de obiectul cel mai vulgar, o sandală uzată, un vas ciobit, constituie o pată dureroasă în ordinea creației. Omul înțelept știe că nu există fericire posibilă pentru el atâta vreme cât toate ființele nu vor fi ajuns în același timp cu el la beatitudine. Căci suferința oamenilor, a animalelor și a lucrurilor se răsfârâge în el tulburându-i propria-i pace. Nenorocirea omenirii pricinuieste îngrijorare zeilor. Angoasa unei insecte întreține starea proastă a întregii creații. Nu vom avea niciodată destulă dragoste să consolăm toate lucrurile care suferă, vizibile sau invizibile, să le conducem la bucurie și la armonie.

Învățătorul ne-a povestit mii de lucruri surprinzătoare întâlnite în călătoriile sale. În orele de singurătate, de anxietate și de descurajare fusese nespus de ușurat de prietenia lucrurilor. Dragostea pe care noi le-o dăruim nu înseamnă nimic pe lângă cea de care ele sunt capabile, și pe care ne-o împart cu plenitudine și din belșug de îndată ce apelăm la ele.

— Dacă omul n-ar întreține în jurul lui o atmosferă de egoism, de abuz, de violență și răutate, care îi atrage neîncrederea și dreapta revoltă a lucrurilor, vârsta de aur ar reveni pe pământ. Căci vârsta de aur nu era decât o stare de armonie, foarte simplă, unde fiecare individ, recunoscând apartenența reciprocă a tot ce există, rămâne în stare de comuniune frățească cu creația. Departe de a o exploata pentru propriul lui uz egoist, de a o distruge sau

de a o brutaliza proteste, cu răutate, de a prăpădi fără profit pentru nimeni atâtea vieți necesare la perfecționarea ordinii lumii, înțeleptul stabilește o stare de armonie între el însuși și tot ce-l înconjoară, cu ceea ce cunoaște ca și cu ce nu cunoaște, cu tot ce trăiește și va trăi... și uniunea se dezvoltă atunci spre perfecțiunea sublimă, care nu va fi atinsă dacă fiecare om nu ia cunoștință de misiunea lui aproape divină și nu acționează conform cu legile îngerilor.

Nu am îndrăznit să-l întreb pe învățător dacă Fiii Stelelor, care păzesc și răspândesc această doctrină, erau destui de numeroși pentru a se putea spera venirea apropiată a acelei armonii de care vorbea. Dar, de parcă ar fi ghicit întrebarea pe care nu o pusesem, se întoarse spre mine și zise:

— Fiecare om trebuie să împlinească mai întâi această armonie în propria lui inimă, să se debaraseze de discordiile care îl muncesc și-i distrug fără încetare unitatea interioară. Nu i-ar servi la nimic să lucreze pentru perfecțiunea universului, dacă în centrul inimii lui nu e decât un vulcan care tresare, un cuib de șerpi veninoși, o gloată de animale violente, agățate unele de altele și care se sfâșie între ele; să trăiască mai întâi în pace cu el însuși, ca să nu contamineze cu propriile lui boli seninătatea și sănătatea lucrurilor care-l înconjoară; instaurând propria lui armonie, va fi lucrat foarte mult la armonia lumii. Într-o zi, înțelepciunea Fiilor Stelelor va triumfa în fața tuturor obstacolelor puse de oameni, în mod stupid atașați, așa cum sunt copii capricioși, de ceea ce poate să-i degradeze, să-i înjosească și să-i distrugă. Și e bine ca Fiii Stelelor să trăiască pentru ca stelele să nu se stingă.

Primi vasul de tămâie din mâinile Alanei, care, îngenunchată în fața lui, sufla peste jăratic. Mici flăcări albastre trosniră vesel și mirodeniile se aprinseseră eliberând fumul ce urca domol spre cerul nocturn. Ceremonia a fost scurtată. Caravana pleca din nou a doua zi. Învățătorul trebuia să se ocupe iar de animale și de povara lor. M-am mirat că accepta o existență atât de penibilă, plină de oboseli și umilințe, dar persanul îmi

spuse că era mai util creației astfel, și că primind bruftuiele marilor negustori chinezi, putea să le miște și să le lumineze sufletele. Ne-am despărțit de el. Își puse degetele pe capetele noastre în semn de binecuvântare și ne sărută umil mâna. Când veni rândul lui Barduk, îi mângâie cu afecțiune umerii și îi sărută gura, în semn de mare tandrețe și de melancolic adio; așa am aflat că Barduk avea să moară în curând.

CAPITOLUL XVII

Barduk a murit la începutul toamnei, la vremea când vânturile reci coboară de pe platourile înalte, anunțând vastele acumulări de zăpadă în văile muntoase. Și-a depănat poveștile până în ultima zi, așezat la umbra unui copac, în ambrazura unei porți mari din cărămizi zmălțuite, sau în piață, în mijlocul negustorilor ambulanți și al saltimbancilor. Auditorii remarcaseră că poveștile lui rămâneau acum mereu neterminate. Tăcerile deveneau din ce în ce mai lungi, în vreme ce Barduk se juca cu pietricelele strălucitoare, pe care le arunca dintr-o mână în alta. Nu pentru că se dezinteresa de istoriile lui, dimpotrivă, ele căpătau o importanță din ce în ce mai mare pentru el și pentru cei care îl ascultau. Dar aflase că, în realitate, lucrurile nu se termină niciodată în viață și că e arbitrar să impui o concluzie la ceea ce nu are sfârșit. Enervat atunci că ascultătorii nu plecau, așteptând sfârșitul povestirii, îi trimitea la plimbare cu un gest agasat, sau se scula și pleca, uitându-și pe jos boneta și eșarfa, lăsându-și haina să se târască prin praf, cu o înfățișare atât de obosită, încât prietenii lui clătinau din cap, suspinând de îngrijorare și de compasiune.

Semnificația povestirilor nu se schimbase. Găseai mereu, voalată de simboluri abile, doctrina Fiilor Stelelor sau, fixată în mituri minunate, istoria vechilor zei, care se împletea strâns cu credințele lor. Imaginația lui rămânea capricioasă și versatilă, comandată de fantezia momentului. I se întâmpla tot așa de bine să povestească

zile întregi unor ascultători fascinați, care uitau de foame și de sete, cât și să treacă săptămâni fără să deschidă gura. Se putea vedea atunci – și era un spectacol ciudat – o mulțime curioasă care-l urma pe străzile orașului și aleile bazarului, pândind clipa când Barduk se va așeza jos și va deschide gura. Dezamăgiți, dar mereu plini de speranță, acești fervenți îl escortau oriunde se ducea: la băi, la plimbare pe malul fluviului, la han, ba chiar la templu, unde se ruga frecvent. Uneori, exasperat de acest cortegiu supărător, se întorcea și îl alunga cu mâna, așa cum alungi niște muște. Dar ei nu voiau să înțeleagă și nu se dezlipeau de el, tenaci, exigenți și pasionați de povești. Nu-i mai lăsau o clipă de singurătate. Când se ducea în vizită la persan sau la Kalkeidos, prăvălia orfevrului sau a negustorului de covoare se umplea îndată de o gloată bosumflată și lipsită de ocupație, care se înghesuia în magazin.

Povestirile clocoteau încă în imaginația lui, preaplinul sărea și dădea pe afară în invenții fantastice, dar în momentul când trebuia să povestească, îl apuca un fel de lehamite, și sentimentul inutilității făcea să piară prima frază pe buze. Știa că, dintre toți, puțini ascultau cu adevărat istoria pe care o compunea; majoritatea se lăsa distrasă de țipetele unui copil, de zborul unei păsări sau de trecerea unei femei; ori reconstituiau în felul lor și cu propriile lor resurse, în imaginație, o istorie absurdă; ori se uitau în jos cu o privire neatentă și buimacă. Unii profitau de pauzele pe care le făcea în cursul povestirii pentru a pune întrebări stupide. Mai înainte îi tolera pe acești inoportuni și uneori îi asculta chiar amuzat. Acum prostia lor îl agasa, simțea că timpul e măsurat. În definitiv, era mai bine să tacă, să înceapă prin a tăcea, și apoi să moară.

S-a crezut că era vindecăt când și-a reluat, la apusul soarelui, locul obișnuit și cercurile de ascultători au putut să se formeze confortabil în jurul lui. Fața îi devenise amabilă și de o bunăvoință ironică. Povestea cu o abundență încântătoare, alertă, nesecată; secretele mistice se învăluiau cu ornamente sclipitoare, care le făceau

imperceptibile celui ce nu cunoștea primele mistere. Poporul, fermecat, scotea strigăte de bucurie. Povestirile cele mai grave și cele mai profunde se împodobeau cu o grație senină. Se spunea: „Niciodată Barduk nu a fost atât de strălucit”. Dar prietenii lui ghiceau că avea să moară.

Într-o seară, inventă istoria unui povestitor din timpurile străvechi. Acesta trecea prin peripeții extraordinare; povestirile se materializau în jurul lui, evenimentul pe care-l inventa avea loc imediat, era destul să pronunțe numele unui obiect pentru ca obiectul să fie acolo, numaidecât, chiar dacă era un obiect fabulos sau imaginar. În schimb, toate realitățile concrete ale vieții nu erau pentru el decât derularea unei panglici, unde ar fi fost înscris textul unei povestiri. Acel povestitor trăia de multă vreme captiv al acestei vertiginoase fantasmagorii, apoi, într-o zi, murea. Barduk îi descria funeraliile cu detalii atât de precise și cu atâta insistență, încât prietenii înțelesesă că, în ziua aceea, le recomanda ordinea și ritul propriilor lui funeralii. Au ascultat cu atenție și au păstrat în memorie poruncile lui. Apoi, când Barduk a murit, au organizat funeraliile ordonate de el, într-un mod ciudat și măreț, care era, poate, într-adevăr, cel a vechilor povestitori de altădată.

Cu toate că vântul era violent și rece, ascultătorii se înghesuiau în jurul lui la fel de numeroși ca de obicei. Se instalase în ziua aceea în curtea unui templu, ai cărui preoți îi acordau cu plăcere ospitalitatea. Gonguri de bronz stăteau atârinate de grinzi lăcuite, armuri oferite zeilor ca trofee se îngrămădeau aidoma unor carapace de insecte, în jurul unui stâlp înalt, vopsit cu un roșu sângerieu. Uneori trecea o dansatoare, îmbrăcată cu o rochie transparentă, lăsând în urma ei o dâră de parfum, viu și înțepător ca vântul marin. Din sanctuar răzbătea zumzetul rugăciunilor, asemenea hulei valurilor, urcând și coborând în golurile crepusculului. Din când în când, răsuna un clopoțel, sau o trompetă mugea într-o subterană. Sacrificatorii purtau animale gătuite, iar Barduk, devenit deodată tăcut, le urmărea cu o privire compătimitoare. Își ascundea marea

neliniște sub o emfază artificială, care nu îi era obișnuită. Niciodată nu păruse atât de puternic, atât de alert, și geniul lui scânteia, în ciuda ornamentelor vulgare cu care încerca să-l mascheze, asemenea puzderiei de stele în cea mai limpede dintre nopți.

Fără să poată explica acest presentiment, fiecare aștepta în seara aceea o revelație extraordinară, și Barduk el însuși părea pe punctul de a dezvălui marile secrete, cele pe care le întâlnești de cum pui piciorul pe prag. Dacă nu ne-ar fi avut în jurul său decât pe noi, prietenii lui, cred că ar fi eliberat confidențele majore, dar, privindu-și ascultătorii, își simțea vorbele întărindu-i-se în gât. Ar fi vrut să le ascundă ca pe niște pietricele brute, de care fiecare profită cum poate, și lupta totdeauna împotriva acelei nevoi de efuziune care îl chinuia.

Seara era cenușie și friguroasă. Păsări mari albe se roteau în jurul turnurilor templului. Nu țipau, și aripile lor plesneau sec ca pânzele smulse de pe catarg în timpul furtunii. Una dintre aceste păsări ținea în gheare un mieluț, pe care îl lasă să cadă în momentul când zbura oblic pe deasupra povestitorului. Animalul căzu drept în fața lui Barduk. Un jet de sânge îi împrășcă hainele.

Barduk tăcu, ridică ochii și văzu păsările albe care dispăreau spre cerul alb. Mielul rănit gemea domol. Atunci, Barduk oferi viața lui în schimbul vieții mieluțului, ofranda fu acceptată, și Barduk, epuizat de prea marea lui dragoste, muri imediat.

Și, depărtându-se, ascultătorii se întrebau cum s-ar fi sfârșit povestirea dacă ar fi terminat-o. Nu știau că nu putea să se termine altfel. Noi, prietenii lui, l-am purtat pe Barduk în casa ruinată, unde locuia printre fantomele și păsările de noapte. L-am vegheat până dimineată, alungând cucuvelele și fantomele, care dădeau fuga să-l vadă. Casa nu avea acoperiș; zidurile construite din cărămizi uscate se sfărâmau și cădeau în pulbere.

*

**

Barduk nu voise să se construiască pentru el un

mormânt nou. Nu știu dacă din modestie, sau, dimpotrivă, din orgoliu. Numise precis momentul în care trebuia să-l îngropăm. Era un tumulus ce se ridica la oarecare distanță de oraș, în vale. Se presupunea a fi locul de odihnă al unor regi sau cuceritori de altădată. Pe mungel crescuse iarba.

Pe una dintre pantele tumulusului, în locul marcat de o piatră în formă de leu, dar atât de uzată încât devenise de nerecunoscut, am săpat și am găsit intrarea într-o galerie. Zidurile de marmură albă, netede și groase, purtau figuri și inscripții. Unele dintre acele imagini pe care le priveam pe furiș, în timp ce purtam cadavrul lui Barduk de-a lungul coridorului, îmi aminteau câteva episoade din povestirile lui. Poate că locuise deja acolo. Lumina lămpilor tăia brutal basoreliefurile: unele figuri începeau să danseze și să salte. Atmosfera era apăsătoare, umedă, puțin înspăimântătoare. Doar Fiii Stelelor erau acolo. Transportasem trupul neînsuflețit în zori, pe furiș, ca să evităm curiozitatea poporului. Culoarul cobora ușor apoi se oprea în fața unui puț. Totuși, când am coborât o lampă legată de o sfoară, nu am descoperit decât un fel de groapă zidită și complet goală. Am trecut-o pe scândurile aduse cu noi și ne-am continuat drumul. Culoarul era mai îngust, lipsit acum de ornamente, și cobora după o pantă mai rapidă. Mi se părea că mergem deja de multă vreme și corpul lui Barduk devenea din ce în ce mai greu, pe măsură ce ne apropiam de țintă. Culoarul a făcut o cotitură bruscă, la dreapta, și s-a deschis, pe neașteptate, într-o sală destul de mare.

Era așa precum o descrisese povestitorul. Pe jos, acoperite de nisip cenușiu, stăteau ustensilele familiale, asemănătoare cu cele pe care le întâlnești în casa cea mai modestă. Dar locul pe care-l ocupau și poziția unora față de celelalte le dezvăluia importanța. Am aflat astfel că era interzis să te atingi de vasul acela, să te așezi pe taburetul de acolo. Am aprins lampa ce atârna de boltă: era plină cu ulei și avea un fitil nou. Sub lampă se găsea un sicriu de piatră roșcată. Însăși sărăcia mobilierului și absența ornamentelor îi scoteau în evidență extraordinara

maiestate. De cum am intrat în acea cameră funerară, am simțit o mare nerăbdare să ieșim: totuși atmosfera care domnea aici era de o blândețe subtilă și insinuantă. Dar chiar de această blândețe poate că îmi era frică. Barduk era învăluit într-o haină mare de stofă roșie. După ce i-am aranjat cutele după liniile prescrise și am fixat greutatea de jad ce trebuiau să mențină aranjarea pentru eternitate, am ieșit din cameră lăsând lampa aprinsă. Înainte de a părăsi acel mormânt, am aruncat o ultimă privire spre sicriu. Barduk semăna cu o insectă acoperită cu elitrele. Draparea făcea să te gândești la o mare crisalidă din care, în curând, va ieși o nouă ființă vie. Camera părea acum amicală și confortabilă. Numai prezența noastră era inoportună, și obiectele așteptau ca ultimul dintre noi să părăsească tumultul ca să respire liber.

Am aruncat în groapa goală scândurile ce ne ajutaseră să traversăm puțul. Mi-ar fi plăcut să întârzii pe culoarul de marmură sculptată, ca să cunosc istoriile ce erau povestite acolo, dar persanul mă trase după el; era lipsit de respect să rămâi aici, zicea el. Poate că îi era și frică de tot acel gol. Trecuseră deja mai multe secole de când mormântul fusese jefuit de hoți, care luaseră cu ei comorile regilor și cuceritorilor. Am pus la loc leul de piatră, am astupat cu pământ și cu pietre intrarea coridorului. În timp ce lucram, mă gândeam la crisalida lui Barduk, culcată în cufărul ei de profir. Totul semăna mult cu una din poveștile lui...

CAPITOLUL XVIII

După moartea lui Barduk în oraș s-au instalat mai mulți povestitori. Ei atrăgeau ascultătorii cu bufonerii, cântece de trompete sau mascarade bizare. Se invidiau, erau geloși unii pe alții, se calomniau public și se înjurau îndelung când se întâmpla să se întâlnească. În vreme ce Barduk se așeza la întâmplare, într-o piață sau în scobitura unei porți, noii veniți își disputau locurile pe care le credeau avantajoase și pretindeau să-și atribuie

proprietatea asupra lor, plasând acolo un stindard ce le purta numele, o pancartă ce le amintea titlurile și succesele; unii construiau chiar mici incinte de lemn, al căror acces îl rezervau nobililor și celor bogați.

Totul se schimbă cu noii povestitori. Câțiva dintre ei au încercat să reia istoriile lui Barduk, dar în gura lor acestea pierdeau orice culoare, orice semnificație. Oricât de bună le era memoria, nu putuseră să rețină decât conturul exterior al povestirii, sensul aparent al anecdotei. Împresurau cu o înfumurare zgomotoasă povestiri misterioase, făcute să fie murmurate în taină. Dădeau unor detalii neînsemnate o importanță absurdă și uitau poanta esențială. Imitațiile lor stângace au dezamăgit într-atât publicul, încât înțeleseseră că nu erau pe calea cea bună, încercând să-l imite pe neuitatul Barduk. De altfel, această constrângere îi apăsa: preferau să se lase în voia talentului lor natural, care îi ducea spre farsă, aventuri romanești, glume echivoce, iubiri dramatice și sângeroase.

După un timp, chiar atmosfera orașului s-a transformat. Piețele semănau acum cu niște mari colivii cârâitoare. Magistrații fură obligați să dea un edict pentru a interzice povestitorilor să se instaleze la adăpostul marilor porți, căci stinghereau cu strigătele lor dezbaterile tribunalelor ce se întruneau acolo sau barau accesul străzilor cu mulțimea curioșilor care se înghesuia să-i audă. Poporul le luă apărarea, încât avu loc un început de revoltă, și magistrații au fost obligați să cedeze. Plini de orgoliu în urma acestui succes, povestitorii și-au etalat nerușinarea în orașul care li se abandonase. Uneori ni se întâmpla și nouă să ne așezăm printre ascultători, și chiar să ne lăsăm imaginația antrenată de apele grele ale vervei lor. Dar nu ne lăsăm cu inima bucuroasă hrăniți cu prostii și abjecții. Regretam timpul pe care îl pierdusem ascultându-i, ne aminteam arta delicată și secretă a lui Barduk și ne îndepărtam apăsați de o beție nesănătoasă, ascunzându-ne fața după mâneci, pentru ca nimeni să nu vadă că plângeam.

Ca să scăpăm de această vrajă mohorâtă, ne-am făcut

obiceiul să ne strângem pe tumulus în serile când Fiii Stelelor nu se duceau la vechiul bastion. Ne simțeam mai aproape de pământul divin și profund când aveam sub picioare iarba ce acoperea trupul prietenului nostru. Ascultam tăcuți, de parcă o voce ar fi putut să răsunе în cavitatea aceluia mormânt și să traverseze toate straturile de piatră și de vegetație, înainte de a ajunge până la noi. Aduceam uneori libații de vin și de lapte: lapte de cămilă, și vin de Khorassan, care îi plăcea atât de mult, încât se amețea din când în când. Știam că aceste ofrande traversau solul și se scurgeau în cuva de piatră roșie, unde se odihnea, asemenea unui vierme înfosit în cocon. Așteptam să învie, dar Mama Semnelor ne spunea că e zadarnic să așteptăm, metamorfozele, ne explica ea, se produceau lent, și nimeni nu putea să prevadă sub ce formă va reapărea Barduk pe pământ. Putea să revină sub forma unui fir de iarbă, unui râu, unei șopârle, a unui prinț sau a unui prezicator; și dacă l-am fi întâlnit pe prietenul nostru, majoritatea dintre noi nu l-ar fi recunoscut. Aceste avertizări ne cufundau în tristețe și descurajare. S-ar fi zis că viața fără Barduk devenise insuportabilă.

Altădată era imposibil să repeți exact o povestire de Barduk; cel care risca s-o facă, sfârșea prin a se încurca și rămânea de rușine; ai fi zis că țesătura povestirii era construită pe un fel de labirint, a cărui cheie o avea un singur om. Am auzit oameni inteligenți și atenți bâlbâindu-se penibil când încercau să reconstituie istoriile lui Barduk. Noii povestitori datorau însă o bună parte din popularitate facilității cu care se transmiteau anecdotele lor, chiar printre oameni fără învățătură. Ca să flateze la rândul lor mulțimea care îi patrona, au interpretat cu abilitate dorințele și aspirațiile acestei mulțimi, astfel încât au putut să i le înfățișeze în oglinda povestirilor, unde începea să-i placă să se contemple.

Străinii care se opreau în oraș, se mirau de această transformare. Când Barduk trăia, se întâmpla ca alți Fii ai Stelelor, venind din țări îndepărtate, să recunoască în spusele lui frânturi din doctrinele lor și să fie atunci

conduși de el la învățător și la Mama Semnelor. Se întâmpla destul de des ca întrebările puse de un ascultător, în timpul unuia dintre acele intervale când Barduk răspundea curioșilor, să releve în el un adept al credinței noastre. Atunci Barduk zâmbea în spatele mâinii și da istoriei lui o întorsătură neașteptată, care-l făcea pe curios să regăsească în sfârșit marile secrete. Poveștile lui erau ca niște poduri aruncate de la un popor la altul, pe deasupra oceanelor și deșerturilor. Distanțele, diferențele de rasă sau limbă nu mai contau.

La Roma, în China și în templele Tibetului, povestirile lui Barduk revelau semnificația lor unică, oamenii se recunoșteau frați și se contemplau reciproc în ele cu dragoste. Fire de aur pluteau în univers, și de ele se prindeau sufletele iluminate ce se avântau astfel unele spre altele, înflăcărare de o mare tandrețe. În ziua în care Barduk a murit, o voce aeriană a tăcut, și de atunci mesajele au alergat printre degetele vântului, printre torentele subterane. Odată cu moartea lui Barduk, a început și decadența acestui oraș. Simțeam cu toții că putea oricând să sufere dezastrul: o invazie străină, o epidemie teribilă sau o catastrofă necunoscută. Semnele o anunțau.

Viața rămânea totuși plăcută. Grădina în mijlocul căreia trăiam cu Alana a înflorit iar în primăvară. Primii trandafiri s-au deschis chiar în momentul când primul nostru copil începea să țipe. Nori mari treceau pe cerul rotund cu o bunăvoință calmă și senină.

Aerul mirosea a fragă și a liliac. Pisici jucăușe se fugăreau vesele în iarba nouă. Atmosfera era răcoritoare ca o piatră udă.

Îmi împărțeam zilele între muncile grădinii și prăvălia orfevrului. Pietrele prețioase îmi deveneau din ce în ce mai familiare. Știam acum aproape totul despre folosința și dispozițiile lor. Le interogasem cu atâta dragoste, încât nu mai păstrau multe secrete pentru mine. Kalkeidos zâmbea de progresele mele pasionate și își mângâia barba cănită.

Până la sosirea mongolilor, cred că această pace nu a fost tulburată de nimic. În ziua în care am fost treziți de tobele de război, când am văzut galopând pe platourile de stâncă roșiatică, aplecate deasupra văii, mici ponei albi, grupați sub stindarde multicolore, nu simțisem că însăși viața orașului era în primejdie. Această primejdie, dacă trebuia să vină într-o zi, ar fi fost mai puțin fățișă și nu atât de ușor de învins ca mongolii. Ordinea lumii nu fusese zguduită de aceste mișcări ciudate, care deranjează în același timp stabilitatea oamenilor și a lucrurilor. Ne-am înșela, dacă am crede că societățile și statele se pot disloca fără să atragă totodată perturbări, profunde în obiecte. Războiul cu mongolii le-a atins mai puțin decât ciuma pe acestea din urmă, de exemplu, căci era o problemă care nu-i interesa decât pe oameni, problemă pe care au rezolvat-o repede între ei.

Tânărul care adusesese, într-o seară, la adunarea Fiilor Stelelor, o perlă bolnavă spre a fi salvată o știa bine. Și când Kalkeidos îl sfătuisese s-o trateze cu o baie de apă marină, vorbea astfel ca să pună la încercare dragostea și încrederea noului venit. Căci în propriul comportament față de pietrele prețioase, care sunt fără îndoială mai subtile, mai fragile și mai impresionabile decât celelalte, Kalkeidos arăta atâta precauție, de parcă ar fi avut în mâini un copil rănit. Avea pentru ele un respect niciodată diminuat de faptul că făcea comerț cu ele. Am remarcat adesea că, înainte de a vinde un inel sau un colier, ezita, și dacă nu recunoștea la cumpărător calitatea de dragoste pe care trebuia s-o aibă un om pentru a se asocia cu noblețea și frumusețea lor, își reînchidea ușor cuferele și sertarele și-i spunea clientului mirat să plece la ceilalți orfevri, confrății lui, mai puțin scrupuloși.

Într-o după-amiază, la ora când siesta ia sfârșit și când activitatea bazarului reîncepe să zumzăie pe aleile pline cu obiecte împletite, calde și aurii ca fagurii unui stup, am văzut intrând în prăvălie o femeie foarte frumoasă, îmbrăcată distins și pompos totodată. O urmau trei paji negri, caraghioși, împopoțonați cu eșarfe de

mătase ce serveau drept centură, vestă și turban. Toți purtau casete mici de argint cu farduri și parfumuri. Cel mai înalt puse jos o pernă de catifea cenușie pe care se așeză curtezana, având mare grijă să-și aranjeze în felul cel mai grațios voalurile și rochia. Semăna cu o orhidee, puternică și fragilă în același timp, neliniștitoare și splendidă.

Kalkeidos, trezit din somn, se grăbi s-o servească cu un zel nemaîntâlnit la el până atunci. După dovezile de respect pe care i le arăta, ai fi zis că primise o prințesă sau pe preoteasa unei divinități. Întreaga lui prăvălie fu imediat cu susul în jos; ajutoarele și servitorii alergau în toate direcțiile, deschideau dulapuri, aduceau casete. Eu mă țineam la o parte, uimit de această harababură. Kalkeidos îmi făcu semn să mă apropii. Ezitam încă, surprins de marea frumusețe a străineii, și ghicind, totuși, că era o prostituată. M-am supus în sfârșit chemării lui și am venit să mă așez lângă el, în fața vizitatoarei.

Trebuie să mărturisesc că rar am contemplat o față atât de emoționantă. Nu știu dacă acea maiestate bizară venea de la fardurile care făceau din ea aproape o mască stilizată sau, dimpotrivă, din aceea că, în ciuda fardurilor, trăsăturile păstrau toată ardoarea vibrantă a unui suflet în plin zbor. Aceste cuvinte îmi veniseră îndată fără să înțeleg ce însemnau. Poate că îmi amintise de o pasăre zburând foarte sus, în cercuri largi, cu aripile aproape nemișcate, și totuși urcând mereu mai sus, cu o mișcare imperceptibilă și regulată, până în momentul când avea să dispară în valurile norilor sau razele soarelui. Am simțit și puterea unei chemări, intensă, irezistibilă la care eram gata să răspund, cu toată iubirea mea pentru Alana. Era, pe lângă o dorință, ceva mult mai grandios și mai teribil decât dorința. O aspirație violentă spre înalt, o nevoie de a întâlni zborul lent și magnific al acestei păsări în plin cer. Presentimentul unei voluptăți ce nu era deloc în ea însăși scopul și sfârșitul, ci trecerea spre o plăcere mai înaltă, spre o cunoaștere mai perfectă.

Nu voi descrie frumusețea lui Dakuri. Chiar atunci

când mi-a fost foarte familiară, nu am reușit niciodată să o fixez în spiritul și chiar în privirea mea. Se schimba precum cerul, precum apa, instabilă, agitată de toate reflexele lucrurilor exterioare, de toate mișcările pasiunilor sau curiozităților. Toți cei care mi-au vorbit despre ea, mi-au descris portrete diferite, și în nici unul dintre ele nu recunoșteam ce era Dakuri pentru mine. Lângă ea nu-mi dădeam seama că eram infidel Alanei; dimpotrivă, mi se părea că dacă o întâlнисem mai întâi pe Alana, aceasta nu făcuse decât să pregătească calea apariției lui Dakuri, și când mă întorceam lângă cea care era soția mea și mama copiilor mei, îi aduceam o dragoste sporită, purificată, reîntinerită. Căci, ceea ce primeam de la Dakuri, nu era o plăcere furișă, întristătoare și trecătoare, ci un fel de inițiere superioară, un mod de a comunica cu sufletul lumii, pe care nici un mijloc de cunoaștere nu o va înlocui vreodată.

Kalkeidos o știa bine. Când a pus el însuși, în ziua aceea, mâna lui Dakuri în mâna mea, știa că drumul pe care mă trimitea nu mă va abate de la fiica lui și de la fericirea căminului nostru. Era pur și simplu ca atunci când urci spre o terasă mai înaltă, mai îngustă, unde vei fi mai aproape de stele, fiind în același timp chiar în inima celei mai întunecate nopți. Dakuri mi-a părut întotdeauna vastă și tainică ca noaptea: o noapte traversată de meteori și punctată de imaginile clare ale constelațiilor, dar în adâncul căreia sălășluia aspirația teribilă a genunilor. O veneram ca pe o persoană sacră, deși știam că își vindea trupul unor oameni ce nu erau demni de ea...

—... foarte scump, îmi mărturisii Kalkeidos, foarte scump!

— De ce? am întrebat dezorientat și dezamăgit.

— Marea Mamă a Lumii se dăruiește tuturor, șopti el, și fiecare plătește cum poate cu ceea ce are.

CAPITOLUL XIX

Când Kalkeidos îmi ceru s-o conduc pe Dakuri la ea

acasă, m-am supus și am prins-o de mână la fel de simplu de parcă aș fi întâlnit o veche prietenă din copilărie sau o camaradă de demult. Micii negri tropăiau în fața noastră și pocneau tocurele încălțărilor de lemn. Ne opream uneori în fața unei prăvăli. Când întindea mâna spre un obiect, mi se părea că acesta, oricât de vulgar îi era materialul, va scânteia. Tot ce atingea, se apropia de ea, o mângâia, primea viața profundă care îi emana din degete, frumusețea care radia din ochii ei. Mă gândeam la un astru ce atrage în orbita lui toate stelele și toți grăunții de pulbere răspândiți în univers. Uneori mă prindea amețea privind-o; așa ca din înaltul unui turn uriaș. Măinile noastre au rămas strânse una în alta până când am ajuns în fața casei. Un zid înalt și alb, proaspăt vopsit, pe o stradă calmă și tăcută. Copacii își aplecau capetele pe deasupra zidului. Era cartierul curtezanelor. O pace ciudată domnea aici: nu se auzea decât șiroirea fântânilor, pălăvrăgeala pescarilor și cântece cu jumătate de voce, așa cum ți le murmuri pentru tine, în curțile răcoroase, lângă jeturile de apă.

Tânăra care ne deschise poarta era brunetă, vioaie și numai zâmbet. Numele ei, îmi explică Dakuri, voia să însemne Balsam. Ținea deasupra capului o lampă de aramă unde pâlpaia o flacără albastră. Un culoar lung și îngust ducea în grădină. Pe cerul cenușiu-albastru am văzut mișcându-se copaci întunecați. Când am ajuns în grădină, luna se ridica în spatele unei cupole, roșie, grea, spongioasă, ursuză, ca un astru rău trezit. Purta după ea frig și neliniște. Pe ziduri au început să alerge reflexe scânteietoare. Am zărit o umbră alături de cea a lui Dakuri. Balsam își stinsese lampa. Luna curgea peste noi ca un lapte acru. Am întins limba de parcă aș, fi putut să gust savoarea acestei șiroiri. Dakuri întoarse capul spre mine și zâmbi.

— Da, lapte acru, zise ea.

Și Balsam izbucni în râs. Câteva instrumente au început să cânte în grădina vecină. Luth-uri, harfe și un fel de flaut grav, pe care nu-l mai auzisem până atunci. M-am

așezat lângă Dakuri pe ghizdul bazinului. În acel moment, mi-am dat seama că mâinile noastre erau tot unite. Ochii se întâlneau, se priviră cu uimire, apoi mâinile împreunate coborâră în apă, tulburând fața constelațiilor. Balsam îngenunchie lângă noi și își așază capul pe genunchii lui Dakuri. Ochii ei negri, veseli și foarte vioi, se plimbau de la o față la alta. Un colier de perle mici cobora între sânii ei tineri, pe care tunică îi descoperea aproape în întregime.

Se prefăcu că adoarme, dar continuă să ne observe printre pleoapele pe jumătate închise.

Luna se smulse din cupolă, întreagă, ca dintr-un ou gigantic, semănând pe cer o rouă verde. Se opri o clipă în vârful unui copac, păru că scotocește printre ramuri, apoi se eliberă și își continuă calea.

Stăteam așezați pe marginea bazinului, unde luna se juca cu oglindirea ei gălbuie. Balsam, ghemuită într-un boschet înflorit, acompania cu jumătate de glas cântecul instrumentelor din grădina vecină. În mine cobora o fericire ciudată. Toată substanța grea, care îmi apăsa corpul, se desprindea așa cum un copac își leapădă vechea scoarță. Eram gol și ușor, transparent, plin de reflexe și ecouri. Nu mai existau zile, nu mai existau nopți. Lumea se odihnea, asemenea unei perle enorme într-o palmă, ca perla cu care se juca Dakuri. Când curtezana se sculă și mă trase în camera ei, am urmat-o ca atras de forța unui meteor. O putere necunoscută pusese stăpânire pe mine. Nu era atât dorința, cât un fel de inspirație bruscă, de chemare de aer, irezistibilă. Nu căutam voluptate lângă Dakuri; voluptatea primită de la ea n-ar fi fost decât un fel de inițiere a corpului pentru cunoașterea mai profundă a sufletului. O emoție sacră mă stăpânea apropiindu-mă. Goliciunea ei era tulburătoare ca cea a cerului înstelat.

Se culcă pe pragul camerei. Plăcile zmălțuite, reci, îmi înghețau genunchii și mâinile. Auzeam zumzetul instrumentelor în grădina vecină, clipocitul unui râuleț, gâfâitul aceluia piept întins spre cer. Legănată între pământul profund și cerul înstelat, Dakuri se mișca ca un pod de liane aruncat peste neant. Strângând-o în brațe, mă

agățam de un astru care gonea printre constelații, și uneori trebuia să o smulg acelui sol în care se înfunda, cuprinsă iar de violența focului central.

Dacă n-aș fi simțit răceala și plesniturele argilei emailate, aș fi putut să cred că somnul mă împingea de-a lungul unor case de vis. Pierdusem noțiunea trupului meu. Abandonat unei puteri supranaturale, care îl ducea în spațiu, corpul meu nu mai era decât o cochilie goală umplută fără încetare de torentul unei noi bucurii, și care arunca chiar și această bucurie, ca să păstreze ușurința sublimă a fericirii. Acest sentiment nu-l încercam lângă Alana. Poate că Dakuri trebuia să fie sacrificată dragostei universale pentru a o răspândi la rândul ei peste ființele ce se apropiiau de ea.

Nu m-am mirat deloc întâlnind-o, câteva zile mai târziu, pe Mama Semnelor în grădina ei. O mare prietenie le unea pe cele două femei, ajunse pe căi diferite la cunoașterea acelorași secrete; și mă întrebam uneori dacă Dakuri nu era cumva și ea nemuritoare.

— Barduk a murit; și veți muri și voi. Credeți că moartea e un lucru atât de important? spunea Mama Semnelor. Când te trezești dimineța, regăsești în minte aceeași problemă care te preocupa în momentul când ai adormit. Visele nu sunt decât o ușoară abatere de la subiect sau o învățătură profetică; nu-ți abat însă sufletul de pe calea lui dreaptă, cel mult îl instruiesc și îl distrează în timpul traseului. Moartea nu e altceva. Dacă te gândești la neant în momentul când mori, în neant vei cădea; dar dacă ai în fața ochilor ținta mersului tău, ținta va fi acolo, în fața ta, când vei deschide din nou ochii. Dacă crisalida nu s-ar culca fluture, nu s-ar trezi niciodată. Tot așa stau lucrurile cu viața și cu moartea voastră. Și tot așa și cu voluptatea, adăuga ea mângâind capul lui Dakuri, care se sprijinea pe genunchii ei. Cine dorește nimicirea primește nimicire, cine caută viața eternă, o găsește la îndemână pe toate drumurile.

În ziua aceea, Dakuri era ușoară, proaspătă, plină de fantezie ca un copil. O rochie de mătase chinezească de

culoarea cerului și apei îi urma mai curând corpul decât i-l îmbrăca. Fără farduri și bijuterii, pierdea acea ciudată fascinație de floare exotică, care mă emoționase când o văzusem prima dată în prăvălia orfevrului. Părea de o tinerețe de necrezut, mai tânără chiar decât Balsam, care totuși abia ieșise din copilărie. Avea puritatea unui jet de apă, pe care o pală de vânt e de ajuns ca să-l spargă. Grădina, și ea, scăldată de soare, era plină de grații naive. Foarte sus, prin vânt, trecu zvon de păsări și de luntrași.

— Înțelepciunea lui Dakuri este mai mare decât a noastră, zise Mama Semnelor. Urmează cu încredere calea pe care ți-o arată și care duce și ea la împlinire. Iubește-ți corpul muritor, pentru că prin el vei ajunge la nemurire. În curând, prea curând, nisipul va acoperi tot ce strălucește, cântă și râde.

Dakuri păli auzind aceste cuvinte. Capul de fildeș și aur i se aplecă pe piept.

— Știu, suspină ea în cele din urmă. Cât e de trist... pentru grădini!

Mâna ei ar fi vrut să apere de nisip toate grădinile, să strângă toate florile la sân, să adăpostească copacii în îmbrățișarea ei de dragoste.

— Dar grădinile sunt și ele nemuritoare, zise Mama Semnelor domol.

Și seara, când o părăsi pe curtezană, o binecuvântă cu un gest matern.

Dakuri a fost una dintre primele victime ale mongolilor. Când mă gândesc la ea de acum înainte, o revăd culcată pe marginea bazinului. O săgeată pictată cu roșu și negru i se înfipsea în gât. În cădere, își strânsese hainele în jurul ei, așa cum o pasăre își strânge aripile, astfel încât nu se vedea decât un teanc de stofe de culori vesele. Ai fi zis că se lăsase în voia acelei fericiri a siestei. O văzusem de multe ori așa, întinsă pe o pajiște, în timpul orelor calde ale după-amiezii, sub umbra parfumată a copacilor, ale căror sucuri și esențe tremurau volatilizându-se în aerul fierbinte. Sau după voluptatea nocturnă, când singurătatea îi odihnea oboseala. Atunci

privea liber, fără obstacol, tapiseriile cerului etalate deasupra ei, unde vibra Lyra sau pălăvrăgeau Pleiadele. Moartea o surprinsese nefardată și fără bijuterii. Balsam era culcată lângă ea, lovită de o săgeată geamănă. Semănau cu doi copii care se lasă să cadă la capătul puterilor, după ce au alergat, au râs și au cântat prea mult. Aproape că nu era sânge pe jos. Doar ceva asemănător cu o panglică îngustă de mătase stacojie, sinuoasă pe pietrele cenușii.

Platourile înalte, unde mongolii își așezaseră tabăra, dominau această parte a suburbiilor. De acolo, de sus, plecaseră săgețile mortale. Acum călăreții coborau cu furie cărările muntelui, unde micii lor ponei se poticneau de pietrele tăioase. Galopau pe aleile plantate cu sicomori și cu platani, numeroși și sălbatici ca o aversă nocturnă.

Considerând că nu merita osteneala să asedieze grădinile, atacatorii se apropiau deja de zidurile orașului, acolo unde băteau tobe mari de alarmă.

Ar fi trebuit să tremur de îngrijorare gândindu-mă la soția mea, la copiii mei; ar fi trebuit să alerg în ajutorul lor, să apuc o lance sau un arc, dar nu eram în stare să mă mișc. Pacea celor două corpuri mă pătrundea de o seninătate ciudată. Săgețile răspândite în curte, cu penele lor negre și roșii, nu semănau cu niște obiecte ucigătoare. Fierul care lucea, tija subțire, penele sălbatice aveau o eleganță glacială, aproape nevinovată. Totuși, astfel de săgeți le omorâseră pe Balsam și pe Dakuri.

O tăcere ciudată se lăsa peste cartierul curtezanelor. Nu acea tăcere discretă pe sub care trecea, ca un zumzet ușor de insecte amețite de căldură, murmurul conversațiilor cu voce scăzută, cântece abia murmurate, luth-uri abia atinse. Doar jeturile de apă părăsite lăsau să cadă o notă stridentă în acea extraordinară toropeală. În toate casele, tinere fete lovite la gât de săgeți asemănătoare zăceau pe pajiști sau pe pragul camerelor răcoroase. Doborâte și ele de aceeași voluptate a morții.

Mongolii nu s-au oprit să jefuiască aceste case. Aspirau la o pradă mai bogată în temple, depozite și în

bazar. Pacea morții a revenit în grădina curtezanelor. Unele duc cu ele în imobilitatea eternă gestul neterminat, corpul îndoit pentru dans sau întins spre sărutări. Balsam se juca cu un cățeluș alb, care îi lingea și acum mâinile și brațele și se mira că le simte devenind atât de reci. Dakuri a dat drumul la centura de ambră pe care voia să și-o prindă în jurul taliei. Bijuteriile împrăștiate formau pete vesele în iarbă și pe cărămidile zmălțuite.

*

**

— Persanul a murit, zise Kalkeidos.

Orfevrul purta o lance scurtă și un scut de piele. Avea hainele pătate de noroi. O excitare sălbatică trecea din când în când prin ochii lui obosiți. Ne adăpostisem în vechiul bastion transformat în cabaret, unde veneam seara să salutăm apusul soarelui. Ni se alăturaseră țărani și luntrași, înarmați cu secere, furci, cuțite și țepușe. Vorbeau mult, cu o excitare nervoasă ce nu era pricinuită de frică; un râs sacadat îl întrerupea uneori, sau câteva fraze solemne, spuse cu o emfază care ar fi fost comică dacă nu s-ar fi ghicit gravitatea inscripțiilor funerare. Era o dimineată frumoasă de primăvară, străbătută de parfumuri și cântece de păsări. Năvoadele abandonate se desfăceau în bărcile de pe fluviu. În tabăra mongolă se auzea chelălăitul cimbalelor și mugetul goarnelor. În ciuda morții și a suferinței răspândite peste tot. În aer era un fel de veselie.

— Persanul a murit.

Kalkeidos își ștergea fața cu mâneca murdărită. În ajun, ca să ne distreze, persanul ne cântase din luth, și acum era mort. Se plimba pe malul fluviului când primii călăreți mongoli coborâseră din munți. Nu alergase să dea alarma, nu se ascunsese în desișul stufului, nu căutase o armă; își continuase plimbarea, cu ochii lui limpezi, orbit de briza răcoroasă și de cerul roz. Arcașii se uitau curioși la omul care zâmbea cu aerul distrat. Mulțumirea pașnică îi surprindea pe cuceritorii sălbatici, care erau încă amorțiți de zăpadă și de noapte. Câțiva și-au oprit brusc

caii, au sărit jos și au mers spre el. Persanul i-a salutat cu o curtoazie încântătoare, abia ironică. I-a întrebat ce căutau, unde se duceau. Călăreții s-au uitat uluiți unii la alții, fără să spună o vorbă. Acel zâmbet binevoitor îi neliniștea mai mult decât ar fi făcut-o o amenințare. Persanul vorbea curent limba lor, dar cu un accent exotic care îi tulbura. Își întinseseră capetele înainte, mijind ochii ca să înțeleagă mai bine ce spunea, și aceste eforturi le zugrăvea pe fețe o expresie de atenție susținută, care arăta emoționantă și ridicolă la acești războinici duri. I-au răspuns în sfârșit prin fraze grosolane și pline de stinghereală, intimidati în fața celui străin care vorbea ca poezii și vrăjitorii lor. În cele din urmă, persanul i-a invitat să se așeze cu el pe marginea drumului. Mongolii care galopau fără oprire, îi aruncau în trecere înjurături scurte ca niște lătrături, dar politețea lui familiară îi fascina pe ceilalți atât de mult, încât nu mai îndrăzneau să refuze invitația. S-au așezat deci în cerc în jurul lui, cu gura deschisă, cu torsul încovoiat, cu umerii lăsați, cu palmele pătrate pe genunchi. Persanul nu se gândea să întârzie moartea iminentă. Voia pur și simplu să profite cât mai intens de acea dimineață de primăvară.

Au fost uluiți când l-au auzit vorbind de țările lor, și încă și mai mult când le-a arătat catarama de la centură, cizelată de artiști nomazi. Și-au trecut bijuteria din mână în mână, mirându-se și rânjind. Apoi fiecare își desfăcu centura și vru să supună admirației comorile proprii. Conversația devenise vie, animată.

Mongolii care călăreau pe drum, priveau surprinși acel grup de oameni ce uitau de graba războiului și a invaziei. Persanul se juca cu floarea culeasă de pe jos. Povestea întâmplări distractive și râdea cu ascultătorii lui. Părea că nu aude tobele de alarmă ce duruiau în tunuri, nu asculta decât foșnetul proaspăt al plopilor.

Un călăreț, care galopa pe jumătate culcat pe șa, dădu un ordin și făcu să tresară grupul lor pașnic. Mongolii s-au ridicat repede, jenați, rușinați de a fi îndrăznit așa de mult. Și-au strâns centurile și-au potrivit

săbiile și tolbele cu săgeți. Poneii nechezau domol privindu-i dintr-o parte, cu o răbdare nostalgică. Persanul rămăsese jos. Odată pe cai, mongolii i-au strigat să vină cu ei. El refuză, calm cu un semn din cap, și trasă cu vârful degetului câteva semne pe nisip. Îi privea în față, zâmbind, dar cu capul făcea semn că nu. Un călăreț îl amenință cu biciul. Persanul dădu din umeri. Mongolul se supără și începu să înjure. Apoi, cum persanul își întorcea fața de la el disprețuitor, acesta își apucă arcul.

Grupul de călăreți ezita pe marginea drumului, ținut în șah de acest om chircit pe pajiște. Unii voiau să se alăture în grabă escadronului, căci, ziceau ei, vor întârzia la jaf și la omor; alții spuneau că era primejdios să lase în urma lor un dușman viu. Persanul îi asculta și râdea în barbă. Unul dintre ei își cabră calul, recăzu lângă omul chircit și-l plesni cu biciul peste umeri.

Persanul își frecă umerii și-l privi cu un dispreț atât de sălbatic, încât călărețul se îndepărtă, dar un altul își trăsese deja o săgeată din tolba și-și încordase arcul. Ascuțișul săgeții semăna cu un cap de șarpe. „Ce animal ciudat! își zise persanul. Are o limbă de reptilă și o coadă de pasăre.” Animalul hibrid zbură spre el cu un şuier scurt. Șarpele îl mușcă de piept. Înainte de a muri, persanul mângâie penele negre și roșii care-i împodobeau în mod ciudat hainele. Se legănă o clipă înainte și înapoi. Soarele era sus pe cer, foarte alb. O zi bună, în fond, ca să mori.

CAPITOLUL XX

Am fost nevoit să cumpărăm cadavrul persanului de la mongolul care îl omorâse. Așa se făcea. Am profitat de încetarea ostilităților, care a intervenit seara, pentru a face acest trist târg. Orașul nu fusese cucerit. Asediat de invadatorii care-l împresurau cu un cerc de santinele și de focuri, își păstra porțile și zidurile intacte. Hoarda își fixase tabăra în suburbii. Conform tradiției, prizonierii nerăscumpărați deveneau sclavi, iar morții erau tăiați și

dați la câini. Mongolii duceau cu ei o enormă haită de câini, care se băteau în jurul corturilor, autoritari, famelici și dușmănoși. Am plecat cu Kalkeidos la scăpătatul soarelui. Mongolul care luase viața prietenului nostru rămăsese toată ziua pașnic, așezat lângă cadavru, așteptându-ne sosirea. Cânta din flaut să-și ocupe trândăveala, și, când se sătura de suflat în instrument, grava semne magice într-un os de cal. Distribuise prietenilor hainele victimei. Spre a-și arăta mai bine generozitatea, nu cerea decât o sumă de bani aproape derizorie în schimbul acelui corp gol, deasupra căruia bâzâiau muștele, de când luase de pe el covorul de șa, cu care îl acoperise în timpul orelor calde ale zilei: nu trebuia să se strice carnea hărăzită cânilor...

Văzusem un covor de șa exact ca acela în prăvălia persanului: era, zicea el, un covor rar și prețios cu un desen de o mare frumusețe. N-am văzut decât motive ciudate, asemenea unor șopârle de nisip sau a unor șerpi. Persanul zâmbea, de parcă fusese plăcut să se odihnească toată ziua sub un covor frumos. Am vrut să cumpărăm și cuvertura de la șa și să-l înfășurăm în ea, dar mongolul, deodată generos și plin de măreție, ne-a aruncat-o pe genunchi, fără să accepte vreo plată. Oricât de puțin l-am fi rugat, ne-ar fi dat totul, armele propriile lui haine, și până și calul. În sinea lui regreta în taină moartea persanului, și nu se gândea decât să facă în așa fel încât să fie iertat. Nu știu ce au putut să-și spună acest om viu și acest cadavru, în timpul lungilor ceasuri petrecute împreună. Cred că dacă mongolul cânta din flaut, o făcea ca să alunge demonii ce ar fi putut să-i răpească victima. Apariția noastră păru că îl liniștește: aspectul persanului începea deja să-l îngrijoreze.

L-am dus pe proprietarul covoarelor până în bazar. Am raspândit parfumuri pe carnea lui rece și am ars plante aromatate în jurul corpului cu riduri albăstrui. Am întins pe jos covoarele lui preferate; la picioare i-au apărut grădini, ceruri furtunoase și senine la capătul brațelor, iar capul i se odihnea pe o mulțime de flori și de cochilii din lână

purpurie. Panica de bătălie a orașului asediat ajungea, ca murmurul mării îndepărtate, până în cămăruțele bazarului. Noaptea aprindea lămpi verzi și galbene la răspântiile aleilor. Corpul persanului devenea tare și căpăta opacitatea uscată și mată a gresiei. Nimeni nu s-ar fi gândit că în acel piept, golit de orice suflu de săgeata mongolului, putea să sălășluiască încă un germen de viață. Era o bucată de scoarță întărită, o scoică goală. Când i-am atins mâna am avut impresia că ating o algă impregnată încă de o misterioasă vrajă marină.

Abia răscurnpărasem corpul persanului de la mongolul care îl omorâse, și ne-am trezit că nu știm ce să facem cu acest cadavru. Orașul era puternic asediat. Cartierul mormintelor căzuse în mâinile mongolilor, care chefuiau printre ele, fără să le fie teamă de fantomele ce ar fi putut veni să le murdărească și să le otrăvească hrana. Am fi putut să-l îngropăm în acea grădină din suburbii, care îi plăcea așa de mult, dacă incendiul nu ar fi devastat deja împrejurimile orașului. O pulbere de cenușă albă, dusă de vânt, cădea peste noi, încărcată de mirosul aromat al santalului și cedrului ars.

Culcasem cadavrul persanului în mijlocul covoarelor din prăvălia lui. Cuvertura de șa, dăruită de mongol, îl acoperea de la picioare până la gât. Capul ieșea de sub țesătura aspră, accentuându-și la lumina lămpilor frumusețea tragică. Ducându-l acolo, încălcasem legile care interziceau lăsarea unui mort în bazar. Se zicea că aduce nenorocire comerțului. Dar nu știam unde să depunem corpul prietenului nostru. Poate că l-am fi îngropat în mormântul lui Barduk dacă, în jurul acestuia, flăcările torțelor mongole nu s-ar fi confundat cu focul de la gazele emanate. Cadavrul, intrat în bazar, disprețuind legile, nu mai putea de acum să iasă.

În umbră am văzut mișcându-se un bătrân scund, plin de riduri, zbârcit. Persanul îl lua cu el peste tot și, din partea omului căruia îi plăcea să vadă în jurul lui adolescenți frumoși, predilecția arătată pentru această ciudată stârpitură era de neînțeles. Îl trata cu prietenie, m

anifestând chiar, când eram acolo, o anumită deferență. Bătrânul nu vorbea niciodată nimănui; cu persanul stătea de vorbă uneori în limba ținuturilor lor de origine, dar totdeauna cu fraze foarte scurte, imperative sau tandre, care nu lămureau nimic despre raporturile dintre acești doi oameni. Presupun că poate bătrânul îl crescuse și îl instruisese, pe când era copil, și că persanul păstrase lângă el pe acest vechi preceptor din obișnuință sau din afecțiune.

Servitorii au început să se lamenteze cu plânsetele rituale, legănându-se la dreapta și la stânga, de îndată ce am adus cadavrul. Agitau brațele, scuturau cu violență capul, și cu mare greutate îi împiedicam să nu strige. Bătrânul ieși din întuneric ultimul: fără îndoială că fusese ocupat în ultima încăpere a depozitului și nu știuse ce se petrece. Se apropie de mort ezitând, căută un sprijin în jurul lui, apoi îngenunchie, își trecu de mai multe ori mâinile peste fața rece, pipăi pieptul sub covorul de șa și masă picioarele înțepenite. Din ochii întrebători curgeau lacrimi. Kalkeidos povesti cum murise persanul. Bătrânul ascultă atent, înțelegând cu dificultate o limbă puțin familiară pentru el. Cineva zise atunci că nu trebuie să se lase cadavrul în bazar, că vom suporta o pedeapsă foarte aspră dacă fapta noastră se va afla; că era o crimă...

Bătrânul se ridică brusc și ne făcu semn să-l urmăm în sala din spate de unde venise. Era un fel de depozit, unde stăteau îngrămădite baloturi de covoare și mobile scoase din uz. Deplasă lăzi și pachete, și descoperi astfel o trapă căreia îi ridică capacul. Un vânt rece urcă din acel puț și ne stinse lampa. Am rămas așa un timp, în obscuritatea subit înghețată, până când lampa a fost reaprinsă. Suflul pământului îmi pricinuia o angoasă ciudată, și am respirat mai liber când s-a făcut din nou lumină.

Bătrânul explică, cu un gest scurt, că trebuia să aruncăm cadavrul în acea gaură. Ne-am privit stupefiați: ni se părea un sacrilegiu să abandonăm corpul unui om iubit acelui întuneric plin de umiditate și de furtună. Cu o frază

scurtă, bătrânul vru să ne liniștească.

— Așa a cerut el, traduse Kalkeidos.

Era oare cu puțință ca acest om, care iubise atât de mult frumusețile pământului, sub toate aspectele, să fie condamnat, după moarte, la aruncarea în această prăpastie de gheață și de vânt? Ezitam să-i dăm ascultare. Nu înțelesese bătrânul greșit o confidență, nu interpretase greșit o dorință? Deja ni se părea extraordinar și amenințător că un asemenea hău exista sub banalitatea familiară și pașnică a bazarului; era cu puțință ca un om cu mintea sănătoasă să și-l fi ales drept mormânt?

Persanul nu spusese nici unuia dintre noi unde voia să se odihnească după moarte. Nu-i plăcea să se gândească la moarte, devia conversația când se referea la acest subiect. Credeam că o face din indiferență. Nu ne trecea prin minte că avusese grijă să prescrie un mormânt atât de ciudat și să-și informeze confidentul despre ultimele lui dorințe. Bătrânul insistă, arătând trapa. Ai fi zis chiar că trebuia să ne grăbim, să nu o lăsăm prea multă vreme deschisă, fiindcă ar fi putut să iasă de acolo cine știe ce.

Nu știu ce sentiment m-a împins să vreau să cobor în prăpastie, înainte de a accepta ca prietenul nostru să fie aruncat acolo. Era pur și simplu curiozitate sau un sentiment nobil: nevoia de a cunoaște unde se va odihni persanul pentru vecie? Am făcut un fel de șa din frânghii înnodeate, am luat o lampă și am coborât încet în puț. Abia intrasem că vântul mi-a și stins lumina. Ridicând capul, îi vedeam pe prietenii mei aplecați peste deschizătură și tremurul torțelor în mâinile lor neliniștite. Sub mine nu era decât vânt, un vânt care jongla cu cristalele de gheață, și, în fund de tot, mari cețuri reci. Mi s-a părut că aud răsuflarea unui torent, dar putea să fie doar vântul care lovea pereții puțului. Nu-mi era frică, căci nu mă amenința nici o primejdie precisă. Dacă cețurile, care se roteau în adâncul puțului, ar fi urcat, da, asta ar fi putut să devină primejdios...

Când m-am aflat din nou în mijlocul prietenilor mei,

le-am povestit ce simțisem. Nu văzusem nimic, deoarece obscuritatea era absolută, și nu mai zărisem nici măcar lumina torțelor; dar ceva sărise de jos să mă prindă de picioare. Ceva?... Chiar fusese ceva? Scosesem un strigăt de spaimă încât mă trăsese ră imediat sus. Nu puteam să spun nimic mai mult.

Ca un om să fi dorit, cu deplină voie, să fie aruncat în prăpastia aceea plină de mistere și oroare, asta ne părea la toți de neînțeles; și am început să-l bănuim pe bătrân de o tragică și criminală impostură. Dar durerea lui era atât de sinceră, convingerea atât de fermă, încât nu ne puteam îndoi de buna lui credință. Oare ca să ne convingă definitiv, se duse să ia dintr-un dulap un covor plin de stele?

— Când trapa va fi reînchisă, zise el, vom întinde acest covor deasupra...

Imagini celeste se desenau pe el, imagini care îmi erau familiare și, în mijlocul lor, figura unui bărbat slobozind o săgeată. Așa murise persanul.

Kalkeidos vru să ridice singur cadavrul și să-l arunce în puț. Nu acceptă să-l ajute nimeni dintre noi. Persanul nu cântărea în brațele lui mai mult decât corpul unui copil. Era complet gol, iar pielea foarte palidă și membrele subțiri m-au dus cu gândul la o ciudată bijuterie de fildeș. Dar, în momentul în care orfevrul se apleca peste deschizătura trapei, bătrânul îl opri, îl împinse ușor alături și, cu capul în jos, cu brațele strânse pe piept, se aruncă în prăpastie. Mișcarea lui a fost atât de rapidă, încât nu am avut timp să-l oprim. Aveam oare dreptul? Nu am auzit izbitura corpului de fund. Poate că nu exista fund. Poate că vântul prinsese acel mizerabil pumn de oase și carne ca să-l ia și să-l arunce mai departe. Poate că cețurile groase și mișcătoare amortizaseră zgomotul căderii...

Pentru că bătrânul arătase calea, nu mai puteam, fără să comitem un sacrilegiu, să refuzăm persanului mormântul pe care și-l alesese. Am reînchis trapa și am întins covorul. Fiecare am depus, printre stelele în mijlocul cărora persanul își căuta sălașul celest, o floare, un inel de jad, un flacon de cristal plin cu parfum hindus. Tinerii și-au

tăiat părul frumos și și-au răspândit buclele printre constelații.

CAPITOLUL XXI

A doua zi dimineată, mi-am ocupat locul pe metereze. Purtam o cască și o platoșă de bronz. Câțiva artizani băteau terasa de pe coama zidului cu un pas marțial. Poneii mongolilor se vedeau în câmpie scoțând aburi, ca niște focuri de tabără prost stinse. Un negustor tânăr, pe care îl cunoscusem în prăvălia persanului, se așază lângă mine și vorbirăm despre prietenul dispărut, în vreme ce grupări îngrijorătoare se agitau în escadroane. Lenea cădea asupra noastră odată cu toropeala soarelui. Zidul de cărămidă încălzit arunca o umbră albastră. Mi se părea absurd că niște oameni au ales o zi ca aceasta ca să lupte și să moară. I-am spus-o și tânărului. A dat filozofic din umeri numărându-și săgețile din tolă. Îmi mărturisea că puțin îi păsa dacă ziua aleasă de destin pentru moartea lui era senină sau înnorată. Părea sigur că va muri în ziua aceea, și, într-adevăr, când m-am întors din oraș, seara, după ce încercasem o ieșire, i-am recunoscut fața fină dintr-un balot pe care-l purtau doi oameni indiferenți. Resemnarea lui era lipsită de mânie ca și de bucurie. Accepta ca alții să decidă actele majore ale vieții lui și să hotărască pentru ce să moară. Totuși era curajos și îndemânatic în luptă, dar nu punea suflet.

Armele repartizate m-au uimit la început prin acel aspect de animale primejdioase domesticite pe care îl aveau. Arcul, mai ales, mă surprindea, și nu puteam înțelege cum de se găseau atâtea omoruri posibile într-un simplu gest muzical. Arcul pe care-l foloseau locuitorii orașului nu semăna cu cel al mongolilor. Era mai lung, mai drept, și sunetul ce însoțea plecarea săgeții se modula de parcă torcea o pisică. Arcul mongol însă, arcuit ca o gură de femeie – mi se păruse totdeauna anormal ca un zâmbet așa de spiritual să stea în mâini grosolane –, șuiera ca un

șarpe și mușca ca un tigru. Săgețile lor aveau o viață autonomă, o anumită independență; se simțea că le plăcea să lovească, și presupun că o lungă perioadă de pace le făcea să se stingă de umilință și de plictiseală în tolbele inactive. Nu m-am familiarizat cu adevărat cu armele mele decât după ce am ucis un om; până atunci păreau că nu au încredere în mine și că serveau cu nemulțumire un om puțin dotat pentru actele războinice. Moartea unui călăreț mongol le-a redat toată acea răutate vie pe care fierul o bea dintr-o frumoasă șiroire de sânge cald. Nu ucisesem decât pentru a-mi apăra viața; armele mele posedau voluptățile lor secrete. Cred că m-ar fi făcut să le împărtășesc și eu până la urmă, oricât de puțin eram dispus să cedez tentației în fața acelei beții pe care mi-o ofereau. Omul pe care l-am ucis era un arcaș scurt și îndesat, cu fața măslinie.

Purta o bonetă din piele de lup și o haină lungă prinsă la brâu cu o eșarfă de mătase albastră. Picioarele, foarte scurte, nu erau proporționate cu talia. Când mergea, se bălăbănea, așa ca uriașii, și își așeza tot timpul boneta care îi aluneca mereu de pe cap. Mâinile dădeau o impresie de forță supranaturală. Uneori, le întindea înaintea lui și le privea lung, de parcă ar fi fost surprins că îi aparțineau. La centură, îi atârna o sabie lată și scurtă. Săgețile lungi, aruncate în tolbă, formau un fel de diademă în spatele bonetei din piele de lup. I se întâmpla să facă să vibreze coarda de la arc fără motiv, distrat, ai fi zis că-i făcea plăcere nota care răsună. Am fi putut să fim tovarăși de călătorie în alte împrejurări, și chiar prieteni. Dacă ar fi fost ghidul meu în traversarea munților, mi-ar fi salvat probabil viața; mâinile lui enorme m-ar fi ajutat să trec crevase, să scap de avalanșe. I le-aș fi strâns în efuziunea unei afecțiuni recunoscătoare. Legătura care m-ar fi atașat de acest om ar fi fost măreață și sacră. Singura legătură care există între noi, este cea a morții. Moartea pe care eu am dat-o și el a primit-o.

Până atunci, nu mă folosisem niciodată de un arc. Câțiva locuitori ai orașului încercaseră altădată să mă ia la

vânătoare, dar le respinsesem propunerile. Viața unui animal, chiar crud și primejdios, are propria ei frumusețe, și nimeni nu-mi dă dreptul s-o murdăresc. Nu atinsesem deci niciodată o armă până la venirea mongolilor și, când am fost înarmați pentru apărarea orașului, am primit ca și ceilalți o sabie și un arc. Sabia era un obiect de bronz, foarte greu, curbat în mod bizar. Lama se ajusta la un mâner de corn încrustat cu aramă. Era mai degrabă un cuțit lung cu aspect vulgar și brutal, decât o sabie. La început, părea că atârna greu, dar când strângeai cu putere mânerul, simțeai forța unui echilibru subtil, ce făcea să treacă un fior de la gardă până în vârf, astfel încât acea sabie se încărca puțin câte puțin cu o vitalitate intensă. Cred că vehemența crudă și dorința de a ucide, care îi însuflețiseră pe oamenii ce o purtasera înaintea mea, au impregnat-o până la urmă cu un fel de ferocitate, de care materia nu e totdeauna lipsită. Se mai putea să fie pur și simplu un secret al artei armurierului, faptul că balansând această lamă era antrenată să lovească aproape singură și după bunul ei plac. În bătălie, sabia mea părea că își alege singură dușmanul, și se avânta spre el cu o clarviziune șireată și sălbatică. Mongolul pe care l-am ucis era mult mai puternic și mai îndemânatic decât mine. Dacă i-am venit de hac, victoria aparține mai mult săbiei decât curajului și vigoriei mele.

După bătălie, am dus sabia la mine acasă, am așezat-o pe masă, apoi am stat jos în fața ei și am privit-o îndelung. Plăcerea de a ucide, trezită în ea, nu părea încă satisfăcută. Lama, ternă, era dintr-un metal verzui și roșcat. Ștersesem imediat sângele cu eșarfa albastră a dușmanului meu, așa încât arma nu mai avea nici o pată. Părea oarbă și bestială. Nu avusesem curajul să o pun la loc în teaca ei de piele și lemn. Atârna greu în mâna mea, gata să lovească iar, prefăcându-se indiferentă dar mereu trează, la pândă. Simțeam că îi datorez recunoștință. Pentru că această sabie mă debarasase de dușmanii mei. Există acum între noi o legătură de o anumită complexitate – și ceea ce aș numi o frăție de sânge. Îmi aminteam că

dorința mea o secondase pe a ei, și că și eu voisem să ucid. De aceea îi purtam pică, poate, și pentru că îmi amintea că eram amândoi implicați în același omor. M-aș fi simțit poate mai puțin un ucigaș grosolan, dacă l-aș fi ucis pe mongol cu o săgeată. Aș fi putut să spun atunci că moartea lui era independentă de mine, în vreme ce, așa, eu apăsasem pe cuțit cu toată forța și cu toată greutatea mea.

Încăierarea se deplasa de colo-colo în jurul nostru. Eram în fața porții de vest, unde mongolii își repezeau atacurile furioase. Călăream un cal mic cu păr lung, care avea ochii calzi ca ai unui miel și forța unui urs. Fiecare își alesese adversarul, supunându-se nu știu căror afinități secrete. E o senzație curioasă aceea de a alege dintr-o mulțime pe omul pe care îl vei ucide. Uneori întâmplarea îi pune față în față și îi leagă unul de altul, până când un corp cade în praful însângerat, dar cel mai adesea au timp să se observe reciproc, cu un zâmbet care ar vrea să fie feroce, și care rămâne deseori de o tragică simpatie. Mongolul scoase un strigăt de provocare încordându-și arcul. Era aproape în picioare, ridicat în șa de un impuls de o veselie feroce. Tolba mea era goală. Am aruncat spre el o sulită care nici măcar nu l-a atins. Deodată, mi-am simțit sabia zvâcnind în mână și calul păros repezindu-se spre poneiul mongol. Adversarul a încercat să parazeze lovitura cu arcul, dar lama mea a tăiat coarda care s-a rupt cu zgomot, apoi am lovit omul și a căzut.

Știam ce se face în asemenea împrejurări. Am coborât de pe cal și m-am aplecat peste acel corp neînsuflețit. Din fericire, întorsese capul în cădere, și asta m-a cruțat să-i întâlnesc privirea moartă. Mi-am șters sabia cu centura lui de mătase albastră. Încăierarea se îndepărtase de noi. Eram singuri, el culcat pe burtă, cu gura plină de pământ, eu în picioare, epuizat de o extraordinară osteneală, strângând în mână sabia grea și sătulă. Nu departe de noi, caii se cercetau cu prietenie. Deoarece călăreții descălecaseră, nu mai aveau nici un motiv să fie dușmani. Mongolii au încercat probabil să-l răzbune pe mort, căci trei sau patru săgeți au căzut lângă

mine. Le-am strâns fără să-mi pese că le ofer o țință comodă și dezarmată. Săgețile erau de o extraordinară frumusețe. Nu știu de la ce pasăre se iau penele; sunt tari ca metalul și ușoare ca puful. Le-am pus pe coiful mongolului, ca un omagiu naiv adus arcașului a cărui ultimă lovitură nu mă nimerise. S-ar fi crezut că, obosit de luptă, sfârșise prin a adormi. La început, aș fi dat tot ce aveam în lume ca să-l trezesc, apoi calmul atitudinii lui m-a liniștit. Mi-am amintit răspunsul pe care i-l dăduse Krishna lui Ardjuna. Orice ai face, nici un act nu are vreo importanță.

Totuși nu am vrut să-l părăsesc pe acel om omorât de mine fără să-i văd fața. Nu o văzusem în vârtejul bătăliei. Furia, angoasa, nerăbdarea puneau măști peste adevăratele noastre fețe. Nu remarcasem decât picioarele scurte, un soi de ceață îi ștergea trăsăturile. L-am întors pe spate. Avea o față de culoarea argilei, a mărului, deja uscată și întărită; sculptorul n-ar mai fi putut s-o retușeze. Portretul unui om care fusese viu. Sabia mea voia să-i taie capul, dar am scăpat fugind, temându-mă că nu voi mai putea stăpâni multă vreme acea lamă brutală și neîmblânzită.

CAPITOLUL XXII

După înfrângerea mongolilor, au urmat câțiva ani de pace și prosperitate. Caravanele, care veneau din India, se revărsau pe porțile orașului; casele devastate de invadatori au fost reconstruite mai frumoase și mai bogate în grădinile care, după câteva anotimpuri, și-au recăpătat vechea lor splendoare. Flagelul aproape că nu lăsase urme în aspectul interior al cetății. Câteva suflete au fost profund zdruncinate, câteva spirite neliniștite au dobândit, de la spectacolul morții ființelor și al distrugerii lucrurilor, noi incertitudini, dar ansamblul populației a continuat să trăiască ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Anii treceau, Kalkeidos îmbătrânea și reclama mai

des prezența mea lângă el, în acel alcov al bazarului, unde vindea pietre prețioase. Devenisem aproape la fel de învățat ca și el în cunoașterea mineralelor și aproape la fel de abil în prelucrarea aurului și argintului. Partea din spate a prăvăliei dădea într-o grădiniță, ocupată aproape în întregime de un smochin ce acoperea cu parfumul lui amar masa de lucru în fața căreia ne instalam. O pasăre galbenă și verde sărea într-o colivie agățată de crengile de jos. O fântână curgea într-un bazin smălțuit. L-am revăzut pe Kalkeidos aplecat peste masa lui, mânuind ustensilele delicate. Părul îi albise și mâinile acelea extraordinare, a căror sensibilitate mă uimise când le văzusem prima dată – erau mulți ani de atunci –, deveniseră mult mai slabe și mai subtile; o atingere ușoară era suficientă să simtă viața profundă a pietrelor. Când a plecat, într-una din lungile lui călătorii ce-l duceau până la marginea lumii, îl înlocuiam în magazin și în atelier.

Îmi amintesc acele plecări. Uneori se alătura uneia dintre numeroasele caravane ce traversau orașul și pleca, amestecându-se cu acea mulțime veselă de care și animale de povară, care înfrunta traversarea marilor deserturi. Dar alteori, nerăbdarea de a ajunge mai repede la comorile râvnite îl făcea să disprețuiască mersul lent și prea frecventele opriri ale acestor caravane. Atunci, se aventura singur prin defileele munților înzăpeziți, traversa câmpiile de nisip și de sare, ghețarii, mlaștinile, pădurile, stepele, pajiștile și pământurile mișcătoare, care stau pe ape moarte și se clatină ca niște insule ușoare peste prăpăstii.

Când asculta implorările mele și ale Alanei, accepta să ia cu el unul sau doi servitori, pentru a avea grijă de calul lui și a veghea să nu i se întâmple nimic; dar, de cele mai multe ori, în amintirea lungilor călătorii singuraticе făcute în tinerețe, refuza orice însoțitor. Un cal îl purta pe el, un altul, mai mic dar la fel de viguros, ducea bagajele. Își lua armele ca să nu fie învins într-o întâlnire cu tâlharii. Înainte de plecare, verifica el însuși vârfurile săgeților, coarda arcului, tăișul săbiei. Odată urcat în șa, își săruta nepoții – cei doi fii ai mei –, pe care îi ridicam până în

dreptul feței. N-am văzut niciodată chip mai frumos și mai nobil decât chipul acelui bătrân, așa de drept pe bidiviul lui, mângâindu-i pe băieți înainte de a se afunda în teribilele pustietăți. Nu dorința de îmbogățire îl împingea la aceste călătorii îndepărtate, nici nostalgia țărilor necunoscute, căci vizitase toate ținuturile universului, ci o calitate ciudată de dragoste, care îl făcea să dorească posesiunea bijuteriilor de care vorbeau uneori călătorii, precizând că le văzuseră în regiuni aproape inaccesibile. Îmi amintesc de acea bizară expresie de dorință avută într-o seară, când un chinez descria o perlă roz, admirată de el într-o insulă din mările sudului. Omul putea să fie un mistificator, iar perla putea foarte bine să treacă de mai multe ori prin mai multe mâini înainte ca Kalkeidos să poate ajunge la ea.

Îmi amintesc. Noaptea își etala peste bazar acea tăcere de oraș mort, care mi-l făcea de fiecare dată ciudat, aproape neliniștitor. Chinezul își depăna călătoriile într-o povestire precisă și înflorită. Când numea orașele, avea un anumit plescăit al limbii, de parcă savura bucate sau vinuri, și închidea pe jumătate ochii, cu o expresie de o calmă beatitudine. Kalkeidos îl asculta aplecat înainte, cu mâinile între genunchi, cu sprâncenele încruntate, în vreme ce își amintea itinerariile, detaliile caracteristice și punctele de reper. Când un vizitator îi stămea în acest fel curiozitatea sau dorința, Kalkeidos se ridica deodată și spunea cu o voce calmă:

— Măine voi pleca.

N-ar fi folosit la nimic încercarea de a-l face să se răzgândească. Cel mult puteam să-i întârziem călătoria cu câteva zile, amintindu-i de o bijuterie neterminată sau de o piatră imperfect șlefuită. Accepta atunci, fără să se plângă, întârzierea adusă de aceste lucrări în curs. Rămânea cu noi oricât de mult timp era nevoie pentru ca opera să fie perfectă, dar nu mai avea printre noi întreaga lui ființă. Sufletul pleca înainte și corpul suferea constrângerea unei lungi amânări, înainte de a merge să-l ajungă; și știam că spiritul călătoriei îl dusesese deja foarte departe pe drumuri.

Absența lui dura mai multe luni. Din când în când, călătorii ne aduceau vești despre el: „L-am văzut pe Kalkeidos la curtea cutărui rege”, ziceau ei, sau: „S-a îmbarcat pe un vas”, sau: „Stătea la o masă într-un han, singur, și avea febră”. Nu-i însărcina pe acești oameni cu nici un mesaj pentru noi; îi lăsa să spună fără înconjur ce văzuseră, ce știau despre el. Când voia neapărat să ne vorbească despre el, le încredința un obiect pe care trebuia să ni-l înmâneze: un obiect ciudat, fără valoare, fără semnificație explicită, a cărui alegere ne făcea să reflectăm îndelung. Conținutul mesajului era totdeauna secret, implicit, echivoc sau simbolic. Când obiectul trimis era o pietricică, un pumn de nisip, o frunză, o ramură de copac, puteam să recunoaștem în ce regiune se afla, dar nu reușeam mereu să interpretăm exact instrucțiunile lui, și, când i le spuneam la întoarcere, zâmbea ironic, evaziv, și nu dădea nici o explicație.

Nu-și anunța niciodată întoarcerea, simțind că depinde de voința zeilor ca un om să-și atingă ținta în ziua dorită – sau niciodată. Auzeam nechezatul calului, într-o seară, în fața porții de la grădină, și Kalkeidos era acolo, mereu la fel de drept în șa, mai slab și mai bronzat poate. Calul era plin de sudoare și tremura ca un animal care a galopat multă vreme. Kalkeidos descăleca și ne strângea la piept pe rând. Apoi scotea de sub haina lungă un săculeț de piele, un buzunar de mătase plin de minunății, sau agita mâna, făcând să strălucească mii de lămpi în fațetele diamantului adus.

În ziua venirii, nu povestea nimic. Ai fi zis că e încă învăluit de frigul nămeților și vântul stepelor. Poate că pierduse obișnuința de a vorbi, dat fiind că rămăsese singur atât de multă vreme. Povestirile lui nu erau nici pitorești, nici pline de imagini. Feeria călătoriei rămânea inexprimabilă, și ceea ce putea să transmită din ea, nu era decât o reproducere sau o caricatură. Nu puteam afla mai multe amănunte despre locul și felul cum achiziționase obiectele prețioase pe care le aducea. Se întâmpla să aibă în sacoșe pietricele informe, galeți fără culoare, și arunca

totul pe masă, cu pumnii, ca să ne uimească. Cu cât obiectul părea mai neînsemnat și vulgar, cu atât era mai prolix în descrierea pe care o făcea locului unde îl descoperise. Traversa călare albia unui fluviu secăt, zicea el, când calul se poticnise de o piatră, o piatră mare bătând în cenușiu, pe care nimeni n-ar fi remarcat-o. Atunci coborâse de pe cal, își scosese ciocănelul de la centură și lovise piatra din toate părțile cu încercări prudente. Îi simțise mireasma, îi pipăise asperitățile, îi începuse densitatea, și iată... Punea sub ochii noștri o grămadă de cristale orbitoare, cuibărite în acea gangă absurdă. Avea o aptitudine surprinzătoare să descopere inima misterioasă a pietrelor. Aducea și bucăți de jad lăptos și albăstrui, ca rugina învechită sau de culoarea clarului de lună, pe care le făcea să sune sub degete precum clapele unui instrument muzical.

După mai multe zile de la întoarcere, atunci când renunțasem deja să-i cunoaștem peripețiile călătoriei, ne vorbea deodată de o agrafă de bronz foarte veche sau de o zăbală de cal zărită în mâinile unui rândaș, în caravanseraiul unui târgușor pierdut la marginea deșertului. Ca să o aibă, dăduse una dintre cele mai frumoase perle ale lui. Rândașul îl crezuse nebun; era gata să cedeze acea bucată de metal pentru o cană cu vin sau un fular de lână, dar lui Kalkeidos îi plăcea să facă gesturi mărețe și surprinzătoare, într-o zi, omul care fusese beneficiarul unui troc atât de extravagant, nevrând să creadă în așa noroc, își închipui că Kalkeidos îi dăduse o perlă falsă și fără valoare. O schimbă la rândul lui cu nu știu ce unealtă vulgară, și perla făcu turul taberei, până când un cunoscător mai avizat veni s-o ofere lui Kalkeidos care o răscumpără.

Se petreceau totdeauna evenimente distractive când însoțeai o caravană. Te amestecai cu tot felul de oameni, din toate țările și de toate neamurile. Dar adevărata călătorie era cea pe care o făceai singur, sau însoțit de un servitor tăcut. Când ești singur, absolut singur, în prezența unui soare mare, sau a nopții, a mării mișcătoare ca o

herghelie de cai sau a zidului ghețarilor - cuțite albe, prăpăstii de sticlă -, călătoria își dezvăluie atunci întreaga și adevărata ei semnificație.

Amețit de povestirile orfevrului, îl imploram uneori să mă ia cu el, dar refuza totdeauna. Poate că mă considera încă nepregătit pentru frumusețile și primejdiile aventurii.

Pe măsură ce îmbătrânea ne îngrijoram văzându-l cum înfrunta fără însoțitor nesiguranța călătoriilor îndepărtate, și ne simțeam cuprinși de o mare teamă când vorbele unui străin trezeau în el acea veche dispoziție vagabondă ce nu îl părăsea deloc. De foarte multe ori am încercat să abatem conversația de la subiectele primejdioase, sau să reducem la tăcere un inoportun, tăindu-i brusc vorba, înainte să fi pronunțat cuvântul fatal care l-ar fi făcut pe Kalkeidos să zică: „Măine voi pleca”. Îi acuzam de impostură, de lăudăroșenie, de ignoranță sau de exagerare pe povestitorii nevinovați, care se mirau cu naivitate și de zelul cu care îi contraziceam. Atunci Kalkeidos, ghicindu-ne jocul și râzând de precauțiile noastre neputincioase, ne întrerupea cu nonșalanță discuția: „Va trebui să văd asta eu însumi...” Și ne privea cu coada ochiului rânjind...

În cele din urmă nu s-a mai întors. Lunile s-au scurs. Anii au trecut unul după altui. N-am mai primit mesajele lui enigmatice și, când îi întrebam pe călătorii poposiți la hanurile din oraș, aceștia răspundeau:

— Nu, nu l-am văzut pe Kalkeidos.

Cu toate că era cunoscut pe drumurile și pe piețele țărilor străine, nimeni nu i-a mai dat de urmă.

Nu știu dacă a murit într-o seară, într-o furtună de zăpadă, traversând acele defilee pline de nea, unde demonii se joacă cu furia avalanșei și a vântului; dacă a murit în naufragiul unei jonci sau dacă a fost asasinat de vreun bandit. E posibil ca un suveran crud să-l fi făcut rob, sau ca severitatea unui pustnic din pădure să-l fi convertit la existența anahoreților. Totul e posibil. Îl tenta probabil orice condiție umană, căci era interesat de noi experiențe. În fine, ce știam noi despre metamorfozele care îi așteaptă

pe călători, uneori, la anumite răspântii? Suntem încă departe de a cunoaște toate secretele universului.

*

**

L-am revăzut pe Kalkeidos în vis, într-o noapte, și așa cum nu-l voi mai vedea pe lumea aceasta, o știu bine. Visul era splendid și tenebros, lung, încărcat cu episoade, din care nu-mi mai amintesc decât unul singur. Mă aflu într-o grotă, care poate că era chiar în centrul pământului. O cascadă cădea în fundul unui fel de nișă, traversată de lumini verzi și albastre, emanate chiar din pietre sau din meteori ciudați, care călătoreau sub înalta boltă imperceptibilă. Kalkeidos era culcat în partea de jos a nișei, astfel încât cascada se revărsa peste el și îl spăla din toate părțile. La început crezusem că era o statuie, dar când m-am aplecat să-l văd mai bine - atât de aproape, încât apa îmi sărea pe față înghețând-o -, am recunoscut chipul orfevrului. Era transformat într-un cristal splendid în care jucau toate fulgerele verzi și albastre ale acelei lumini subterane. Forma lui umană, pietrificată, era transparență pură, strălucire pură. Nu știu dacă apa acelei cascade avea proprietatea de a schimba astfel oamenii. Pentru că fusese expusă un moment picăturilor ei care săreau, mâna începea să-mi devină rece, sticloasă, și deja îmi era străină. Kalkeidos se afla sub această cascadă de câțiva ani sau de câteva secole?

Venisem foarte aproape de el, cât de aproape putusem fără să risc din nou efectul vrăjit al acelei ape, și l-am strigat de mai multe ori. Nu mi-a răspuns, dar a ridicat încet mâna - imaginați-vă corpul lui asemenea unui fel de cristal suplu - cu prietenie, ca să mă îndepărteze de acea grotă, așa cum o făcea pe vremuri când îl imploram să mă ia cu el în călătorie. Drag Kalkeidos! L-am privit fața, să văd dacă exprima fericire sau durere, dar n-am găsit decât expresia unei totale indiferențe, și asta m-a înspăimântat atât de tare, încât m-am trezit tresărind, cu inima bătând cu putere.

Încă îi mai întrebam pe călători și pe vagabonzi

despre el, dar nu mai speram nici un răspuns favorabil. Cred că nici unul dintre ei nu a intrat vreodată în grota unde se revarsă acea cascadă de îngheț și de foc.

CAPITOLUL XXIII

„Vei fi transformat în ceea ce ai vrut să fii...” Mi-am amintit de aceste vorbe mult după dispariția lui Kalkeidos. Îmi spusese asta într-o zi, pe când lucram în curticică, la umbra smochinului. Cizela o agrafă de păr în formă de dragon. Animalul căpăta o viață fantastică. Mușchii puternici i se umflau, spatele se arcuia înspumat de trăsături fine și de solzi, ghearele sfâșiau feroce un cal doborât. Arta lui Kalkeidos avea un fel de febră magică, ce închidea în metal toată pasiunea unui temperament neliniștit, zbuciumat, care, în anumite momente, părea chiar prea crud. Frecventarea pietrelor prețioase îi dăduse, cu timpul, acea seninătate pe care o avea pe vremea când l-am cunoscut, dar presupun că în tinerețe fusese torturat de contrastele unui caracter excesiv și absolut. Va găsi oare pace în acea cristalizare definitivă pe care mi-o revelase visul? O doresc, căci sufletul lui Kalkeidos era cel mai nobil suflet pe care l-am cunoscut. Și cel pe care l-am simțit mai apropiat de mine, cel mai frățesc.

Îmi amintesc și acum, după atâția ani, prima zi când am intrat în prăvălia lui. Eram nou venit în orașul unde de atunci mi-am petrecut cea mai mare parte a existenței. Nu cunoșteam limba și obiceiurile poporului în mijlocul căruia mă adusese un hazard extraordinar. Aș fi putut să revin în urmă, să închid acea poartă ce se deschisese spre o altă lume, de parcă ar fi fost vorba de un eveniment fără importanță, și imediat revocabil. Dar eu mă instalasem în această viață nouă de parcă din totdeauna ar fi fost făcută pentru mine. Kalkeidos mă însoțea și mă ajuta în dificilele etape ale acestei acomodări. A ales pentru mine inelul care nu mi-a părăsit niciodată degetul. De când a dispărut,

Alana i-a luat locul; ea e pentru mine atât ghidul cât și sfătuitorul care fusese tatăl ei. Copiii noștri cresc. Îmi aud fiii alergând în grădină cu strigăte de bucurie. Sar printre antilopele familiare, și animalele nu se sperie nici de strigătele, nici de săriturile lor. Binecuvântarea lui Kalkeidos îi veghează.

Când a plecat ultima oară în călătorie, ar fi trebuit să ghicesc că nu se va mai întoarce. Purta parcă un semn. Nu semnul morții, care e de o tragică evidență, ci semnul echivoc al absenței. Când i-am sărutat mâna, ar fi trebuit să simt că acea mână se retrăgea de la noi. Cu câteva zile mai înainte, îmi transmisese ultimele mari secrete despre pietrele prețioase, și, orb, credeam că vrea doar să mă asocieze mai strâns artei lui. Nu am înțeles că îmi încredința misiunea să-i continuu opera.

Știa că nu se mai întoarce niciodată? Poate. Probabil că presentimentul profund al destinului nostru îl înștiințase despre evenimentul care îl aștepta. Sau îl prevenise Mama Semnelor, de față în momentul când se despărțise de noi. Când i-a spus adio, păruse răscolită de o ciudată bucurie, de parcă simțise că acel om pe care îl iubea mergea spre întâlnirea definitivă. Știa că prezența lui printre noi nu era decât un obstacol ce-i bara drumul spre țintă: un obstacol necesar, de care trebuia să se debaraseze totuși într-o zi.

— Te poți recunoaște tu însuși și realiza total în ultima ta imagine! zisese ea în clipa când el urca pe cal.

Vorbele acestea mi-au părut ciudate, dar în agitația despărțirii și a plecării, nu le-am dat atenție. Abia acum sunt în stare să le înțeleg adevăratul sens.

De când a dispărut, ea nu a mai vorbit despre el. Încă ne mai adunăm la sfârșitul zilei pe bastionul de cărămizi roșcate, ca să salutăm apusul soarelui și apariția primelor stele. Ritul se îndeplinește conform tradiției. Acolo sunt încă figuri familiare, dar cele mai dragi au dispărut: Barduk, persanul, Kalkeidos. Cei trei oameni care au exercitat cea mai mare influență asupra vieții mele, și care muriseră, unul învăluit în crisalida lui de pluș roșu, altul

scăldat de apa pietrificată într-o grotă necunoscută, al treilea doborât spre o singurătate inaccesibilă. Dar viața continuă. Ea este eternă, și fiecare dintre noi participă la ea fără încetare, în felul lui.

CAPITOLUL XXIV

Rămăsesem singur în bastion, cu negustorul de apă. Ceilalți plecaseră în noapte. În aer plutea ceva greu și dens care se mișca, și, din când în când, distingeam un găfâit mare, ca al unui vânt venit de foarte departe, căruia îi era greu să se ridice și se târa la nivelul solului. Mă agita neliniștea unui presentiment, deși nu știam ce primejdie putea să ne amenințe. Noaptea era nesigură, nesănătoasă. Îmi aminteam de tristețea pe care ne-o provocase, câteva luni mai înainte, plecarea Mamei Semnelor. Promitea că se va întoarce la noi în ziua când vom avea nevoie de ea, dar știam că nu o vom mai vedea, și absența ei o simțeam ca pe o durere, de parcă fiecare dintre noi fusese mutilat în viața profundă a inimii lui.

Stelele erau la locurile lor obișnuite pe vastul plafon al cerului. Toate lucrurile păstrau același aspect ca de obicei, și totuși, cei mai sensibili dintre noi ghiceau că se pregătea un pericol împotriva căruia vom fi neputincioși și lipsiți de apărare. Negustorul de apă ridică mâinile în aer și agită degetele, de parcă vântul ar fi putut să-i dezvăluie originea, forța și pericolul. Părea îngrijorat și răspundea la întrebările mele prin fraze evazive care, departe de a mă liniști, trezeau în mine angoasa și perplexitatea. Și eu simțeam că era în spațiu ceva neobișnuit, dar mă gândeam încă la amenințările ce veneau de la popoarele prădalnice sau de la epidemii. Nu știam că, uneori, pământul putea să se ridice și să se pună în mișcare ca să ne sfărâme. El, negustorul de apă, știa din acea tradiție milenară pe care o culesese ascultând conversațiile din bazar și mărturisirile străinilor.

Călătorise și el multă vreme prin lume, pe jos, ca

pelerin, fără să se amestece cu caravanele, și știa să recunoască mai bine ca oricine nisipurile și vânturile. Acest om ciudat își ascundea știința sub o aparență de nepăsare ironică și chiar de naivitate puerilă. Mulți îl considerau nu prea deștept; de aceea, când începu să anunțe nenorocirea ce se apropia de oraș, nu a fost crezut. Atunci, a tăcut discret și nu a mai scos o vorbă despre asta, nevrând să fie considerat impostor sau smintit. Noi înșine, care aveam mare încredere în el, ne-am lăsat amăgiți de nepăsarea, de gustul lui pentru glumă. Nu a încercat să ne convingă, și în timpul ultimelor zile plimba în bazar, cu un aer de mare zeflema, butoiașul, gol și ulcioarele zvântate.

Dar să nu mă grăbesc. În seara despre care vorbeam, când rămăsesem singur cu Mahad pe bastionul de cărămidă, amenințarea era încă neclară. Pentru mine rămânea o neliniște vagă, o anxietate fără formă și fără motiv. Mahad vedea mai departe, fără îndoială, dar considera inutil să ne alarmeze atâta timp cât flagelul se putea încă abate de la noi. Îl văzusem culegând câteva fire de nisip, examinându-le de aproape, adulmecându-le, apoi dând din cap cu îngrijorare.

Cum știam că-i plac mistificările subtile, îndelung elaborate, credeam că mă va alege drept victimă a uneia din ciudatele lui glume. Aerul absorbit, sprâncenele încruntate și toată acea înfățișare de perplexitate, fără motiv gândeam eu, mă împiedicau să-l iau în serios în seara aceea. Ca să-i arăt că nu mă lăsasem păcălit, am devenit eu însumi ironic, și l-am întrebat ce descoperise prețios și surprinzător în acele fire de nisip pe care le studia cu atâta atenție.

Își ridică ochii ce clipeau obosiți de efort, scutură mâna, împrăștie nisipul, dădu din umeri și nu răspunse. Un avertisment tainic mă informa că nu trebuie să mă încred în această dezinvoltură; expresia lui rămânea preocupată.

— Haide, Mahad, n-o să te chinuiești pentru câteva fire de nisip. Unul dintre străinii care ne-au vizitat în seara asta, a putut să le aducă în cutele hainei sau în curelele

încălțărilor.

— Nu ei au adus acest nisip, replică el grav. Nu veneau din țările acelea.

— Atunci cum a ajuns acest nisip până aici?

Mahad arăta cerul fără să spună un cuvânt. Culesesem și eu câteva firicele din acel nisip. Era format din mici cristale cenușii, care pârlăiau sub degete. Nu mai văzusem niciodată altele la fel, dar nici nu mă depărtasem vreodată mult de oraș. Nu știam ce putea să însemne aceasta.

O pală de vânt mai consistentă și mai caldă trecu în jurul nostru. Am simțit cum mi se așază pe față și pe mâini o pulbere ușoară. Așa se întâmpla uneori când vântul sufla dinspre deșert; nu era motiv de alarmare. Totuși, în ciuda lipsei mele de experiență, am recunoscut că gustul celui n isip era ciudat; nu-l mai simțisem niciodată: gustul unui pământ ușor sărat, cu o savoare aspră și picantă.

— Vântul poate să-și schimbe direcția înainte de a fi complet îngropați sub sare, zisei în glumă.

— Să dea cerul, răspunse grav Mahad; ar fi mai bine pentru noi toți.

Am coborât din turn. Fluviul rostogolea valuri largi, puternice, bogate în mâl. Lămpi mici dansau pe valuri. Aș fi putut să cred că spiritele fluviului se jucau astfel noaptea. Dar nu erau decât pescarii, care pândeau, cu tridentul în mână, peștii mari ce se temeau de soare și profitau de întuneric să urce la suprafață. Prospețimea și umiditatea apei au răspândit acea senzație neplăcută de uscăciune, lăsată pe buze de nisip. Nu am mai vorbit de incident și Mahad m-a condus acasă.

Aspectul nocturn al grădinii ar fi răspândit toată neliniștea, dacă ea ar mai fi stăruit. Susurul pârlăiașelor, râsul înfundat al fântânilor și al jeturilor de apă, legănatul frunzelor și fructelor vorbeau de un uriaș căruia nu-i putea știrbi securitatea nici o primejdie. Austeritatea bastionului din cărămizi roșcate, înălțat spre cerul în întregime punctat cu stele, putuse să dea valoare de amenințare câtorva fire de nisip, ajunse acolo nu se știe cum. Grădina

ignora toate pericolele. Creștea, înfloreă, rodea într-o pașnică incertitudine a duratei și a eternei reînnoiri. Ape abundente curgeau din toate părțile, îmbibând iarba grasă. Ar fi fost absurd să-ți imaginezi că ar putea să sece toate, dintr-o dată. Nu am fost atent la acel strat subțire de nisip cenușiu, care păta deja aleile. Mai târziu, am văzut nisipul asaltând copacii și în canalele de faianță verde apăru un noroi gros care se usca și crăpa.

În noaptea aceea, nu-mi închipuisem că grădina putea să moară într-o zi sufocată. Totul era plenitudine, frumusețe, bucurie a înfloririi. Poate o vedeam pentru ultima dată așa cum îmi apăruse pe vremuri, în ziua când am intrat în casa lui Kalkeidos. Căci în zilele următoare, nisipul insidios s-a îngrămădit, secând izvoarele, arzând rădăcinile. Am văzut plantele ofilindu-se și arborii luptând cu efortul disperat al unei ființe puternice și vesele care nu vrea să moară. O ploaie de praf cădea interminabil din norii de un maroniu deschis, suspendați deasupra orașului.

La început oamenii au măturat nisipul ce le umplea curtea. L-au făcut grămadă într-un colț. Dar în fiecare dimineață, un nou strat de nisip, mai gros decât cel strâns în ajun, acoperea solul curățat cu grijă. Căci în timpul nopții, vântul sufla cu violență. Locuitorii orașului sfârșiră prin a se dezgusta de această luptă inegală. La ce bun să respingi în fiecare zi un dușman care revine a doua zi mai numeros, mai puternic. Mai bine să capitulezi imediat...

Nimeni nu putea să oprească invazia nisipului. Cădea din cer ca o ceață compactă. Curgea deja pe străzi. Se infiltra sub uși. Fluviul începuse să care un noroi brun, apoi chiar acest noroi se îngroșase și nu se mai zăriseră decât fire subțiri de apă tulbure, care se târau cu greutate printre cutele noroiului. Peștii încercau să-și croiască drum prin acest piure grețos, apoi, istoviți, își dădeau sufletul, albicioși, umflați și deja fluorescenți pe pământul crăpat.

Una după alta, toate fântânile bazarului au încetat să mai curgă. Mahad, negustorul de apă, se plimba încă pe alei, purtând butoiușul de piele gol, de care se folosea ca de o tobă, bătând cu vârful degetelor o melodie veselă.

— De ce te încarci cu ele, de vreme ce nu mai e apă? ziceam eu.

— Ți-l poți imagina pe Mahad fără butoiușul de piele și ulciorul lui de argilă? răspundea el. Pot oare să-i abandonez pe acești vechi servitori care m-au însoțit atât de multă vreme? Ne plimbăm și acum în bazar, împreună, așa cum am făcut timp de atâția ani. Și apoi, într-o zi, apa va reveni și fântânile vor reîncepe să curgă.

Vorbea așa, dar știam bine că nu credea în posibilitatea unei revanșe a apei împotriva nisipului. Nisipul nu-și abandonează niciodată prada când a apucat-o, sau nu o lasă decât înecată, dezgolită, linsă până la schelet. Da, nisipul va lăsa poate în viață un schelet de oraș. Nimic mai mult. Mahad vorbea așa ca să-și consoleze ulcioarele și butoiușul, el însuși era convins de înfrângerea noastră, înțelegeam văzând aerul lui ostenit, copleșit, dar când îi vorbeam de îngrijorarea mea puneă un deget pe buze, arătând cu capul obiectele lui familiare.

— Noi nu mai sperăm, dar ele trebuie să spere.

Le trata ca pe niște copii, cărora trebuie să le menajezi fragila sensibilitate. Ulcioarele și butoiușul trebuiau să creadă încă în întoarcerea apei!

Bazarul a fost protejat împotriva nisipului mai multă vreme decât celelalte părți ale orașului. Servitori instalați în fața porții, cu măhuri mari din ramuri de palmieri, respingeau nisipul pe măsură ce curgea în stradă. Pentru a se bara calea celui care cădea din cer, se acoperiseră cu stofe sau țigle șipcile aleilor. De aceea în bazar nu mai intra decât o lumină crepusculară și erau aprinse de dimineață lămpile agățate la încrucișarea culoarelor; ai fi zis, de altfel, că nisipul paralizase toată viața comercială a cetății. Negustorilor nu le mai ardea să vândă sau să cumpere. Părea că nisipul curgea acum și prin venele oamenilor, stingând în ei dorința de a acționa, plăcerea de a trăi. Rămâneau toată ziua în prăvăliile lor, nepăsători, leneși, tăcuți. Și liniștea era atât de mare, încât se auzea alunecarea nisipului pe țiglele acoperișurilor.

În sfârșit, într-o zi, grosimea nisipului de pe străzi a

urcat atât de sus, încât servitorii din bazar au renunțat să-i mai interzică intrarea pe poartă. Și-au aruncat măturile inutile, s-au ghemuit pe niște bănci înalte și au rămas să privească cum intră și se întinde sub ei pulberea cenușie. La vitrine s-au agățat obloanele, dar nisipul pătrundea peste tot. Îl găseai în fructele tăiate, pe fundul farfuriilor de cositor, în sticlulele de parfum. Umplea rezervoarele negustorilor de vin, ligheanele boiangiilor, cuptoarele bucătarilor.

— Mai așteptați câteva zile, ziceau cei mai încrezători, sau cei mai înflăcărați, care voiau să-și păstreze iluziile. Vântul își va schimba direcția și va înceta să mai plouă cu nisip.

Dar nisipul cobora mereu peste oraș, într-un torent din ce în ce mai des. Câmpurile dispăruseră Grădinile, arse, nu mai arătau decât crâmpoie de copaci uscați. Plantația de palmieri rezista, se ondula, foșnea, agitând mâini mari și frunzoase pentru a respinge nisipul ce se încăpățâna, dar seva murea deja în venele sterile ale arborilor uscați.

Când încă se mai putea circula pe străzi – acum intrai în nisip până la brâu –, m-am dus cu Mahad la mormântul lui Barduk. De ce? Ne gândeam să-i punem întrebări povestitorului care odihnea sub tumulus, să primim de la el consolare și îmbărbătare, sau, dimpotrivă, să aflăm din gura lui care grăia adevărul că nu exista leac pentru acest rău? Copitele cailor făceau nisipul să scârțâie. Ne înnodasem eșarfele pe față, ca să ne protejam gurile și ochii. Priveam cerul printr-o țesătură subțire de culoare roz, brodată cu flori mici. Aveam astfel iluzia că văd o grădină încă vie. Mahad își înfășurase capul cu o stofă groasă de lână, care îi dădea un aspect grotesc și monstruos.

Încercam să-mi amintesc dacă, în istoriile pe care ni le povestea, Barduk făcuse vreo iluzie la o revoltă a animalului-pământ, care ar fi început să scuipe deodată peste noi un venin uscat. Poate că nu ținusem cont de respectul datorat lumilor. Poate că fuseseră neglijate

riturile. Cine va cunoaște vreodată cauza acestei faimoase furii ce aruncă pustiurile împotriva orașelor, câmpurilor și fluviilor? Nu, Barduk nu vorbise niciodată despre asta. Murise înaintea cataclismului, și, dacă ar fi fost în viață, poate că orașul nu ar fi murit.

Nisipul urca în jurul tumultusului. În curând, mormântul lui Barduk va dispărea. Ne-am oprit, un timp, pe vârful mobilei uscate. Am ascultat, sperând că o voce familiară va urca spre noi din fundul pământului, dar nu am auzit nimic.

CAPITOLUL XXV

Și apoi, într-o zi, poporul s-a speriat și a hotărât brusc să părăsească orașul. Incapabilă să reziste nisipului care acum atingea înălțimea unui om, renunțând să mai spere într-o schimbare a vântului, sătulă să mai trăiască pe turnuri și acoperișuri în mijlocul unui deșert cenușiu, populația înnebunită de panică a fugit.

Eram cu Mahad în bazar. Ne plimbam pe lângă prăvăliile închise, la lumina zgârcită a lămpilor, care se stingeau una după alta, pentru că nimeni nu avea grijă să înlocuiască uleiul consumat, și vorbeam despre prietenii noștri dispăruți. Mahad târa mereu după el butoiașul și ulcioarele inutile. De câteva zile, în oraș domnea foametea. Ne era foame și sete, și deja aveam imaginația asaltată de vise fără sens. Cei mai prudenți plecaseră de multă vreme spre ținuturi umede și fertile, care nu cunosc blestemul nisipului. Duseseră cu ei turmele și animalele de povară ce nu mai puteau fi hrănite în acest deșert. De ce nu plecasem cu ei? Ce mă lega de acest oraș, obligându-mă să-i împărtășesc destinul, oricare ar fi fost el, până la capăt? În fiecare dimineață, întâlnind privirea îngrijorată a Alanei, hotăram să plec imediat și porunceam să se pună șeile pe cai, dar, curând, cuprins iar de acea toropeală leneșă, care era o veche fidelitate sau o inhibare de a schimba locul, amânam plecarea pentru a doua zi, și nici a

doua zi nu aveam curajul să părăsesc orașul. De altfel, se povestea că drumurile erau deja străbătute de nisipuri mișcătoare, și că cei care riscau să umble pe ele, piereau în mod jalnic. Mulțimea buimacă a fugarilor mă enerva și prin acea grabă lașă cu care părăsea azi orașul unde trăise din totdeauna. Eu mă simțeam solidar cu acele locuri, cu toate că nu mă născusem acolo. Dacă va trebui să le părăsesc într-o zi, o voi face numai când nu va mai fi nici un mijloc de scăpare pentru nevasta și pentru copiii mei.

În ziua când mulțimea a luat cu asalt prăvăliile, mă plimbam cu Mahad prin bazar, unde stratul de nisip era mai subțire decât pe străzi sau pe drumuri. În magazine rămăseseră o mulțime de lucruri prețioase, lucruri pe care negustorii nu le mai luaseră cu ei, acele lucruri pe care populația nu le posedase niciodată și vedea posibilitatea să și le însușească azi, când dezordinea domnea în tot orașul. Poate că voia și să distrugă ceea ce nu putea duce cu ea...

Imaginați-vă acel oraș interior pustiu, pradă semiobscurității, tăcut ca o necropolă. Pe vremuri, răsunau cântecul fântânilor, strigătele conducătorilor de măgari, pălăvrăgeala tocmelilor și ciocanele artizanilor ce băteau fierul sau fasonau piatra. Astăzi, un covor de nisip înăbușea zgomotul pașilor noștri singuratici, pe când străbăteam aleile acestei cetăți moarte, rememorând cu voce scăzută foste glorii. Deodată avu loc iureșul impetuos, busculada oamenilor care se loveau cu bastoane, se zgâriau sălbatic și se călcau în picioare pentru o bucată de stofă. Paznicii bazarului fugiseră de multă vreme. Cei veniți cu topoare și hârlețe desfăceau obloanele vitrinelor. Ușile, smulse din balamale, cădeau strivindu-i pe cei mai nerăbdători, și furioșii, care îi împingeau din spate, se cățarau pe corpurile lor să intre primii.

Mai mult au distrus decât au luat cu ei. Își smulgeau lucrurile și le sfărâmau pe jos cu furie când cineva încerca să le înșface. Cu brațele încârcate de covoare și țesături, îndoindu-se sub greutatea cuferelor și mobilelor, deveneau victimele celor ce nu găsiră nimic și care se aruncau asupra lor pentru a-i jefui de pradă. Aleile, atât de calme

de obicei, răsunau de țipete, de înjurături, de urlete și de gemetele celor care erau sugrumați, fiind bănuți că au descoperit și ascuns bijuterii. Acești rapaci, care aveau să moară curând în nisipul drumurilor, îngreunați de comorile lor inutile, își disputau obiecte vulgare, pe care ar fi putut să le cumpere cu câțiva bănuți. Și cum mulțimea prădalnicilor devenea din ce în ce mai numeroasă, ultimii veniți, disperați că nu mai apucau nimic din pradă, se aruncau în învălmășeală cu lovituri crâncene de cuțit.

Ne refugiaseam în ambrazura unei porți, protejată de întuneric, lăsând să treacă prin fața noastră cursa furioșilor. Deodată apărură oameni ce purtau torțe. Lumina trezi reflexe strălucitoare în butoiașul de aramă al lui Mahad. Un strigăt se ridică din mulțime: „Aur!” Și într-o clipă au fost asupra noastră.

În alte vremuri, ar fi fost comic să vezi eforturile disperate pe care le făcea negustorul de apă pentru a-și păstra butoiașul și ceilalți care încercau să-i smulgă acel obiect fără valoare. Dar știam că astăzi va fi o luptă pe viață și pe moarte. Niciodată Mahad nu și-ar fi lăsat butoiașul și nici prădalnicii, amețiți de gândul aurului și confirmați în greșeala lor de rezistența nefericitului, n-ar fi renunțat la această pradă derizorie.

— E Mahad, negustorul de apă, prietenul vostru... nu-i face rău, am strigat.

Cred că nu m-a auzit nimeni. Acei oameni se înroșeau ca niște animale și întindeau spre obiectul poftei lor nemăsurate gheare de tigru, boturi de lup. Unul mă apucase de gât și încerca să mă doboare. Dacă nu a reușit, cu toate că avea o forță teribilă, a fost din pricină că ceilalți îl jenau, crezând că și eu ascunseseam comori. Când am căzut, lupta a continuat deasupra mea. Am mai auzit un hohot de râs ironic, în momentul când învingătorul bătăliei, văzând că butoiașul era de aramă, l-a aruncat cu dispreț de zid. Zăngănitul lui răsunător năvăli peste mine cu zgomotul a mii de clopote, și mi-am pierdut cunoștința.

Jefuitorii se îndepărtară obosiți și îmbuibăți. În bazarul pustiu, s-au întors întunericul și tăcerea, calme,

apăsătoare. Am auzit din nou clipocitul nisipului pe acoperiș. În jurul meu erau bucăți de vase: ulcioarele negustorului de apă sparte în luptă. Mahad zăcea ceva mai încolo înfundat în nisip. Mulțimea îl sufocase și călcase pe el, dar, înainte de a muri, avusese timp să pună mâna pe butoiușul fără fund și deformat, pe care îl strângea la piept. Obiectul nu mai putea fi folosit; dar cine îl mai voia de acum? Nisipul era atât de gros în acel loc, încât corpul prietenului meu dispăruse aproape în întregime. „Vântul își va schimba direcția, obișnuia să spună el râzând, nisipul va pleca așa cum a venit.” Dar Mahad nu credea în victoria lui asupra nisipului, și nisipul a fost, până la urmă, cel mai tare.

CAPITOLUL XXVI

O femeie înainta spre noi pe drum. Era înaltă și mergea repede, dar era atât de ușoară, încât urmele ei aproape că nu rămâneau în nisip. Am recunoscut-o, cu toate că avea fața acoperită. Mama Semnelor se întorsese. Totuși orașul, în spatele nostru, nu mai era decât o îngrămădire de nisip agitată de vânt.

Alana îngenunchie în fața ei și îi sărută mâna. Copiii se prosternară și ea îi lipi de trupul ei cu tandrețe.

— Trebuie să urcăm acolo, sus, zise ea.

În fața noastră se ridica o faleză înaltă, stâncoasă, cu multe grote. Erau chiliile călugărilor budiști, care sălășluiau între cer și pământ, privind cum trec pe sub ei apele valului absurd al nestatorniciei, așteptând schimbarea formelor ce duce la pacea sfântă a nefinței.

— Ne vor acorda ospitalitate. Rămâneți lângă ei până când noi schimbări vă vor chema în altă parte.

— Nu ne însoțești? Când vom ști că a venit momentul să plecăm din nou? Întrebă Alana.

— Nu vă părăsesc. Voi reveni când veți avea nevoie de mine.

Mă apucase de mână și-mi strângea cu putere inelul

de pe deget:

— Lasă-te condus de semnul pe care-l porți.

Nisipul curgea în jurul picioarelor noastre domol, încet, implacabil. Căldura lui uscată irita pielea. Copiii se străduiau să nu plângă, dar le era frică, erau obosiți.

— Veniți, zise Mame Semnelor.

Și merse înaintea noastră. Valurile foșnitoare se dădeau în lături înaintea ei. În timp ce noi ne târâm picioarele amortite cu mare efort, ea mergea dreaptă și liberă, ca o novă. Faleza era dreaptă, dar roci ieșite în afară făceau ascensiunea ușoară. În unele locuri, se mai găseau resturi de scări folosite altădată de călugării acestor mănăstiri sălbatice, sau de anticii locuitori care stăteau aici înainte de venirea zeilor.

Mama Semnelor urcă prima să ne arate drumul. Alana și copii o urmau. M-am oprit un moment la poalele muntelui să mai privesc încă o dată orașul. Aproape că dispăruse deja sub nisipul ce se îngrămădea lent și greu, cu trosnete de copaci. Casele se înfundaseră sub pulberea cenușie și brună. Doar clădirile înalte, turnurile de pază și cupolele templelor ieșeau la suprafață din acea confuzie mohorâtă. Câteva vârfuri de arbori foarte înalți ridicau încă spre cer buchete jalnice de ramuri uscate. În straturile înalte ale atmosferei, nisipul plutea ca o ceață, dar la nivelul solului, curgea și se deplasa cu un zgomot de torent. Chiar în locul unde mă aflu, îmi venea până la genunchi. Apoi se porni o furtună bruscă, o umflare în valul uscat, o tresărire neașteptată, și, dintr-un elan, nisipul se aruncă împotriva peretelui stâncos. M-am agățat de rocile ieșite în afară ca pentru a scăpa de colții unui animal, și am început să urc și eu. Vântul mă orbea, cristalele ascuțite îmi zgâriau mâinile ca să mă las prins. Dar, cu toate că adversarul era teribil și tenace, mă ridicam din treaptă în treaptă. O dată, în loc de asperitățile rocii, mâna mea întâlni ceva rotund, neted, care semăna cu un braț. Câteva trepte, tăiate ca o draperie, mă duseră până la un umăr, și în curând m-am pomenit față în față cu zeul. Era o imagine colosală, sculptată chiar în munte nu

știu în ce epocă. Probabil de foarte multă vreme, căci piatra era puternic erodată și relieful formelor uzat. Totuși era în această modelare omenească o putere colosală și reconfortantă care m-a liniștit. Era un zeu, dar oare un zeu care cunoscuse speranțele, care știa să compătimească și să ierte? M-am apropiat de fața lui. Ochii imenși aveau o blândețe puțin ironică; mă încuraja să-mi continui ascensiunea; în același timp, îmi spuneau că totul era inutil, că, oriunde m-aș duce, ajungând la țintă, totdeauna mă voi găsi doar pe mine însumi.

Am fost tentat să mă odihnesc lângă zeu, să mă culc pe umărul lui, la adăpostul acelui obraz de piatră roșie, să întind mâinile spre acea gură deschisă, dar vocea Mamei Semnelor răsună foarte sus deasupra mea: nu trebuia să mă opresc. M-am despărțit de zeul ospitalier și am continuat să urc. Acum depășisem ultimele perle ale diademei lui și puteam să contemplan de sus imensa figură sfântă, curgând de-a lungul stâncii ca o cascadă de calm și binecuvântare. Să dormi ghemuit într-o cută a acelei hăini de piatră, în căldura acelui corp sacru...

Îngeri ușori, târând eșarfe lungi precum penele unei păsări a paradisului, zburau deasupra zeului. Capetele lor rotunde, încoronate cu flori sculptate, râdeau legănându-se în vântul spiritual. Purtau cupe și evantaie. Ici și colo, sculptorul le înviorase cu roz strălucirea obrajilor, le umbrise cu albastru privirea, dar aceste culori păliseră și nu mai luceau decât aidoma ultimelor nuanțe ale apusului. Și totuși acei îngeri păreau vii și veseli în zborul lor.

Văzându-i, uitasem de nisipul ce se îngrămădea sub mine, în vale, nisipul care secase fluviul și înghițise orașul. Se mai auzea un zgomot asemănător cu zgomotul a milioane de insecte ce și-ar fi agitat elitrele, cu vibrația furioasă a unui roi de lăcuste, dar nu mișca decât nisipul! Totul murise, numai nisipul păstra o extraordinară și monstruoasă vitalitate, care ștergea și făcea imposibilă orice altă viață.

În curând, am depășit nivelul vântului greu, îngroșat de pulbere, și cerul apăru de un albastru încântător,

presărat cu norișori pufoși ca niște pene de pasăre. Lăsam în urma mea nisipul ca o pâclă oribilă și cristalină; aerul era proaspăt. Soarele se pregătea să apună.

Mama Semnelor, Alana și copiii se instalaseră deja într-o grotă când am ajuns la ei. Probabil că era un sanctuar important, căci picturi de o strălucire orbitoare acopereau pereții. Fețe zâmbitoare, discret binevoitoare, ne-au primit cu gesturi de întâmpinare încântătoare. Îmi era sete: ascensiunea prin vârtejurile vântului încărcate de nisip mă amețise. În fundul grotei, călugări înveșmântați în galben psalmodiau, scuturând clopote și bătând în gonguri. N-au luat seama la noi, absorbiți, se pare, de legănatul toropitor al litaniilor. Mai târziu, un bătrân se desprinsese din grupul pios și veni să ne salute. Nu cunoștea motivele pentru care părăsisem orașul, părând foarte surprins că ne vede așezați lângă deschizătura capelei. Când i-am spus că nisipul acoperise orașul, a scos capul afară, a privit o clipă și a dat din umeri cu indiferență:

— Doar atât? Nisipul acoperă iar totul azi sau mâine. Totul e nisip. Și noi pierim. Nimic nu e veșnic.

Nu era o consolare pentru noi și copiii începură să plângă. Alana se aplecă spre ei să-i liniștească. Mama Semnelor nu mai era cu noi. Nu știu dacă coborâse faleza sau dacă dispăruse într-una din chiliile ce dădeau spre sanctuare.

Veni noaptea. Micile lămpi cu ulei, care au fost aprinse, agitau cu scuturări aproape comice personajele sacre pictate pe pereți. Călugării ne-au dat de mâncat și de băut în același timp în care luau și ei masa, apoi au început din nou să se roage. Vocea le răsună sub acel arc de piatră ca vântul de toamnă prin arbori. Copiii au adormit culcați chiar pe sol. Bătrânul călugăr aduse o bucată mare de stofă galbenă cu care i-am învelit. Alana se ghemui lângă ei și adormi și ea. Eu nu dormeam. Fredonarea rugăciunilor, în loc să mă calmeze, trezea în mine un fel de febră. Ochii mei, arși de nisip, nu se puteau închide. Mă uitam fix la figurile indolente, dezamăgite, pictate cu culori

încântătoare pe un fond de grădini celeste, și briza ce trec ea printre arborii roz le agita hainele.

În sfârșit, călugării și-au stins lămpile și, cu un ultim murmur, s-au retras în chiliile lor. Am mai auzit un clopot cristalin, un gong sufocat, apoi nimic.

Încă o dată, m-am aplecat spre câmpie. De cealaltă parte a văii luna roșie urca în spatele asizelor de profir. Vântul nu mai făcea zgomotul lui de inundație. Nu mai stăruia decât acea frecare de șerpi a nisipului, care se întindea peste toate lucrurile. Nu se mai distingeau în vale nici albia fluviului, nici conturul meterezelor. Nisipul ajunsese până la turnurile cele mai înalte; cupolele abia mai deformau dunele. O pace ciudată, pacea morții, pătrundea până în măruntaiele peisajului. Eram prea obosit ca să mai am forța să mă întristez în fața acestui pericol. Fețele pictate pe pereții grotei îmi spuneau că în orice loc, din totdeauna, nisipul acoperă iar, în definitiv, orice lucru, și că încercăm zadarnic să scăpăm. Totuși îmi salvasem de furia lui soția și pe copii. Le auzeam respirația liniștită... Da, nisipul nu-i prinsese, dar la ce distanță înspăimântătoare avea să-i aducă clepsidra timpului?

Atâta vreme cât voi veghea, nici un rău nu va putea să-i atingă. M-am culcat lângă ei. Mi-am sprijinit capul de capul Alanei. În fiecare din mâinile mele strângeam mâna unuia dintre fiii mei. Admițând chiar că voi sfârși prin a adormi, nu vor putea să-mi fie luați fără să-mi dau seama. Și cine să mi-i ia?

Încă o dată, în gând, i-am strâns în jurul meu pe toți prietenii dispăruți, ca să-i protejiez și pe ei împotriva distrugerii: Barduk, Kalkeidos, Dakuri și Mahad, care se culcase în nisip să doarmă, lângă butoiașul lui gol. Nu știu dacă imaginea Mamei Semnelor sau ea însăși apare în fața mea în această curgere de metal lichid a clarului de lună. Trebuie să așezăm în mâinile a ceea ce este etern lucrurile perisabile.

— Ți-i încredințez, am spus, arătând spre Alana și spre copiii adormiți.

— Voi avea grijă de ei, răspunse ea. Vor fi mereu

lângă mine.

Nu o întreb dacă îi voi mai revedea într-o zi. Deja îmi pare absurd să pun o asemenea întrebare. Mama Semnelor cunoaște totul și contemplă imaginea țesută din care eu nu văd decât fire dispersate. Mă sfătuiește să dorm. Își pune mâna pe fruntea mea. Acea mână unde, într-o zi, a înviat un fluture. Apoi se aplecă și, foarte aproape de mine, murmură:

— Stelele nu mor atâta vreme cât dorim să trăiască.

Și, domol, atinge cu degetul inelul dăruit de Kalkeidos acum câțiva ani.

Kalkeidos, culcat ca un cristal sub o cascadă orbitoare. Persanul, dus într-un hău de întuneric și de vânt. Dakuri, moartă pe marginea bazinului, asemenea unei păsări adormite între aripile strânse. Barduk, crisalidă roșie în adâncul unui ou de pământ și de rocă. Mahad, înecat în nisip, naufragiat pierit în naufragiul întregului oraș. Îi încredințez și pe ei Mamei Semnelor și, gândindu-se și la prietenii mei, îmi răspunde:

— Voi avea grijă de ei. Vor fi totdeauna lângă mine.

Voiam să-i mai las un mesaj pentru învățător, dar deja nu mai e. Sau eu am dispărut?

CAPITOLUL XXVII

Vântul s-a domolit în timp ce dormeam. Soarele s-a ridicat înfrigurat pe cerul limpede. Suflurile răgușite ale furtunii, care se auziseră în aceste ultime zile, nu mai sunt decât un foșnet imperceptibil, la nivelul falezei stâncoase. Am ochii încă arși de nisipul ce intră în vârtejuri până în fundul grotei, urechile sparte de urletele vijeliei, dar m-am trezit într-o lume potolită. Frescele decolorate îmi zâmbesc de îndată ce privirea întâlnește acei zei amabili, cărora secolele le-au ros culorile și contururile. Azi e frumos. E vremea s-o pornesc din nou la drum. Îmi amintesc de prietenul meu, care a rămas bolnav la carvanseraului din K... Privesc piramida de nisip ridicată în mijlocul văii. Da,

poate că dedesubt sunt ruinele unui oraș. Ar merita osteneala unor săpături. Calul meu pare a nu fi suferit din pricina furtunii. Mă întâmpină cu un nechezat familiar. Sar în șa și galopez spre K...

Ghidul, în grija căruia l-am lăsat pe prietenul meu, așteaptă în fața porții caravanseraiului.

— Da, a fost o noapte rea, zicea el, dar azi febra a scăzut.

Și iată-l pe prietenul meu venind spre mine, întristat că nu a putut să mă însoțească, nerăbdător să știe dacă am găsit frescele maniheene pe care le căutam.

— Nu, nimic nou în afara celor semnalate deja de alții, care au poposit acolo înaintea noastră.

N-am descoperit nimic? Nimic care să merite să fie povestit. Nimic care să se poată exprima în cuvintele limbajului omenesc.

Totuși, prietenul meu bagă de seamă că port un inel pe care nu-l cunoaște.

— Ia te uită! O cornalină gravată! Unde ai găsit-o?

Ezit o clipă. Aș vrea să istorisesc toată această poveste cuiva. Dar nu trebuie. Și răspund simplu:

— În nisip.